

ZINTEGROWANA STRATEGIA ROZWOJU REGIONU GORCE-PIENINY

Opracowana przez Lokalną Grupę Działania
Stowarzyszenie Gorce-Pieniny
w ramach Projektu Leader+

Tylmanowa 2006

Spis treści

WPROWADZENIE	3
I. CHARAKTERYSTYKA LGD	5
II. CHARAKTERYSTYKA REGIONU GORCE-PIENINY	14
II.1. Diagnoza obszaru objętego ZSROW	
II.1.1. Zasięg terytorialny i uwarunkowania geograficzne	
II.1.2. Uwarunkowania przyrodnicze/środowiskowe	
1.2.1. Warunki klimatyczne	
1.2.2. Warunki glebowe	
1.2.3. Bogactwa naturalne	
II.1.3. Uwarunkowania kulturowe	
II.1.4. Uwarunkowania historyczne	
II.2. Potencjał demograficzny i gospodarczy	
II.2.1. Charakterystyka ludności zamieszkującej region Gorce-Pieniny	
II.2.2. Gospodarka	
II.2.3. Stan Rozwoju Infrastruktury Wiejskiej	
II.2.3.1. Infrastruktura społeczna	
II.2.3.2. Infrastruktura techniczna	
III. AKTUALNIE WDRAŻANE INICJATYWY/PROJEKTY NA OBSZARZE REGIONU GORCE-PIENINY	68
IV. ANALIZA SWOT	70
V. PLANOWANE ZADANIA W RAMACH ZSROW I BUDŻET	74
V.1. Tematy wiodące i działania priorytetowe	
V.2. Uzasadnienie wyboru tematu wiodącego i działań priorytetowych oraz zadania i sposoby ich realizacji	
V.3. Partnerstwo	
V.4. Sposób finansowania ZSROW	
VI. WPLYW REALIZACJI ZSROW NA ROZWÓJ REGIONU	127
VII. POWIĄZANIE ZSROW ZE STRATEGIĄ NPR (NA LATA 2004-2006)	129
VIII. PROMOCJA I INFORMOWANIE O ZSROW	131
IX. INFORMACJA O ZAŁĄCZNIKACH	132

WPROWADZENIE – STRESZCZENIE STRATEGII

Program Leader+, w ramach którego podjęto prace nad budową spójnej strategii rozwoju regionu Gorce-Pieniny ma na celu stymulowanie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich – tworzenie Zintegrowanych Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), budowanie Lokalnych Grup Działania (LGD) oraz podejmowanie przez nie działań na rzecz rozwoju i promocji regionu.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny jest próbą połączenia działań obu gmin wchodzących w skład regionu – Krościenko nad Dunajcem i Ochotnica Dolna – zmierzających do rozwoju społecznego i ekonomicznego regionu i włączenia w te działania mieszkańców, podmioty gospodarcze z terenu Gorce-Pieniny oraz potencjalnych inwestorów lokalnych i spoza regionu.

Opracowanie ZSROW Regionu Gorce-Pieniny podjęte przez Lokalną Grupę Działania – Stowarzyszenie Gorce i Pieniny wsparte zostało przez wielu mieszkańców regionu. Włączyli się w te prace również właściciele małych firm oraz młodzież. Dużym wsparciem były Urzędy Gmin oraz przedstawiciele różnych organizacji lokalnych i pozalokalnych związanych z regionem. Dzięki ich zaangażowaniu i krytycznemu spojrzeniu na region można było przeprowadzić głęboką analizę istniejących warunków środowiskowych – przyrodniczych, historycznych, kulturowych, społecznych i ekonomicznych, zidentyfikować problemy, dokonać szczegółowej oceny możliwości ich rozwiązania, wykorzystania posiadanych atutów i szans rozwojowych, sformułować cele priorytetowe i zbudować strategię ich osiągnięcia.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmuje swym zasięgiem cały obszar Pienin i Gorców. Scharakteryzowany w strategii region pokrywa się z zasięgiem działania Lokalnej Grupy Działania jaką jest od kilku miesięcy Stowarzyszenie Gorce – Pieniny. Zarówno strategia jak i pochodzenie oraz zaangażowanie członków LGD skupiają się na obszarze niezwykle zróżnicowanym krajobrazowo, kulturowo, historycznie i społecznie. Obszar działania LGD obejmuje 12 miejscowości. Wszystkie miejscowości administracyjnie należą do dwóch gmin: Krościenko n.D i Ochotnica Dolna oraz do jednego powiatu: nowotarskiego. Wspomniany obszar zamieszkuje 14 239 mieszkańców. Geograficznie na obszarze działania LGD znajdują się pasma górskie: Pieniny i Gorce w których znajduje się Pieniński Park narodowy, Gorczański Park Narodowy oraz częściowo Popradzki Park Krajobrazowy, ciekły wodny: rzeka – Dunajec z przepięknym przełomem Dunajca, oraz liczne potoki górskie.

Flora i fauna na obszarze scharakteryzowanym w strategii zawiera relikty i endemity prawie nigdzie nie spotykane w Europie i na świecie.

Na naszym terenie zaznaczyły się wpływy kilku kultur związanych z osadnictwem na tym obszarze. W kulturze obok polskich zauważamy wpływy kultury węgierskiej, włoskiej (rumuńskiej), niemieckiej i słowackiej. Słychać to i widać w gwarze miejscowej ludności, strojach regionalnych, zachowanych i kultywowanych tradycjach i obrzędach oraz pieśniach i tańcach.

Zamiarem twórców strategii rozwoju Pienin i Gorców jest wypromowanie regionu pienińsko – gorczańskiego poprzez wskazanie na mocne strony i szanse opisywanego obszaru i jego mieszkańców oraz uwrażliwienie czytelników na słabe strony i zagrożenia dla nich i okolicy, aby sukcesywnie podejmować działania naprawcze dla tego obszaru Polski.

ZSROW jest zgodna z wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zachowuje układ i zawiera rozdziały podane w Instrukcji sporządzania ZSROW. Naszym staraniem dokument uzyskał przejrzystą i czytelną formę.

W strategii została uwzględniona spójność planowanych kierunków rozwoju z uwarunkowaniami przestrzennymi, historycznymi, kulturowymi i przyrodniczymi oraz sytuacją społeczno-gospodarczą obszaru, którego dotyczy projekt. Zarówno w/w uwarunkowania i tematy wiodące jak i cele zawarte w strategii są ze sobą zintegrowane.

Analiza SWOT wykazuje spójność z diagnozą obszaru oraz tematami wiodącymi i celami strategicznymi.

Poprzez szeroki udział partnerów lokalnych w tym aktywne działania mieszkańców, ZSROW ma charakter inicjatywy oddolnej a sposób jej realizacji skłania do współpracy sektor społeczny, gospodarczy i publiczny regionu na którym jest realizowana. Proponowane w strategii działania wykorzystują innowacyjne technologie.

Stowarzyszenie Gorce – Pieniny realizuje i pragnie rozszerzyć współpracę owocującą wymianą doświadczeń z innym LGD w kraju i za granicą. Poprzez promocję i efekty swoich działań będziemy zachęcać do współpracy nowych partnerów z naszym Stowarzyszeniem.

Jesteśmy przekonani, że w podobnie jak w procesie tworzenia strategii rozwoju, również w jej realizację włączy się cała społeczność regionu Gorce-Pieniny – zarówno w sposób inspirujący, jak i w bezpośrednie działania. W podejmowaniu działań na rzecz rozwoju regionu jest miejsce dla każdego, a szczególnie do tych, którzy utożsamiają się z tym regionem wiążą z nim swą przyszłość. Ważna jest każda forma działania, która może sprzyjać lepszemu wykorzystaniu potencjału rozwojowego regionu Gorce-Pieniny, wzrostowi jego konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także aktywizacji obywatelskiej społeczności lokalnych i doskonaleniu współpracy w środowisku.

I. CHARAKTERYSTYKA LGD – STOWARZYSZENIE GORCE I PIENINY

Odpowiedzialnym za budowę i realizację Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny jest Lokalna Grupa Działania posiadająca status prawny stowarzyszenia i nazwę Stowarzyszenie Gorce i Pieniny. Siedzibą Stowarzyszenia jest Tylmanowa, osiedle Kozielce 297, 34-451 Tylmanowa, powiat nowotarski, województwo małopolskie. Stowarzyszenie zostało powołane 3 grudnia 2005 r. na spotkaniu Komitetu Założycielskiego i zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 16 stycznia 2006 roku pod numerem KRS:0000249150. Stowarzyszenie posiada numer statystyczny REGON 120203871.

Stowarzyszenie działa w oparciu o statut [załącznik Nr 3 do ZSRROW]. Organem stowarzyszenia jest Zarząd, a organem kontrolnym Komisja Rewizyjna. W skład Zarządu wchodzi 10 osób, a w skład Komisji Rewizyjnej 4 osoby.

Skład Zarządu:

Prezes – Zdzisław Błachut

Zastępca prezesa – Krystyna Kubik

Zastępca prezesa – Zbigniew Chlebek

Sekretarz – Beata Górecka

Skarbnik – Gerwazy Kubisz

Członkowie – Maria Chryczyk

Edward Ponicki

Krystyna Strózczyk

Wojciech Kozielec

Marian Macanowski

Skład Komisji Rewizyjnej:

Przewodniczący – Wiesław Kwiatek

Członkowie – Maria Chryczyk

Maria Ziemianek

Irena Królczyk

Robert Majerczak

Skład władz Stowarzyszenia wraz z charakterystyką przedstawia tabela 1.

Skład Stowarzyszenia Gorce-Pieniny może być poszerzany o kolejnych partnerów zgodnie z §§ 9, 10 i 13 Statutu Stowarzyszenia.

Tabela 1. Potencjał administracyjny Lokalnej Grupy Działania – Stowarzyszenia Gorce-Pieniny

Lp	Imię i nazwisko	Podmiot delegujący	Adres zamieszkania, telefon, e-mail	Zakres odpowiedzialności w LGD	Doświadczenie	Kwalifikacje
1.	Zdzisław Błachut	Jednostka OSP w Ochothnicy Górnej	osiedle Zawady 209, 34-453 Ochothnica Górna; tel.(018)262 41 25	Prezes Zarządu Stowarzyszenia	Autor i beneficjent (jako kierownik Wiejskiego Ośrodka Kultury w Ochothnicy Górnej) projektu w ramach konkursu organizowanego przez Urząd Marszałkowski w Krakowie „MAŁOPOLSKA GOŚCINNA”; Organizator (z ramienia Wiejskiego Ośrodka Kultury w Ochothnicy Górnej) wielu imprez kulturalno – rozrywkowych na terenie wsi Ochothnica Górna Koordinator inwestycji „Rozbudowa Remizy OSP w Ochothnicy Górnej” realizowanej przez gminę Ochothnica Dolna	Wykształcenie średnie ogólne
2	Krystyna Kubik	Urząd Gminy w Krościenku nad Dunajcem	ul.Leśna 7a 34-450 Krościenko n.Dunajcem 018 262 34-95	Członek Zarządu - Zastępca Prezesa	25 lat pracy w strukturach samorządowych /Urząd Gminy K-ko/	Wykształcenie: średnie Ukończone kursy i szkolenia zakończone certyfikatem: 2003 – Nowoczesne Zarządzanie

			fundusze@kroszenio.pl		Opracowanie i realizacja projektów infrastrukturalnych realizowanych w ramach programów: PHARE,SAPARD,Banku Swiatowego,INRED. Opracowanie wniosków inwestycyjnych do programu ZPORR oraz do programu INTERREG Członek małopolskiej Sieci Koordynatorów Kordynatorów d.s Funduszy Strukturalnych	w administracji Publicznej- Certyfikat Min.Spraw Wewn i Administracji 2002 - Realizacja projektów infrastrukturalnych w gminach wiejskich- Dyplom 2002- kurs w ramach umowy Twininngowej PL 200/IB/OT02 realizowanej pmiędzy Woj.małopolskim a regionem Comunidad de Madryt/program Phare/- certyfikat 2002 – Przygotowanie do pozyskiwania funduszy strukturalnych-certyfikat 2002-Od pomysłu do rozliczenia projektu w ramach ZPORR.- certyfikat 1999 –Przedakcesyjne Srodki pomocowe dla rolnictwa i obszarów Wiejskich-dyplom
3	Zbigniew Chlebek	LZS KS „GORC” Ochotnica; Urząd Gminy w Ochotnicy Dolnej	osiedle Nogawki 155, 34-452 Ochotnica Dolna; tel. (018) 262 09 45	Członek Zarządu - Zastępca Prezesa	Od kilku lat członek zarządu klubu sportowego i czynny jego działacz Opracowanie i udział przy	Wykształcenie wyższe techniczne – inżynier budownictwa

			zgk@ochotnica.pl		realizacji projektów infrastrukturalnych realizowanych w ramach programów: PHARE, SAPARD, SPO ROL (również jako rolnik jest beneficjentem projektu realizowanego w ramach SPO ROL) Opracowanie wniosków inwestycyjnych do programu ZPORR oraz do programu INTERREG Opracowanie i udział w realizacji projektu w ramach Funduszu Małych Projektów PHARE	
4	Beata Górecka	Sołectwo Krośnica	ul. Ojca Leona 86, 34-450 Krościenko n.Dunajcem , Krośnica tel:018 262 37-22 bwojt.3@interia.pl	Członek Zarządu -sekretarz	Członek rady Studentów, Udział w radach Wydział AR - Leśny	Wykształcenie: Wyższe- mgr inż. Leśnik Specj. ochrona zasobów leśnych

5	Gerwazy Skubisz	Sołectwo Krościenko- Zawodzie	ul. Zdrojowa 23 34-450 Krościenko n.Dunajcem tel 018 262 3452	Członek Zarządu -skarbnik	Hotelarstwo – 20 lat Członek Samorządu – 1,5 roku Własna firma (pensjonat) – 10 lat	Wykształcenie: Wyższe – mgr ekonomii Średnie – gastronomiczne, dyplomowany ekonomista obrotu rolnego
6	Edward Ponicki	Małopolskie Stowarzyszenie Sołtysów, Prezes Koła Gminnego w Krościenku	Grywałd ul. Lubań 28 34-450 Krościenko n.Dunajcem tel: 018 262 35-23	Członek Zarządu	Członek Samorządu/ radny i sołtys/ – 18 lat Własna firma- gastronomia- 18 lat Firma ubezpieczeniowa – agent – 5 lat	Wykształcenie : Zawodowe Ukończone kursy i szkolenia zakończone certyfikatem 2000 -Kurs w ramach obsługi ubezpieczeń życiowych– certyfikat 2003 -Szkolenie w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „ Rozwój Obszarów Wiejskich 2004- 2006” 2004- Kurs – Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej - uczestnik kursów i szkoleń związanych z pozyskiwaniem środków finansowych z programów unijnych
7	Krystyna Strózczyk		ul. Kąty 24, 34-450 Krościenko n.Dunajcem	Członek Zarządu	- sołtys wsi – 8 lat	- uczestnik kursów i szkoleń związanych z pozyskiwaniem środków finansowych z programów

			tel. 262 55-72			unijnych
8	Maria Chryczyk	„Związek Podhalan”	osiedle Błaszczaki 118, 34-453 Ochotnica Górna, tel. (018) 262 42 64	Członek Zarządu	Czynny członek oddziału Związku Podhalan w Ochotnicy Górnej, biorący aktywny udział w przedsięwzięciach o charakterze kulturalnym i rozrywkowym organizowanych przez związek.	Wykształcenie zawodowe
9	Marian Macanowski	Nowotarska Izba Gospodarcza – Oddział Ochotnica Dolna	osiedle Dłubacze 175, 34-452 Ochotnica Dolna, tel. 0 692 811 109	Członek Zarządu	Działacz Nowotarskiej Izby Gospodarczej od kilku lat, V-ce Prezes Oddziału Ochotnica Dolna; członek Rady Gminy Ochotnica Dolna od dwóch kadencji.	Wykształcenie zawodowe
10	Wojciech Kozielec		osiedle Oblaz Wyżny 321, 34-451 Tylmanowa, tel.0 501 577 315	Członek Zarządu	członek Rady Gminy Ochotnica Dolna od dwóch kadencji.	Wykształcenie średnie ogólne

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Podmioty delegujące

Lp.	Nazwa podmiotu delegującego	Siedziba, telefon, e-mail	Doświadczenie
1.	Urząd Gminy w Krościenku nad Dunajcem		Najważniejsze realizowane w ostatnich latach przez gminę projekty: 1.Opracowanie folderów promujących gminę Krościenko i oraz słowacką gminę Leśnicę/ program INTERREG III A/- beneficjenci: mieszkańcy gminy wiejskiej Krościenko oraz gminy słowackiej Leśnica 2.Wykonanie kolektora kanalizacyjnego typu ‘ C’ w Krościenku beneficjenci: mieszkańcy gminy wiejskiej Krościenko/ program SAPARD/ 3. Wykonanie kolektora kanalizacyjnego typu „A” w Krościenku beneficjenci: mieszkańcy gminy wiejskiej Krościenko/ program PHARE-INRED 3. Wykonanie kolektora kanalizacyjnego w Krośnicy /program PAOW/ beneficjenci: mieszkańcy sołectwa Krośnica w gminie Krościenko Pomimo że są to projekty typowo infrastrukturalne to jednak gmina musiała wykazać szeroką aktywność, aby przekonać mieszkańców do realizacji projektu,, często na własnych działkach , oraz do partycypacji w kosztach budowy kanalizacji. Celem naszym była mobilizacja ludności do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich.Cel został osiągnięty 4.Utworzenie Gminnego centrum Informacji/ program PAOW Pierwsza Praca beneficjenci: mieszkańcy gminy wiejskiej Krościenko 5.Wykonanie kostki brukowej w ramach Odnowy Centrów małych miast i wsi beneficjenci: mieszkańcy gminy wiejskiej Krościenko 6. Budowa sali gimnastycznej przy gimnazjum w Krościenku/ program ZRORR/ beneficjenci: młodzież gminy wiejskiej Krościenko

2	Urząd Gminy w Ochotnicy Dolnej	34-452 Ochotnica Dolna, woj. Małopolskie, tel.(018) 262 46 16	Najważniejsze realizowane w ostatnich latach przez gminę projekty: 1. „Remont drogi powiatowej nr 25404 w Ochotnicy Dolnej” (Numer kontraktu PL.01.12.03.01.007), program PHARE – Odbudowa 2001; 2. „Budowa muru oporowego w osiedlu Zachry w Ochotnicy Dolnej” (Numer kontraktu PL.01.12.01.01.144), program PHARE – Odbudowa 2001; 3. „Odbudowa muru oporowego w osiedlu Jaszczce w Ochotnicy Górnej” (Numer kontraktu PL.01.12.01.01.020), program PHARE – Odbudowa 2001; 4. „Odbudowa muru oporowego w osiedlu Jamne w Ochotnicy Górnej” (Numer kontraktu PL.01.12.01.01.029), program PHARE – Odbudowa 2001; 5. „Budowa kanalizacji sanitarnej w Tylmanowej – Etap V”, program SAPARD; 6. „Budowa kanalizacji sanitarnej w Ochotnicy Dolnej – Etap I część 1”, program SAPARD; 7. „Budowa kanalizacji sanitarnej w Ochotnicy Dolnej – Etap I część 1”, program SAPARD; 8. „Remont ośrodka wczasowego „Krokus” w Tylmanowej”, program SAPARD; 9. „Remont drogi powiatowej nr 25404 w Ochotnicy Górnej” (Numer kontraktu PL.2003/005-681-01.L-008), program PHARE – BRIGGS; 10. „Modernizacja budynku WOK w Ochotnicy Dolnej wraz z infrastrukturą sportową” (Numer kontraktu VIII/402/SW/2255/05), program SPO ROL. Beneficjentami wszystkich wymienionych wyżej projektów była gmina Ochotnica

			Dolna oraz jej mieszkańcy. 11. „Muzyczne spotkania z kulturą Wołoską” – projekt tzw. „miękki”, realizowany przez Wiejski Ośrodek Kultury w Ochotnicy Dolnej przy współpracy z Urzędem Gminy w Ochotnicy Dolnej w ramach Programu Współpracy Przygranicznej PHARE 2003. Beneficjentami byli również mieszkańcy Gminy Ochotnica Dolna oraz miasta Spiska Bela i Spiskie Vlachy na Słowacji.
3	Małopolskie Stowarzyszenie Sołtysów	ul. Głowackiego 34A, 33-300 Nowy Sącz, tel. (018) 444 30 70	
4	LZS KS „GORC” Ochotnica	Osiedle Hologówka 172 B 34-452 Ochotnica Dolna, tel. (018) 262 46 23	
5	Jednostka OSP w Ochotnicy Górnej	34-453 Ochotnica Górna	
6	Nowotarska Izba Gospodarcza, oddział Ochotnica Dolna	Ul. Sobieskiego 2, 34-400 Nowy Targ, tel. (018)264 61 86	
7	Oddział „ZWIAZKU PODHALAN” w Ochotnicy Górnej	34-453 Ochotnica Górna	

Źródło: Opracowanie własne

II. DIAGNOZA OBSZARU OBJĘTEGO ZSROW

II. 1. CHARAKTERYSTYKA REGIONU

Region Gorce-Pieniny objęty Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich położony jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Składa się z dwu gmin Krościenko nad Dunajcem i Ochoznica Dolna. Obie te gminy są gminami wiejskimi.

Identyfikator gminy Krościenko nad Dunajcem:

gmina wiejska
21106 typ 2
powierzchnia 57.3 km²

Identyfikator gminy Ochoznica Dolna:

gmina wiejska
21106 typ 2
powierzchnia 141 km².

Obszar regionu wynosi 198,3 km², co stanowi 13,5% powierzchni ogólnej powiatu nowotarskiego. Zamieszkuje tu 14 239 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 73,4 osób/km². Szczegóły zawiera tabela 1.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki charakterystyczne dla Regionu Gorce-Pieniny

Wyszczególnienie	Gminy		Region	Powiat nowotarski
	Krościenko nad Dunajcem	Ochoznica Dolna		
Obszar [km ²]	57,3	141,0	198,3	1 475
% udział w powierzchni powiatu nowotarskiego	3,9	9,56	13,5	x
Liczba wsi	4	3	7	11
Liczba sołectw	8	4	12	x
Liczba ludności	6 362	7 877	14 239	180 739
Wskaźnik gęstości zaludnienia	112	56	72	123

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Internet, 2004,

II. 1.1. ZASIĘG TERYTORIALNY I UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE

Region Gorce-Pieniny położony jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Składa się z dwu gmin Krościenko nad Dunajcem i Ochoznica Dolna. Gmina Krościenko nad Dunajcem położona jest w dolinie rzeki Dunajec i otoczona masywami górskimi - od południowego zachodu Pieninami, od północy Gorcami, zaś od wschodu Beskidem Sądeckim. Natomiast gmina Ochoznica Dolna położona jest masywie Gorców, w dolinie rzeki Ochoznica otoczonej pasmem Gorca i Lubania.

Region Gorce – Pieniny graniczy od południowego zachodu z gminą wiejską Nowy Targ (powiat nowotarski), od południa z gminą Czorsztyń (powiat nowotarski), od północy z gminą wiejską Kamienica (powiat limanowski), od północnego wschodu z gminą wiejską Łącko (powiat nowosądecki), od wschodu z miastem Szczawnica oraz na niewielkim odcinku wzdłuż Dunajca ze Słowacją. [Mapa 1]

Mapa 1. Położenie geograficzne Regionu Gorce-Pieniny

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Krościenko n. Dunajcem

Do najważniejszych drogowych szlaków komunikacyjnych przebiegających przez Region należy droga wojewódzka nr 969 biegnąca od Nowego Targu do Nowego Sącza, oraz drogi powiatowe: Nr K1637 Harkłowa – Tylmanowa biegnąca od Tylmanowej, przez Ochońnicę Dolną, Ochońnicę Górną aż do Knuruwa. Główne rzeki to Dunajec w górnym biegu i jego dopływ – Ochońnica.

Jak już wspomniano strukturę administracyjną Regionu tworzą dwie gminy, składające się z siedmiu wsi i 12 sołectw. W skład gminy Krościenko nad Dunajcem wchodzi cztery wsie:

- Krościenko (z czterema sołectwami – Krościenko Centrum, Krościenko Zawodzie, Kąty-Niwki, Tylka - Biały Potok).
- Grywałd (z dwoma sołectwami – Grywałd i Dziadowe Kąty).

Grywałd – jest jedną z większych wsi, malowniczo położoną w Gorcach u stóp Lubania. Główna jej część rozciąga się wzdłuż doliny Wąskiego Potoku, uchodzącego do Krośniczanki. Składa się z szeregu przysiółków wysoko położonych w Gorcach, a wśród nich Wybraństwo (670 m) i Wymyśle (690 m). Osłonięta od wiatru dolina sprawia, że Grywałd ma specyficzny mikroklimat, z dużą ilością słonecznych dni. Bliskość gór i czyste powietrze sprawiły że stał się miejscowością turystyczną, sporo tu miejsc noclegowych. Grywałd występuje w dokumentach po raz pierwszy w roku 1330 jako Grünewald, czyli Zielony Las.

- Krośnica – położona w dolinie rzeki Krośniczanka, u podnóży Lubania. Dolna część wsi położona jest przy drodze nr 969, górna sięga w Gorce. Wieś rozciąga się na obszarze położonym na wysokości od około 550-700 m n.p.m.
- Hałuszowa – niewielka wieś położona na północnych stokach Pienin Czorsztyńskich, u podnóża wzniesienia Groń (743 m n.p.m.), na wysokości 625-640 m n.p.m.

W skład gminy Ochotnica Dolna wchodzi trzy wsie:

- Ochotnica Dolna – (z dwoma sołectwami Ochotnica Dolna i Młynne) położona w masywie Gorców, w dolinie rzeki Ochotnica, w niższej położonej jej części;
- Ochotnica Górna – położona również w masywie Gorców, w dolinie rzeki Ochotnica, w górnej jej części;
- Tylmanowa – położona w przeważającej części w dolinie rzeki Dunajec oraz częściowo wzdłuż dolnego biegu rzeki Ochotnica .

Region Gorce-Pieniny położony jest w całości na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Tabela 3 zawiera dane dotyczące obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

II. 1.2. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE/ŚRODOWISKOWE

Region położony jest w paśmie Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego, w dolinach dwu głównych rzek – Dunajca (w jego górnym biegu) oraz Ochotnicy. Jak już wspomniano, Region Gorce-Pieniny składa się z dwu gmin – Krościenko nad Dunajcem i Ochotnica Dolna.

Gmina Krościenko nad Dunajcem położona jest w malowniczej kotlinie górskiej na wysokości około 420-500 m n.p.m. pomiędzy pasmami górnymi: Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego, u zbiegu rzeki Dunajec i potoku Krośniczanka. Doliny te były wykorzystywane jako trakty komunikacyjne co najmniej od średniowiecza, a obecnie przebiega tamtędy droga wojewódzka nr 969 Nowy Sącz – Krościenko – Nowy Targ. Natomiast gmina Ochotnica Dolna jest położona w Gorcach oraz na stokach Beskidu Sądeckiego. Pierwszy z wymienionych mezoregionów obejmuje swoją powierzchnią ponad 90% gminy, drugi zaledwie 10%. Ich granicę wyznacza jeden z dwóch cieków wodnych rzeka Dunajec (drugim jest potok Ochotnica). Podkreślić należy, iż blisko 50% powierzchni gminy Ochotnica Dolna leży powyżej 700 m n.p.m.

Pod względem geograficzno-fizycznym obszar regionu Gorce-Pieniny położony jest na granicy dwóch równoleżnikowo rozciągających się makroregionów [Kondracki 2000]):

- Obniżenia Orawsko-Podhalańskiego, które jest częścią Podprowincji Centralne Karpaty Zachodnie,
- Beskidów Zachodnich wchodzących w skład Podprowincji Zewnętrzne Karpaty Zachodnie.

W południowej części gminy Krościenko nad Dunajcem zlokalizowane są Pieniny - mezoregion, będący częścią Obniżenia Orawsko-Podhalańskiego. W granicach Polski zwarte pasmo Pienin ma długość około 30 km, szerokość od 2 do 6 km, zajmuje powierzchnię około 100 km². Pieniny to niewielka grupa górską stanowiąca część

długiego porozrywanego pasa skałek wapiennych na granicy Centralnych i Zewnętrznych Karpat Zachodnich. Dunajec mający na obszarze Pienin dwa przełomy dzieli je na 3 człony:

- Grzbiet Braniska – Hombarku (879 m n.p.m.),
- Pieniny właściwe od przełomu między Sromowcami Niżnymi a Szczawnicą (najwyższy szczyt Trzy Korony – 982 m n.p.m.),
- Małe Pieniny (najwyższy szczyt Wysokie Skałki – 1052 m n.p.m.)

Elementami drugiego makroregionu (Beskidu Zachodniego) na terenie gminy Krościenko są dwa mezoregiony – Beskid Sądecki i Gorce.

Beskid Sądecki, w którego części zlokalizowany jest Region Gorce-Pieniny, zalicza się do gór średnich o deniwelacjach względnych rzędu 400-800 m i wysokości 800-1400 m n.p.m. Na obrzeżu gór średnich występują góry niskie o wysokości względnej 200-400 m nad dnem dolin, wykształcone na ogół w mniej odpornych skałach (np. Pogórze Gubałowskie, Działy Orawskie, Brama Sieniawska, część Magury Spiskiej). Beskid Sądecki w granicach Polski ma powierzchnię około 670 km², tworzą go dwa równoległe pasma Radziejowej (1265 m n.p.m.) i Jaworzyny Krynickiej (1114 m n.p.m.). W granicach regionu znajduje się jedynie niewielka część pasma Radziejowej, która stanowi orograficzne przedłużenie pasma Lubania w Gorcach, oddzielonego od niego przełomem Dunajca. Najwyższe wzniesienie Beskidu Sądeckiego na terenie regionu to Dzwonkówka (983 m n.p.m.).

Gorce tworzą grupę górską o bardzo charakterystycznym kształcie „rozłogu”. Powierzchnia wynosi około 500 km², długość 33 km, a szerokość 15 km. Gorce jako grupa górską należą do Beskidu Zachodniego. Stanowią one część Zewnętrznych Karpat Fliszowych. Położone są między Przełęczą Sieniawską a przełomem Dunajca i dolnym biegiem Kamienicy. Struktura budowy morfologicznej Gorców wykazuje przewagę ławic twardych piaskowców. Mają one budowę pasmową. Centrum Gorców zajmuje masyw Turbacza (1310 m n.p.m.), będącego najwyższym szczytem grupy. Od jego szczytu rozchodzą się we wszystkich kierunkach grzbiety górskie:

- w kierunku zachodnim grzbiety Obidowa (1102 m n.p.m.), Średniego Wierchu (1114 m n.p.m.) i Bukowiny (1140 m n.p.m.),
- w kierunku północnym grzbiet Turbaczyka (1091 m n.p.m.),
- w kierunku północno wschodnim grzbiet Mostownicy (1244 m n.p.m.) i Kudłonia (1274 m n.p.m.),
- w kierunku wschodnim Jaworzyny (1287 m n.p.m.) i Gorca (1228 m n.p.m.) z odgałęzieniem na południowy wschód gdzie za przełęczą Knurowską rozciąga się grzbiet Lubania (1211 m n.p.m.).

Granicę Gorców wyznaczają – Kotlina Nowotarska (od południa), Pieniny (dolina Krośnicy), przełom Dunajca między Krościenkiem a Łąckiem (od wschodu) i dolina rzeki Raba (od północy). Obszar Gorców należy do zlewisk Raby i Dunajca. Biegi dolin potoków w pasmach Gorców mają układ odśrodkowy. Doliną wyróżniającą się swoją długością jest dolina rzeki Kamienicy.

1.2.1. Warunki klimatyczne

Na obszarze regionu panują specyficzne warunki klimatyczne warunkowane w dużej mierze rzeźbą terenu. Region leży w regionie klimatów górskich i według klasyfikacji

Hessa (1965), która opiera się na średniej rocznej temperaturze powietrza oraz zasięgu występowania pięter roślinnych, znajduje się w obrębie trzech pięter klimatycznych:

- Umiarkowanie ciepłego o średniej temperaturze powietrza od 6 do 8°C, które obejmuje dolinę Dunajca i Krośniczanki oraz podnóże zboczy gór do wysokości w zależności od ekspozycji od 550 m n.p.m. do 750 m n.p.m.
- Umiarkowanie chłodnego o średniej temperaturze powietrza od 4 do 6°C, które obejmuje stoki i zbocza Beskidu Sądeckiego i Gorców do wysokości 1100 m n.p.m.
- Chłodnego, rozciągającego się powyżej 1100 m n.p.m., występującego tylko w paśmie Lubania o średniej temperaturze powietrza poniżej 4°C.

Przy tak znacznych różnicach wysokości pomiędzy najniższym a najwyższym punktem na obszarze regionu zmienność czynników klimatycznych jest bardzo duża, np:

- Średnia roczna temperatura powietrza różni się o 4°C;
- Okres wegetacyjny (gdy średnia dobową temperaturę wynosi powyżej 5°C) trwa od 223 dni w dolinie Dunajca do 197 dni w Pieninach i 191 dni w Gorcach;
- Liczba dni z przymrozkiem wynosi od 123 dni w dolinie Dunajca do 108 dni w Pieninach i 138 w Gorcach;
- Pora zimowa (przy średniej dobowej temperaturze poniżej 0°C trwa od 100 dni w dolinie Dunajca do 121 dnia w górach i nawet 140 dni na szczytach gór);
- Liczba dni z mgłą wynosi od 56 w dolinie Dunajca do 81 w Pieninach i 84 w Gorcach.

Szczegóły dotyczące wskaźników klimatycznych zawarto w tabeli 4.

Tabela 4. Charakterystyka wybranych elementów klimatu

Czynnik klimatyczny		I region - dolin rzecznych i większych potoków	II region - południowych zboczy i stoków gór			III region północnych zboczy i stoków Pienin
			II A subregion Pienin	II B subregion Gorców	II C subregion Beskidu Sądeckiego	
Średnia roczna temperatura [°C]		6,3-5,5	5,2-4,5	5,2-3,7	5,2-3,7	5,2-4,1
Liczba dni z temperaturą minimalną	≤ 10°C	44-43	38-36	38-32	38-31	38
	≥ 0°C	123-118	114-109	114-95	114-93	114-111
Liczba dni z temperaturą maksymalną	≤ 0°C	54-55	55-65	55-80	55-83	55-59
	≥ 25°C	27-25	22-12	22-8	22-6	22-8
Roczna suma opadów [mm]		700-850	780-1020	780-1215	780-1238	780-1095
Liczba dni z opadem	≥ 0,1	168-169	171-176	171-176	171-177	171-176
	≥ 1,0	114-126	122-133	122-135	122-136	122-139
	≥ 10,0	19-21	22-29	22-28	22-29	22-39
Grubość pokrywy śnieżnej [cm]		9,6-10,7	11,7-16,5	11,7-18,5	11,7-19,1	11,7-18,0
Liczba dni z pokrywą śnieżną		98-108	107-135	107-136	107-138	107-150
Średnia roczna prędkość wiatru [m/s]		1,6-1,7	2,1-2,5	2,1-2,7	2,1-2,8	2,1-2,5
Liczba dni z wiatrem	silnym	10,7-15	16,0-21,0	16,0-27,3	16,0-28,5	16,0-20,3
	bardzo silnym	3,6-3,9	4,9-5,7	4,9-8,5	4,9-8,8	4,9-5,1

Źródło: Kostrakiewicz, 1982

Na podstawie zróżnicowania rzeźby terenu, ekspozycji zboczy oraz położenia można na terenie Gminy wyróżnić trzy podstawowe mezoregiony klimatyczne [Kostrakiewicz 1982]:

- I region - dolin rzecznych i większych potoków. W tym regionie występuje najwyższa średnia roczna temperatura powietrza oraz najniższa suma opadów atmosferycznych. W okresie zimy występują tu często zastoiska zimnego powietrza powodujące inwersje termiczne i znaczne spadki temperatur oraz mgły. Region odznacza się także większą liczbą dni z przymrozkiem i bardzo mroźnych, małą grubością pokrywy śnieżnej oraz niską liczbą dni z pokrywą śnieżną. Analizowany obszar wykazuje także znaczną liczbę dni gorących, największe parowanie terenowe, małą prędkość wiatrów i niewielką liczbę dni z wiatrem silnym i bardzo silnym.
- II region południowych zboczy i stoków odznaczający się wysoką średnią roczną temperaturą powietrza; w stosunku do kontrastowych północnych skłonów gór średnie temperatury miesiąca lipca są wyższe, natomiast stycznia - niższe. W tym regionie występuje mało opadów atmosferycznych, mała liczba dni z pokrywą śnieżną, najmniejsza liczba dni z przymrozkami, mała ilość dni z: silnym mrozem,

większą grubością pokrywy śnieżnej, parowaniem terenowym, prędkością wiatrów i liczbą dni z mgłą.

- III region północnych zboczy i stoków gór, należący do najchłodniejszych terenów o najniższych temperaturach rocznych okresu letniego oraz najwyższych średnich sumach opadów atmosferycznych. Omawiany region odznacza się także większą liczbą dni z przymrozkiem, silnym mrozem, grubą pokrywą śnieżną, silnymi wiatrami większą grubością pokrywy śnieżnej oraz mniejszym parowaniem terenowym.

To znaczne zróżnicowanie poszczególnych elementów klimatu powoduje, że obszar regionu Gorce-Pieniny zaliczany jest do terenów:

- Mało korzystnych dla rolnictwa, gdyż wskaźnik klasyfikacji bonitacyjnej osiąga wartość 50-85, w obrębie najwyższych partii gór jest niższy od 50;
- Pod względem bioklimatycznym – jako silnie bodźcowy, a na obszarach leśnych – o cechach oszczędzających [Atlas 1994].

1.2.2. Warunki glebowe

Gorce, jak całe niemal Karpaty zewnętrzne, zbudowane są ze skał osadowych, zwanych fliszem. Kompleksy fliszowe składają się z ławic piaskowca poprzewarstwianych wkładkami łupków. Powstały one na dnie mórz z osadów naniesionych od archipelagów wysp. Po osadzeniu uległy sfałdowaniu, a na obecne miejsce zostały nasunięte z pd., z odległości 20-40 km, w postaci płatów zw. płaszczowinami. Gorce, jak większość Beskidu Wysokiego, leżą w obrębie płaszczowiny magurskiej. Jej osady osiągają łączną miąższość ok. 2000 m i stanowią „jeden z najważniejszych elementów grzbietotwórczych w Zachodnich Karpatach fliszowych”. Osobliwym zjawiskiem jest tu odwrócenie (inwersja) rzeźby: główne wypiętrzenia powstały na liniach synklin (zapadlin) tektonicznych, wypełnionych odpornymi na erozję grubymi ławicami piaskowców, natomiast walne doliny rozwinęły się na antyklinach. W Gorcach wyróżniono 2 duże jednostki synklinalne: północną Turbacza i południową Lubania. Rozdziela je strefa antyklinalna, w której ukazują się stare ogniwa osadów magurskich. Skałą „egzotyczną” na obszarze Gorców jest andezyt Wdżaru i Sołtysiej Góry. Z pliocenu i plejstocenu zachowały się na pd. Stokach Gorców złoża ilów i żwirów z florą kopalną znieśioną ze zboczy Pasma Lubania. W epoce lodowej pasmo zlodowaceniowi nie uległo, a głównymi świadkami zmian klimatycznych związanych z tą epoką są tarasy towarzyszące rzekom. {Józef Nyka, Gorce}

W okresie miocenu w Pieninach oraz na terenie przylegającym od północy wystąpiły stosunkowo silne zjawiska wulkaniczne w postaci intruzji magmy andezytowej i bazaltowej. W wyniku tych zjawisk powstały:

- Dajki andezytu wypełniające głębokie pęknięcia tektoniczne płaszczowiny magurskiej na prawym brzegu Dunajca.
- Wody mineralne - szczawy w rejonie Krościenka i Szczawnicy.
- Stożek wulkanu Wdżar (na granicy gminy), obecnie zniszczony przez procesy erozyjne oraz denudacyjne; jego pozostałością są andezyty zachowane w postaci żył magmy.

Główny trzon Pienin przebiega równoleżnikowo, z lekkim odchyleniem na północny zachód, tworząc wyraźnie zarysowany grzbiet o długości około 10 kilometrów.

Najwyższymi szczytami Pienin są Trzy Korony (982 m n.p.m.), Nowa Góra (903 m n.p.m.), Macelak (857 m n.p.m.), Flaki (805 m n.p.m.) i Macelowa Góra (805 m n.p.m.).

Karpaty Zewnętrzne są zbudowane z fliszu płaszczowiny magurskiej; zajmują północną część Gminy – od północnego zachodu jako Pasma Lubania, zaś od północnego wschodu jako Pasma Radziejowej. Rzeźbę pasm Lubania i Radziejowej ukształtowały głównie procesy erozyjne i osuwiskowe, tworząc łagodne grzbiety górskie z głęboko wciętymi V-kształtnymi dolinami. Mają one dość dużą wysokość bezwzględną – Radziejowa 1282 m n.p.m., a Lubań 1211 m n.p.m. i pokryte są w znacznej mierze lasami. Do wysokości 1150 m n.p.m. w obrębie regla dolnego występują lasy jodłowo-bukowe, a powyżej tej granicy fragmenty regla górnego pokryte lasami świerkowymi.

Karpaty Zewnętrzne oddzielone są od Pienińskiego Pasa Skalkowego stromymi dyslokacjami. Fałdowanie płaszczowinowe Karpat nastąpiło w neogenie, głównie w miocenie. Utwory powstałe w okresach: górnej kredy, jury i starszego trzeciorzędu zostały oderwane od podłoża, pofałdowane i narzucone na siebie w postaci płaszczowin. Są one zbudowane głównie z naprzemianległych ławic piaskowców i łupków, a także zlepieńców, margli i wapieni. Seria magurska na terenie Gminy jest reprezentowana głównie przez:

- Piaskowce magurskie – gruboławicowe, średnioziarniste z przewarstwieniami łupków;
- Warstwy inoceremowe – są to piaskowce średnio- i gruboławicowe przekładane zielonawymi, szarymi lub czarnymi łupkami marglistymi. Miejscami występują zlepieńce i pstre łupki;
- Margle łąckie z wkładkami gruboławicowych piaskowców – są to margle ciemnoszare, twarde, rozpadają się płytowo; ich wietrzenie powoduje zmianę barwy - na białą lub jasnoszarą.

Z racji tego, że w okresie czwartorzędu łądolód sięgał w Karpatach Fliszowych do wysokości 420 m n.p.m., zarówno Pieniny, jak i Karpaty Zewnętrzne nie były zlodowacone. Doliny, których wyloty były zablokowane zostały zasypane grubą warstwą żwirów. Między okresami zlodowaceń pokrywy te były rozcinane, zaś wietrzenie i soliflukacja doprowadziły do powstania grubych pokryw glin zwietrzelinowych.

Na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem pokrywa glebowa jest zróżnicowana, co wynika bezpośrednio ze znacznej zmienności podłoża skalnego, rzeźby terenu, warunków klimatyczno-roślinnych. Powoduje to odrębność budowy geologicznej części pienińskiej (południowej) oraz beskidzkiej (pozostały obszar) terenu gminy.

W południowej części gminy dominujący jest udział gleb dwóch typów:

- Rędzin brunatnych, które tworzą siedlisko dla ciepłolubnych buczyn, reliktowych sośnic i ksenotermicznych muraw;
- Gleb brunatnych wykształconych w licznych podtypach, głównie z wapieni jurajskich zalegających w podłożu. Zajmują one znaczne przestrzenie, głównie na północnych stokach Pienin.

W części północnej i wschodniej terenu gminy Krościenko nad Dunajcem występują głównie gleby brunatne: wylugowane, pseudobielicowe i gleby glejowe. Wykształciły się z piaskowcowych drobno- i średnioziarnistych warstw inoceramowych i

hieroglifowych, o spoiwie wapiennym, ilastym oraz marglistym. Blisko połowa gleb na obszarze gminy jest narażona w silnym stopniu na erozję powierzchniową.

Wymienione powyżej gleby należą głównie do V i VI klasy bonitacyjnej, najczęściej posiadają słabo rozwinięty profil glebowy. Im wyżej położony teren tym klasa gleb się obniża; na tych terenach uprawiane są rośliny mało wymagające. Doliny rzeczne (Dunajca i Krośniczanki) wyścielają głównie osady aluwialne wykształcone jako mady rzeczne; pod względem bonitacyjnym są to gleby żwirowe klas IIIa, IIIb i IVa. Dominuje tu kompleks żytni dobry i bardzo dobry. Są to najlepsze gleby występujące na obszarze gminy, dlatego też uprawiane są tu rośliny o wyższych wymaganiach glebowych. [Sochacka 1996]

Na terenie Gminy Ochotnica Dolna występują gleby pochodzenia mineralnego, wykształcone na podłożu fliszowym. Przeważającym typem gleb są gleby brunatne. Na całym obszarze Gminy występują gleby brunatne kwaśne o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym. Charakteryzują się one płytkim poziomem próchniczym oraz dużym udziałem części szkieletowych. Gleby szarobrunatne występują pod buczyną karpacką, posiadają lekko kwaśny odczyn i charakteryzują się rozbudowanym poziomem próchniczym oraz korzystnymi warunkami wilgotnościowymi. W dolnej części zlewni Ochotnicy i Dunajca przeważają gleby brunatne wylugowane o płytkim poziomie próchniczym, zróżnicowanych warunkach wilgotnościowych oraz zasadowym i kwaśnym odczynie. Fragmentarycznie na całym obszarze Gminy występują gleby brunatne deluwialne, powstałe w wyniku zboczowych procesów zmywowych. Są to gleby o odczynie kwaśnym i charakteryzują się silnie rozbudowanym poziomem próchniczym oraz małą ilością rumoszu w profilu glebowym.

Poza glebami brunatnymi na terenie Gminy Ochotnica Dolna w wyższych partiach regła górnego i częściowo dolnego występują gleby bielcowe i fragmentarycznie bielice żelaziste i próchniczo-żelaziste. Gleby bielcowe są to utwory o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym, płytkim poziomie próchniczym oraz ze względu na nasilony proces wymywania o wadliwych stosunkach wodnych. Bielice natomiast posiadają silnie kwaśny odczyn i charakteryzują się występowaniem płytkiego poziomu butwinowego z wyraźnie zaznaczonym poziomem wymywania.

W zagłębieniach śródpolnych i przy ciekach wodnych w niewielkich rozproszonych kompleksach występują gleby mułowo- glejowe. Są to gleby o odczynie słabo kwaśnym, zabagnione, charakteryzujące się dobrze rozwiniętym poziomem próchniczym, wadliwymi stosunkami wodnymi.

W dolinie Ochotnicy i Dunajca występują małymi kompleksami gleby torfowe oraz strefowo wzdłuż cieków napływowe mady rzeczne – mady brunatne i czarnoziemne. Gleby torfowe mają dobrze rozwinięty poziom próchniczy, odczyn słabo kwaśny oraz wadliwe stosunki wodne. Mady rzeczne charakteryzują się dobrze wykształconym profilem próchniczym, zmiennym udziałem rumoszu oraz odczynem słabo kwaśnym lub obojętnym.

Poza wyżej wymienionymi glebami na terenie Gminy Ochotnica Dolna na terasach stokowych małymi fragmentami występują gleby szkieletowe. Są to gleby krzemowe o słabo wykształconym profilu glebowym i odczynie kwaśnym i słabo kwaśnym. Ze względu na erozyjne oddziaływanie wód powierzchniowych są to gleby płytkie.

Ziemia rolnicza Gminy Ochotnica Dolna jest niskiej jakości i przydatności produkcyjnej, 52 % użytków rolnych należy do klasy bonitacji V i IV, a tylko 01, % należy do klasy III a. [Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ochotnica Dolna na lata 2004 - 2007]

1.2.3. Bogactwa naturalne

Największym bogactwem naturalnym Regionu są zasoby przyrody – lasy, góry i wody (powierzchniowe i podziemne – mineralne).

Lasy i zadrzewienia

Lasy pełnią wielorakie funkcje – ochronną, polegającą na dodatnim oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze, produkcyjną, dostarczając surowca drzewnego, owoców leśnych, ziół oraz społeczną jako teren dla rekreacji i turystyki. Lasy korzystnie oddziałują na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą.

Lesistość regionu wynosi 54,04%, gminy Krościenko nad Dunajcem – 49,95%, Ochotnica Dolna – 58,13% i jest znacznie wyższa od średniej dla kraju, która wynosi 28,4%, województwa małopolskiego (28,5%), oraz średniej lesistości powiatu nowotarskiego, która wynosi 36,9%

Wszystkie drzewostany pozostające w zarządzie Nadleśnictwa Krościenko wypełniają funkcje ochronne - w sumie zajmują one 612 ha. Z przyrodniczego punktu widzenia szczególnie cenne są ponad 100-letnie drzewostany występujące w 3 dość zwartych kompleksach w paśmie Lubania i Dzwonkówki. Równie cenne są nasienne drzewostany jodły i modrzewia usytuowane na stokach Marszałka.

W północnej i wschodniej części gminy Krościenko występują głównie drzewostany mieszane, w których dominują, w zależności od siedliska, położenia i wysokości nad poziomem morza buk, jodła, świerk i brzoza. Dominującymi leśnymi typami siedliskowymi są: las górski (zajmujący 73 % ogółu powierzchni gminy), las mieszany górski (23 %) oraz bór mieszany górski. Na północnych stokach Pienin dominuje buczyna karpacka z jodłą i bukiem, z kolei w niektórych dolinach górskich wykształciły się płaty olszyny karpackiej. W rejonie Hałuszowej rosną naturalne drzewostany jodłowo-świerkowe z acidofilnymi gatunkami roślin. W obszarze otuliny Pienińskiego Parku Narodowego znajduje się kilka interesujących zbiorowisk leśnych, a mianowicie buczyna karpacka w wariacie jodłowym, dolnoregłowy bór mieszany jodłowo-świerkowy, zubożałe płaty olszyny karpackiej, jedliny, ciepłolubna buczyna storczykowa. Szczególnie atrakcyjne są reliktove laski sosnowe stanowiące najbardziej kserotermiczne zbiorowisko leśne Pienin.

Gmina Ochotnica Dolna, podobnie jak cały obszar Gorców jest obszarem silnie zalesionym. Las górski stanowi około 60 % powierzchni leśnej. Las ten charakterystyczny jest dla regla dolnego do wysokości 1000 m n.p.m. Wysoki stopień troficzności i znaczna wilgotność gleb sprzyja dominacji buka, domieszkowo występuje jawor, wiąz górski, jodła i niekiedy świerk. Na 20% powierzchni Gminy występuje siedlisko lasu mieszanego górskiego. Las ten charakterystyczny jest dla regla dolnego i obejmuje zbiorowiska kwaśnej buczyny górskiej oraz las jodłowy. Przeważają w nim drzewostany bukowe z domieszką świerka i jodły, wykształcone w obrębie grzbietów górskich i stromych stoków podatnych na procesy ługowania. Kolejnym siedliskiem jest bór mieszany górski, który stanowi około 10% powierzchni leśnej i obejmuje strefę przejściową między reglami. Las ten wykształcił się na glebach bielcowych, brunatnych bielcowanych oraz skryptobielcowych. W siedlisku tym dominują drzewostany świerkowe i mieszane z udziałem buka oraz jodły. Poza wymienionymi siedliskami, na obszarze Gminy występuje obszar roślinny górski i stanowi 2%

powierzchni Gminy. W aktualnym składzie gatunkowym przeważają gatunki iglaste, zajmujące około 80% powierzchni leśnej. Największy udział posiada świerk i jodła. Gatunkami uzupełniającymi są sosna i modrzew. Spośród gatunków liściastych, najliczniej reprezentowany jest buk, brzoza i jawor.

Region Gorce-Pieniny leży w całości w zasięgu obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym – 43M Obszar Sądecki. W jego skład wchodzi następujące tereny chronione:

- Parki narodowe – Gorczański Park Narodowy, Pieniński Park Narodowy.

Gorczański Park Narodowy utworzony został w 1981 roku. W jego skład wchodzi centralna i północno-wschodnia część pasma Gorców, z najwyższym szczytem Jaworzyną Kamienicką (1288 m n.p.m.). Początki ochrony przyrody na tym terenie sięgają 1927 roku, kiedy to utworzony został w dobrach Ludwika hr. Wodzickiego z Poręby Wielkiej leśny rezerwat przyrody Turbacz im. Władysława Orkana. Obecna powierzchnia parku wynosi 7030 ha, z czego 6585 ha to lasy. Ochroną ścisłą objęto 3611 ha, w tym 3563 ha lasów. Powierzchnia otuliny GPN obejmuje 16647 ha. W Parku wytyczono około 70 km szlaków turystycznych.

Pieniński Park Narodowy powstał w 1932 roku. Obejmuje swym zasięgiem najwyższą i najbardziej urozmaiconą część Pienińskiego Pasa Skałkowego, o ogromnym urozmaiceniu rzeźby terenu, z licznymi wąwozami, urwiskami i półkami skalnymi. Pieniny dzielą się na Pieniny Spiskie, Pieniny Właściwe i Małe Pieniny. Pieniński Park Narodowy jest usytuowany w większości w Pieninach Właściwych. Obejmuje również niewielką część Pienin Spiskich i Małych Pienin. Powierzchnia parku wynosi 2346 ha, w tym 1311 ha stanowi własność Skarbu Państwa. Lasy w parku zajmują 1665 ha. Powierzchnia objęta ochroną ścisłą wynosi 750 ha. Na terenie regionu leży 1133 ha Pienińskiego Parku Narodowego, co stanowi blisko połowę terytorium Parku, a jednocześnie 19,8 % powierzchni gminy Krościenko nad Dunajcem. Blisko jedna czwarta powierzchni Parku (619 ha) to grunty Skarbu Państwa, reszta pozostaje w rękach prywatnych. Inicjatorem utworzenia parku był prof. Władysław Szafer. Pierwszy prywatny rezerwat o powierzchni 7,5 ha założył Stanisław hrabia Drohojowski w 1921 r. wokół ruin zamku w Czorsztynie. Od 1928 r. rozpoczęto wykupy terenów, które na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa z 23 maja 1932 r. stały się organizacyjną jednostką szczególną pod nazwą "Park Narodowy w Pieninach" o powierzchni 736 ha. Kolejną podstawą prawną istnienia parku było rozporządzenie Rady Ministrów z 30 października 1954 r. o utworzeniu z dniem 1 stycznia 1955 r. Pienińskiego Parku Narodowego. Aktualnie Pieniński Park Narodowy funkcjonuje w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z 14 maja 1996 r.

- Parki krajobrazowe – Popradzki Park Krajobrazowy, projektowany Park Krajobrazowy Pasma Lubania, projektowany Park Krajobrazowy Dolina Kamienicy. Parki te mają całkowitą powierzchnię 543,93 km² oraz ich otuliny 239,45 km².

Popradzki Park Krajobrazowy, utworzony w Karpatach Zachodnich w 1987 roku, obejmuje Beskid Sądecki. Granicę jego otuliny na wschodzie stanowi Kamienica Nawojowska, na zachodzie i północy - Dunajec. Około 70% powierzchni Parku stanowią lasy. Szczególnie cenne fragmenty są rezerwatami przyrody.

- Dwa specjalne obszary ochrony siedlisk projektu „NATURA 2000”: PLH120009-Pieniny oraz PLH 120010-Ostoja Popradzka.

Obszar PLH 120009 – Pieniny zajmuje powierzchnię 2346,0 ha. Na terenie gminy Krościenko znajduje się 40,3% terenu siedliska; reszta - na terenie gminy Czorsztyn. Obszar obejmuje teren grupy górskiej Pienin. Stanowi on brzeżny, północny fragment Pienińskiego Pasa Skałkowego. Pasma zbudowane jest z wapieni i piaskowców. Gęsta jest sieć źródeł, w większości krasowych, o dużej wydajności, jak również liczne potoki spływające do Dunajca lub Krośniczanki. Na terenie Pienin odkryto dotąd 22 jaskinie, w większości pseudokrasowego pochodzenia; największa z nich to Jaskinia w Ociemnym o długości 196 m. i głębokości 47,5 m. Charakterystyczne dla Pienin są bardzo duże różnice w klimacie lokalnym między ich południowymi i północnymi zboczami, co pociąga za sobą zróżnicowanie szaty roślinnej.

W ramach europejskiego systemu Natura 2000 w Gminie Ochotnica Dolna wyznaczono obszary ochrony siedlisk naturalnych fauny i flory obejmujące dwie lokalizacje; Obszar Gorce obejmujący teren Gorczańskiego Parku Narodowego częściowo z otuliną, po Przełęcz Knurowską; obszar Popradzkiego Parku krajobrazowego obejmujący jego teren częściowo z otulina.[Plan rozwoju lokalnego dla Gminy Ochotnica Dolna].

- Ostoje przyrody w programie Corine-Biotopes.

Na terenie gminy Krościenko opisano ostoje przyrodnicze stanowiące dziedzictwo przyrodnicze środowiska tego obszaru. Są to:

Ostoja kompleksowa – Pieniński Pas Skałkowy, w tym ostoje cząstkowe: Pieniny Centralne mające status ochronny parku narodowego i rezerwatu ścisłego, Przełom Dunajca znajdujący się na obszarze Pienińskiego Parku Narodowego, Jaskinia w Ociemnym również znajdująca się na obszarze Pienińskiego Parku Narodowego.

Ostoja Popradzka – Na terenie gminy Krościenko znajduje się jedynie 0,6 % z 54024,72 ha całkowitej powierzchni tego obszaru, czyli 324,15 ha. Reszta znajduje się na terenie gmin Krynica-Zdrój, Łabowa, Łącko, Muszyna, Nawojowa, Piwniczna-Zdrój, Rytro, Stary Sącz, Szczawnica. Siedliska przyrodnicze składające się na ten obszar chroniony są zróżnicowane. Do priorytetowych gatunków znajdujących się tu zwierząt zaliczono: niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos*, *Callimorpha quadripunctaria*, nadobnicę alpejską *Rosalia alpina*, wilka *Canis lupus* oraz sikhrawę karpacką *Pseudogaurotina excellens*.

Na obszarze tym zlokalizowana jest także ostoja ptasia o randze krajowej K 86. Występuje tu co najmniej 16 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej (tabela 4.14), natomiast 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Ogółem występuje ponad 160 gatunków ptaków. W okresie lęgowym występuje nagórnik (PCK), pomurnik (PCK), puchacz, puszczyk uralski (PCK) i sóweczka (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje dzięcioł biało-grzbiety (PCK) i dzięcioł trójpalczasty (PCK).

- Obszar chronionego krajobrazu byłego województwa nowosądeckiego.

Obszar Chronionego Krajobrazu Województwa Nowosądeckiego – jednostka Obszar Gorców utworzony został w 1997 roku w celu ochrony istniejących zasobów i walorów przyrodniczych oraz kulturowych, charakterystycznych dla Regionu Karpat, zachowania i poprawy stanu środowiska dla wiodących funkcji województwa, którymi są gospodarka wodna, leśnictwo, kultura, lecznictwo uzdrowiskowe, wypoczynek i turystyka, zapewnienie stanu względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. [Dz. Urzęd. Woj. Nowosądeckiego Nr 43 poz. 147z dn. 6.10.1997 r.]

- 21 rezerwatów przyrody.
W gminie Ochotnica Dolna znajdują się dwa rezerваты przyrody „Pusta Wielka” (fragment lasu mieszanego z reliktowym stanowiskiem sosny – pozostałość z okresu polodowcowego) i „Kłodne nad Dunajcem” (las buczyny karpackiej w przełomie Dunajca), obydwie w miejscowości Tylmanowa.
- Pomniki przyrody, które stanowią pojedyncze drzewa lub ich zespoły w liczbie 39.
W gminie Krościenko nad Dunajcem jako pomniki przyrody ożywionej zinwentaryzowano jedynie tzw. drzewa pomnikowe. Należą one do 5 gatunków drzew liściastych (lipa, jawor, klon zwyczajny, jesion, wiąz polny) oraz iglastych (jodła pospolita). Na terenie Gminy występują również inne drzewa o wymiarach bliskich do zakwalifikowania jako drzewa-pomniki przyrody, np. lipy po północnej stronie cmentarza przy ul. Św. Kingi w Krościenku.
W gminie Ochotnica Dolna występują dwa pomniki przyrody ożywionej i obydwie na terenie wsi Ochotnica Dolna. Pierwszy z nich znajduje się na Cmentarzu Parafialnym i tworzy go grupa drzew 13 lip drobnolistnych i 1 dąb szypułkowy. Drugi znajduje się również na działce należącej do Parafii Rzymsko – katolickiej i tworzy go grupa drzew 1 lipa drobnolistna i 1 jarzab pospolity.

Tabela 6. Parki narodowe i obszary chronione i pomniki przyrody na obszarze Regionu Gorce-Pieniny

Nazwa Parku lub obszaru chronionego	Wielkość ogółem [ha lub liczba]	Wielkość na terenie ZSRÖW Gorce-Pieniny		W tym w gminach			
		ha/liczba	%	Krościenko nad Dunajcem		Ochotnica Dolna	
				ha/liczba	%	ha/liczba	%
Gorczański Park Narodowy [ha]	7 030	962,8	4,9	-	-	962,8	6,8
Pieniński Park Narodowy [ha]	2 370,01	1161,8	5,9	1161,8	20,3	-	-
Popradzki Park Krajobrazowy [ha]		1854,4	9,6	-	-	1854,4	13,2
Rezerwat „Kłodne nad Dunajcem” [ha]	92,6	92,6	0,5	-	-	92,6	0,7
Pomniki przyrody:	39	39	-	5	-	2	-
Grupy drzew [liczba]	32	32	-				
Pojedyncze drzewa [liczba]	7	7	-	5	-	2	-
Otulina GPN [ha]	16.647,0	ok. 7.000	42%	-	-	ok.7.000	42%
Otulina PPN [ha]		2 682	100,0	2 682	100,0	x	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zamieszczonych w internecie

Region Gorce-Pieniny posiada bardzo atrakcyjne położenie i stanowi doskonałą bazę m.in. dla turystyki górskiej, pieszej, rowerowej, konnej, kajakowej, uprawiania

wędkarstwa. W Krościenku nad Dunajcem kończy się spływ łodziami flisackimi przez Przełom Dunajca, który pozwala przeżyć niezapomnianą podróż przez ten unikatowy zakątek Pienin, będący osobliwością krajobrazową na skalę międzynarodową. Poprzez swoje malownicze położenie w samym sercu Gorców oraz czystość wód i powietrza gmina Ochotnica Dolna jest miejscowością turystyczną przyciągającą spore rzesze ludzi pragnących wypoczywać na łonie natury. Na terenie gminy znajduje się część otuliny Gorczańskiego Parku Narodowego, przebiega tutaj też kilka szlaków turystycznych z których rozpościerają się wspaniałe widoki na Tatry, Pieniny, Beskid Sądecki i Beskid Wyspowy. W regionie tym istnieje stosunkowo nieźle rozwinięta baza noclegowa, zarówno dla turystów indywidualnych, jak i zorganizowanych grup. Występujące tutaj gospodarstwa agroturystyczne oferują noclegi oraz wyżywienie bazujące na własnych, bezpiecznych dla zdrowia produktach.

Gorce są obszarem silnie zalesionym. Występuje tu typowe dla piętra regla dolnego siedliska jodły i buka oraz piętro regla górnego ze świerkiem. Do charakterystycznego krajobrazu należą hale i polany powstałe w wyniku działalności gospodarczej górali - zajmowane były jako tereny pod wypas bydła.

Gorce ze względu na swoje położenie oraz warunki geograficzne są obszarem bardzo korzystnym dla rozwijania turystyki pieszej oraz rowerowej. Warunki klimatyczno-geograficzne (zaleganie pokrywy śnieżnej ponad 140 dni oraz różnice wzniesień ponad 400 m, korzystne wartości nachylenia i ekspozycji stoków) predysponują do zakwalifikowania do I kategorii pod względem przydatności do narciarstwa znacznej części Gorców. Obszar Gorców zalicza się również do terenów I kategorii pod względem walorów wypoczynkowych w Polsce.

Zasoby wodne

Region Gorce-Pieniny leży w dorzeczu Dunajca, prawego dopływu Wisły, powstałego z połączenia Białego i Czarnego Dunajca w okolicy Nowego Targu, na terenie Kotliny Orawsko-Nowotarskiej. Przepływa przez 5 krain geograficznych: Pieniny, Beskid Sądecki, Kotlinę Sądecką, Pogórze Rożnowskie i Nizinę Nadwiślańską. Dunajec jest zasilany lewostronnie, oprócz Krośniczanki i Ochotnicy, licznymi drobnymi potokami spływającymi doń z otaczających wzniesień Gorców, zaś prawostronnie potoki odwadniające zachodnie stoki Pasma Radziejowej. Najdłuższe z nich to potok Kozłowski i Podkijowski. Powyżej Krościenka Dunajec płynie malowniczą, krętą doliną przełomową.

Na wysokości wodowskazu Krościenko (249 km biegu rzeki) powierzchnia zlewni wynosi 1580 km², natomiast spadek podłużny Dunajca – 3,2 %.

Dunajec to rzeka o dużych zasobach wodnych, charakteryzuje się bardzo wysoką nierównomiernością przepływów. Po wybudowaniu na Dunajcu zespołu zbiorników Czorsztyn-Niedzica i Sromowce Wyżne rzeka poniżej zbiorników utraciła swój naturalny reżim hydrologiczny. W chwili obecnej stany wody oraz wielkość przepływów Dunajca na terenie regionu Gorce-Pieniny zależą w dużym stopniu od prowadzonej gospodarki wodnej na zbiornikach. Wynika to z funkcji, jakie ma spełniać zespół zbiorników, a więc są to głównie:

- zwiększenie minimalnych przepływów Dunajca i Wisły,
- zwiększenie zasobów dyspozycyjnych Dunajca na potrzeby zasilania regionów deficytowych, głównie aglomeracji krakowskiej,
- obniżenie kulminacyjnych przepływów fal powodziowych,

- wykorzystanie potencjału energetycznego Dunajca.

Zbiornik główny Czorsztyn-Niedzica położony jest w przeważającej części na obszarze gminy Czorsztyn, we wschodniej części Kotliny Nowotarskiej. Powierzchnia zalewu zbiornika przy normalnym poziomie piętrzenia wynosi 1120 ha, zaś przy maksymalnym 1335 ha. Całkowita pojemność zbiornika całkowita wynosi 234,5 mln m³, natomiast użyteczna 198 mln m³. Rezerwa powodziowa wynosi 64,5 mln m³. Zapora wyposażona jest w przelew odprowadzający nadmiar wód. Zbiornik oddano do eksploatacji 9 lipca 1997 roku (w okresie powodzi stulecia).

Zbiornik Sromowce Wyżne, który ma między innymi zapewnić równomierny odpływ wody dla potrzeb spływu Dunajcem oraz współdziałanie z elektrownią przy zaporze w Niedzicy. Jako, że w zasadzie jest to zbiornik wyrównawczy jego powierzchnia jest niewielka i wynosi 95 ha. Zapora typu ziemnego, która jest uszczelniona ekranem żelbetowym jest zlokalizowana w Sromowcach Wyżnych.

Co prawda omawiane wyżej zbiorniki leżą poza obszarem regionu Gorce-Pieniny, lecz mogą one stanowić czynnik ożywiający rozwój turystyki na jej terenie. Gwarancją zapewnienia właściwych warunków do odbywania spływu Dunajcem oraz zachowania przepływu nienaruszalnego dla ochrony życia biologicznego w Dunajcu jest wydane pozwolenie wodno-prawne oraz instrukcja gospodarki wodnej dla ZZW Czorsztyn-Niedzica i Sromowce Wyżne. Minimalny gwarantowany przepływ ma w okresie od 1 czerwca do 31 października wynosić 12 m³/s, natomiast średni roczny przepływ wynosi 23,8m³.

Region Gorce-Pieniny w całości leży w dorzeczu Dunajca, przy czym znaczna jego część znajduje się w obrębie zlewni jego lewostronnych dopływów – rzek Krośniczanki i Ochotnicy. Płynące na terenie regionu cieki zaliczane są do rzek i potoków karpackich, których zasoby wodne są znacznie i nierównomiernie rozłożone w czasie i przestrzeni. Charakteryzuje je mała bezwładność hydrologiczna (częste zmiany stanów wody nawet w ciągu dnia), znaczny potencjał powodziowy oraz znaczne procesy erozyjne koryt, brzegów i dna rzeczne.

Krośnica bierze swój początek na stokach Lubania, a dolina rzeki stanowi granicę między Pieninami a Gorcami. Przyjmuje na swym biegu liczne potoki spływające ze zboczy obydwu masywów górskich. Głównymi dopływami Krośniczanki są potoki lewostronne: Wąski, Lubański i Czarna Krośnica. Z kolei największym dopływem prawostronnym Krośniczanki spływającym z Pienin jest potok Biały.

Bieg rzeki Ochotnica rozpoczyna się przez połączenie dwóch potoków: Forendowskiego i Furcowskiego, których źródła usytuowane są w górnych partiach masywu Turbacza. Przepływając przez całą długość doliny Ochotnicy stanowi granicę pomiędzy największymi masywami górskimi Gorców, tj. pomiędzy masywem Lubania oraz Turbacza i Gorca. Do największych jej dopływów należą: w Ochotnicy Górnej potoki Jaszczce, Jamne i Jurkowski; w Ochotnicy Dolnej: Skrodne, Gorcowe, Młynne, Kudowski, Lubański, Rolnicki i Janczurowski.

Wody podziemne

Na wielkość zasobów wodnych mają wpływ między innymi:

- Czynniki hydrometeorologiczne i geologiczne: wielkość opadów atmosferycznych, zdolności retencyjne zlewni, warunki infiltracji, środowisko sedymentacyjne, które uwarunkowało powstanie horyzontów wodonośnych wód podziemnych;

- Czynniki antropogeniczne: melioracja terenów, regulacja cieków wodnych, zmiany struktury wykorzystywania gruntów, w tym głównie wyrąb lasów i zadrzewień, urbanizacja i związany z nią przyrost powierzchni trudno przepuszczalnych, wielkość poboru wody, ilość wprowadzanych do wód i do ziemi zanieczyszczeń, przerzuty wody.

Obszar Gorce-Pieniny cechują średnio korzystne warunki infiltracji, stąd też większość zbiorników wód podziemnych cechuje się średnią odnawialnością zasobów, przy średniej retencyjności zlewni. Średni współczynnik retencji strefy aktywnej wymiany dla całego obszaru szacuje się na 3–4%. Tempo odnawialności wód określa się na 5–10 lat.

Wody podziemne zwykle

Na obszarze regionu Gorce-Pieniny wody podziemne pierwszego poziomu wodonośnego związane są z utworami podczwartorzędowymi, takimi jak utwory fliszowe płaszczowiny magurskiej oraz utwory Pienińskiego Pasa Skalkowego oraz utworami czwartorzędowymi akumulacji rzecznej. W utworach tych istnieje łączność hydrauliczna pomiędzy poziomami wodonośnymi.

W utworach podczwartorzędowych (pochodzących z trzeciorzędu i jury) występują wody szczelinowe w piaskowcach i łupkach fliszowych. Wodonośność tych utworów jest niska i bardzo zróżnicowana przestrzennie. Miąższość strefy aeracji wynosi przeważnie od 3 m w pobliżu dolin rzecznych do (lub powyżej) 20 m w partiach szczytowych wzniesień. Wody te spływają w dół zgodnie z morfologią terenu, zasadniczo w kierunku dolin Dunajca, Grajcarka i Krośniczanki. Licznym źródłem wód podczwartorzędowych sprzyja duże urozmaicenie rzeźby terenu. Źródła te występują na wysokości od 400 do 1200 m n.p.m., najczęściej w przedziale od 600-700 m n.p.m. Wydajność źródeł wynosi zazwyczaj poniżej 6 litrów/minutę.

Czwartorzędowy poziom wodonośny związany z utworami akumulacji rzecznej tworzy holoceni i plejstoceni tarasy. Zasilany jest opadami atmosferycznymi, w mniejszym stopniu wodami spływającymi ze zboczy i z wyżej morfologicznie zalegających utworów podczwartorzędowych. Zwierciadło wody podziemnej w dolinach Dunajca i Krośniczanki jest swobodne lub naporowe, a woda stabilizuje się na poziomie od 0,9 do 5,1 m ppt - w dolinie Dunajca oraz na poziomie od 2,6 do 3,7 m ppt (dolina Krośniczanki). Utwory akumulacji rzecznej tworzą na obszarze Gminy zbiorniki wód podziemnych, lecz wody poziomu podczwartorzędowego mają mniejsze znaczenie użytkowe ze względu na zmienną wydajność poziomu wodonośnego, niską jakość wód w obrębie doliny Dunajca wywołaną nadmierną ilością żelaza i manganu, a także związków azotu. Z kolei wody czwartorzędowe mogą występować lokalnie również w utworach pokryw zboczowych zwietrzelinowych. Charakteryzują się one zmienną miąższością i przepuszczalnością. W tych miejscach występują liczne wysięki wody, podmokłości lub mokradła.

Gmina Krościenko położona jest w obrębie dwóch głównych zbiorników wód podziemnych – GZWP nr 439 - zbiornik warstw (F) Magura (Gorce), oraz GZWP nr 438 - zbiornik warstw (F) (Nowy Sącz). Są one zlokalizowane w górzystej i zalesionej północno-zachodniej i północno-wschodniej części gminy, zostały wydzielone w utworach ponadczwartorzędowych.

Wody zwykle w gminie Krościenko są głównie typu węglanowo-wapniowo-magnezowego ($\text{HCO}_3\text{-Ca-Mg}$). Niska mineralizacja wód wskazuje na bliskie położenie

stref zasilania i krótką drogę krążenia. Skutkuje to dużą ich podatnością na zanieczyszczenie z powierzchni terenu.

Jakość tych wód – zalegających w utworach podczwartorzędowych – jest dobra. Są one wykorzystywane do zaopatrzenia ludności lokalnej w wodę pitną i na potrzeby gospodarcze. Jak już wspomniano, większość gospodarstw jest zaopatrywana w wodę przez lokalne wodociągi, czerpiące wodę ze źródeł lub ze studni kopanych. Wodociągi działają na zasadzie grawitacyjnej poprzez ich lokalizowanie powyżej budynków. Jedno ze źródeł, zlokalizowane na północnych zboczach Pienin, jest eksploatowane komercyjnie. Woda z tego źródła, nosząca nazwę handlową „Kinga” jest nisko zmineralizowana, zawiera znaczne ilości wapnia i magnezu, a niskie stężenie sodu i dwutlenku węgla. Ze względu na jej skład jest rekomendowana przez lekarzy Instytutu kardiologii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wody geotermalne

Gmina Krościenko leży na obszarze występowania wód geotermalnych. Jak stwierdzili specjaliści z Oddziału Podkarpackiego PAN, zasoby tych wód są znaczne. Niestety, na razie nie były wykonywane badania zasobności, głębokości zalegania wód, ich temperatury oraz możliwości ich wykorzystania.

Wody te można by wykorzystać do ogrzewania budynków, stanowią one bowiem czyste, ekologiczne i odnawialne źródło energii, jak również do prowadzenia kąpieli termalnych. Stanowi to szansę dla gminy, gdyż spowodowałoby wzrost jej atrakcyjności turystycznej.

Wody mineralne i lecznicze

Wody mineralne w Karpatach występują we wszystkich jednostkach tektonicznych, przy czym największe ich nagromadzenie występuje w obrębie płaszczowiny magurskiej. Wody te to najczęściej szczawy wodorowęglanowe, sodowe, jodkowe, bromkowe bogate w sole mineralne i liczne mikroelementy, które w swoim składzie fizyko - chemicznym zawierają powyżej 1 g wolnego dwutlenku węgla (CO₂) w 1 dm³ wody. Są to wody infiltracyjne, które wsiąkając w podłoże napotykają wyziewy dwutlenku węgla (w Polsce związane z wulkanizmem Karpat w trzeciorzędzie). Wody te po nasyceniu się CO₂, stają się bardziej aktywne chemicznie i rozpuszczają skały, w których płyną, co prowadzi do ich zmineralizowania się. W rejonie Krościenka wyróżniony został jeden obszar występowania wód leczniczych, związany z utworami wulkanicznymi.

W latach 1973-1993 nadzór nad ujęciami wód leczniczych w Krościenku był sprawowany przez UZG w Szczawnicy. W 1993 roku Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (decyzja z dnia 20.09.1993 r.) udzielił koncesję nr 193/93 dla Urzędu Gminy w Krościenku nad Dunajcem na eksploatację wód leczniczych ze złóż w Krościenku. Wody ze złoża w Krościenku nad Dunajcem zostały zaliczone do wód leczniczych na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16.08.1994. Według cytowanego rozporządzenia są one przeznaczone do „ogólnodostępnej kuracji pitnej w punktach czerpalnych”.

Obszar górniczy Krościenka dla złoża wód leczniczych utworzony został decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa nr GOW.p/394/92 z 6 lutego 1992. Ma on powierzchnią 2,017 km² i położony jest w całości na terenie gminy Krościenko.

Z racji zrzeczenia się koncesji przez Urząd Gminy Krościenko Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, jako organ koncesyjny wydał dnia 8 lipca 1999 roku decyzję o wygaśnięciu koncesji na eksploatację wód leczniczych ze złóż w Krościenku. Obecnie, pomimo cofnięcia koncesji utrzymanie ujęć wód leczniczych leży w gestii gminy.

Na terenie byłego obszaru górniczego „Krościenko” znajdują się cztery ujęcia wody leczniczej o zasobach eksploatacyjnych zatwierdzonych w kategorii „B”: „Stefan”, „Michalina”, „Maria” i „Dziki”. Oprócz tych ujęć w niewielkiej odległości są zlokalizowane dwa źródła z wodą mineralną o własnościach leczniczych: „Z-1” i „Z-2”.

Źródło „Maria”

Źródło „Maria” położone jest w dolinie potoku Zakijowskiego, na prawym jego brzegu na wysokości 538 m n.p.m. Wypływa ono ze skalistego dna, obudowane jest kręgami betonowymi i znajduje się wewnątrz małego betonowego budynku. Ujęcie jest niedostępne dla osób postronnych. Z samego źródła można czerpać wodę dzięki odprowadzeniu jej z ujęcia przelewem do studzienki usytuowanej poza budynkiem. Ze studzienki woda odprowadzana jest rurą zakopaną w ziemi do potoku.

Źródło „Maria” znajduje się przy kontakcie silnie skarbonatyzowanego andezytu w postaci wąskiej żyły z warstwami szczawnickimi i reprezentuje, podobnie jak pozostałe źródła wody trzeciorzędowe. Obserwacje stacjonarne ujęcia „Maria” są udokumentowane od 1980 r. z przerwą od 1993 do 1997 roku. W badanym okresie mineralizacja wody zmieniała się w bardzo niewielkim zakresie. Zarówno zawartość wszystkich podstawowych jonów, jak też wolnego CO₂ była stabilna. Wielkość zasobów oraz typ wód przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Charakterystyka źródeł wód mineralnych

Nazwa źródła	Zasoby eksploatacyjne (Q) i depresja (s)	Wydajność (m ³ /d)	Typ wody
„Maria”	Q = 0,024 m ³ /h s = 0,16 m H _s = 538,0 m n.p.m.	0,57	0,33 % HCO ₃ -Cl-Na-Ca, CO ₂ , HBO ₂
„Dziki”	Q = 0,009 m ³ /h s = 0,16 m H _s = 537,8 m n.p.m.	0,57	0,25 % HCO ₃ -Ca-Na, CO ₂ , HBO ₂
„Stefan”	Q = 0,016 m ³ /h H _s = 484,4 m n.p.m.	0,38	0,59 % HCO ₃ -Cl-Na, CO ₂ , Br, J, HBO ₂
„Michalina”	Q = 0,02 m ³ /h H _s = 484,4 m n.p.m.	0,48	0,33 % HCO ₃ -Cl-Na-Ca, CO ₂ , Br, J, HBO ₂
„Z-1”	Q = 0,042 m ³ /h H _s = 440,5 m n.p.m.	1,00	0,18 % HCO ₃ -Cl-Na-Ca, HBO ₂
„Z-2”	Q = 0,015 m ³ /h H _s = 484,4 m n.p.m.	0,36	0,21 % HCO ₃ -Na-Ca, HBO ₂

Źródło: Materiały dokumentacyjne gminy Krościenko n.Dunajcem

Źródło „Dziki”

Źródło „Dzikie” znajduje się w odległości 2 m od ujęcia źródła „Maria”, u podnóża skarpy, wzmocnionej w tym miejscu murkiem oporowym. Woda z tego źródła jest używana do picia przez okolicznych rolników, rzadziej przez wczasowiczów. Źródło obudowane jest kręgiem kamionkowym, którego górna krawędź znajduje się na poziomie terenu. Studzienka przykryta jest niezamykaną metalową klapą, stanowiącą jedyne zabezpieczenie ujęcia. Podobnie, jak w przypadku źródła „Maria” ujmowana woda pochodzi z utworów trzeciorzędowych; również nie stwierdzono, podczas prowadzonych rocznych obserwacji zmian wzajemnych stosunków składników mineralnych.

Źródło „Stefan”

Źródło „Stefan” wypływa na zboczach wzgórza po wschodniej stronie Dunajca nad potokiem Szczawa. Ujęcie ma postać perforowanej rury ze stali nierdzewnej. Woda z tego ujęcia odprowadzana jest do czterech metalowych kwasoodpornych zbiorników, a następnie do punktu czerpalnego. Ujęcie funkcjonuje na zasadzie grawitacyjnego przelewu. Zbiorniki usytuowane są wewnątrz budynku ujęcia.

Analizy zmian ilości i jakości źródła zostały wykonane przez zespół Przedsiębiorstwa Geologicznego z Krakowa w 1998 roku. Wykazały one tendencję spadkową wydajności źródła, aczkolwiek zmiany te nie wymagają aktualnie weryfikacji zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych.

Źródło „Michalina”

Źródło „Michalina” wypływa obok źródła „Stefan” i jest razem z nim ujmowane w jednym systemie odbiorczym. Badania wykonane w 1998 roku przez ten sam zespół badawczy wykazały, że wydajność tego źródła również spada; prócz tego zanotowano znaczne zmniejszenie się zawartości CO₂, co stało się podstawą do postawienia wniosku o wykonanie szczegółowych badań ujęcia „Michalina” oraz określenia nowych warunków eksploatacji.

Źródło „Z-1”

Źródło „Z-1” wypływa w dolinie potoku Kozłeckiego u podnóża zboczy przy drodze polnej biegnącej od zabudowań przy ulicy Leśnej w kierunku pól i lasu. Znajduje się ono poza obrębem obszaru górniczego. Źródło zostało ujęte kręgami betonowymi przez miejscową ludność, systemem gospodarczym. Woda za pomocą rur przelewowych jest doprowadzona do punktu czerpalnego zlokalizowanego przy potoku Kozłeckim, który stanowi kwadratowa studzienka. Nadmiar wody jest odprowadzany do potoku.

Obserwacje źródła oraz oznaczenie składu chemicznego były prowadzone w 1997 roku; stały się one podstawą do wystąpienia o zatwierdzenie zasobów eksploatacyjnych źródła.

Źródło „Z-2”

Źródło „Z-2” wypływa w tym samym miejscu, gdzie „Z-1”, w odległości 0,7 metra, na wysokości 440,5 m n.p.m. Jest z nim ujmowane wspólnie, w taki sam sposób. Badania tego źródła również były prowadzone w 1997 roku i na ich podstawie zatwierdzono zasoby eksploatacyjne.

Wody pochodzące ze źródeł „Z-1” i „Z-2” są wodami mineralnymi o właściwościach leczniczych, o podobnym składzie jak w źródłach „Maria” i „Dzikie”, lecz o nieco niższej mineralizacji.

Reasumując, należy podkreślić, że wody mineralne Krościenka mają lepszą stabilność niż wody Szczawnicy i dłuższe czasy odpływu, co świadczy o lepszej odporności na zanieczyszczenia. Obszary zasilania ujęć wód mineralnych zlokalizowane są na obszarach leśnych, na wysokości 750-815 m n.p.m., co stanowi ich naturalną ochronę. Paradoksalnie możliwe do wykorzystania zasoby dyspozycyjne wód leczniczych są wyższe w rejonie Krościenka o około 30% w stosunku do tych w rejonie Szczawnicy. Ich całkowite zasoby dyspozycyjne oszacowano na 0,98 dm³/s, czyli 84,0 m³/d.

Surowce mineralne

Na terenie regionu Gorce-Pieniny nie występują udokumentowane złoża surowców mineralnych zaliczanych do kopalin podstawowych, dla których wyznaczone zostały obszary górnicze. Wyjątkiem są złoża wód mineralnych rejonu Krościenko-Szczawnica związane z dawną działalnością wulkaniczną na tym terenie.

Miejscowo występują kopaliny pospolite takie jak kruszywo naturalne oraz gliny. Kruszywa naturalne występują głównie w dolinie Dunajca, Ochotnicy i Krośniczanki w postaci żwirów, piasków i glin rzecznych budujących poszczególne poziomy teras. Obecnie nie prowadzi się ich eksploatacji. Płaty glin stanowią surowiec dla przemysłu ceramicznego, lecz ich zasoby są niewielkie, więc znaczenie gospodarcze tych złóż jest małe. Jedynie w Krościenku-Potoczku jest prowadzona eksploatacja dla potrzeb produkcji cegieł.

Zanieczyszczenie środowiska

Najpoważniejszymi zanieczyszczeniami gleby są metale ciężkie, które dostają się do gleby w wyniku działalności człowieka, a głównym źródłem zanieczyszczenia są przemysłowe i komunikacyjne emisje pyłów i gazów. Kationowe metale śladowe zatrzymywane są w wierzchniej warstwie, a ich przemieszczanie w głąb jest stosunkowo niewielkie.

Ocena stanu zanieczyszczenia ornej warstwy gleby metalami ciężkimi dotyczy określenia poziomów stężeń kadmu, ołowiu, miedzi, niklu i cynku w glebie według sześciostopniowej skali podanej przez Kabatę-Pendias [2001]. Według „Raportu o stanie środowiska...” [1997] zanieczyszczenie gleb na terenach uprawnych w gminie Krościenko przedstawia się następująco:

- zawartość kadmu (Cd), ołowiu (Pb), niklu (Ni), miedzi (Cu) i cynku (Zn) w warstwie ornej gleb:
 - stopień 0, co oznacza naturalną zawartość metali - ogólnie na zdecydowanej większości arealu gleb w gminie,
 - stopień I, co oznacza podwyższoną zawartość metali – jedynie w pojedynczych punktach.
- zawartość siarki siarczanowej - klasa niska zawartości S-SO₄, co świadczy o jej naturalnym pochodzeniu.
- zawartość siarki ogólnej - klasa niska zawartości (21-50 mg/100 g gleby).

Podobne wyniki podaje Niemyska-Łukaszuk i inni [2002] w odniesieniu do gleb Pienińskiego Parku Narodowego.

Przedstawione wyniki świadczą o braku zanieczyszczenia gleb ornych metalami ciężkimi. Ewentualne zwiększenie poziomu zawartości kadmu, ołowiu i niklu w glebach na terenie gminy posiada charakter naturalny i wynika z budowy geologicznej i składu skał macierzystych w podłożu. Stężenie obu form siarki w glebie wskazuje na jej pochodzenie naturalne.

Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych

Stan jakości wód powierzchniowych oraz obecność organizmów żyjących w wodach są wynikiem oddziaływania różnorodnych czynników, zarówno ekologicznych, jak i antropogenicznych. Chemizm wód determinują: budowa geologiczna zlewni, klimat, typ gleb a także urbanizacja, uprzemysłowienie i rolnictwo. Znaczący wpływ na zanieczyszczenie wód ma ilość pobieranej wody i odprowadzanie ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych.

Ocena jakości wód polega na porównaniu pomierzonych wielkości parametrów (wskaźników zanieczyszczenia) i obliczonych stężeń ze stężeniami dopuszczalnymi dla poszczególnych klas czystości, określonymi w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 roku Dz. U. 116, poz. 503).

Charakterystykę stanu czystości Dunajca zaprezentowano na podstawie danych zawartych w „Raporcie o stanie środowiska w województwie małopolskim” opracowanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie. Dane dotyczą roku 2002. Najbliżej granic regionu Gorce-Pieniny jest punkt pomiarowy zlokalizowany na granicy państwa w Czerwonym Klasztorze (163,8 km biegu Dunajca). Klasyfikacja stanu czystości wód opiera się na 3 różnych kryteriach: fizyko-chemicznym, hydrochemicznym i bakteriologicznym. Pod względem zawartości różnych czynników fizyko-chemicznych wody Dunajca w wymienionym miejscu zostały sklasyfikowane następująco:

- Substancje organiczne (charakteryzowane wskaźnikami: BZT5, ChZT-Cr, ChZT-Mn oraz tlenem rozpuszczonym) – klasa I,
- Związki nieorganiczne (określanego zawartością chlorków, siarczanów i substancji rozpuszczonych) – klasa I,
- Ilości niesionych zawiesin – klasa II,
- Substancje biogenne (do których zaliczane są: azot amonowy, azot azotynowy, azot azotanowy, azot ogólny, fosforany i fosfor ogólny) – klasa II
- Substancje specyficzne (czyli spowodowanych przez związki fenolowe i metale ciężkie: chrom ogólny, cynk, kadm, miedź, nikiel, ołów, rtęć) – klasa I

Ogólna ocena wód Dunajca w Czerwonym Klasztorze pod względem fizyko-chemicznym: I klasa czystości. Z kolei w ocenie hydrobiologicznej, gdzie pod uwagę bierze się obecność określonych gatunków sestonu odnotowano klasę II, co oznacza, że wody te są słabo zanieczyszczone β -mezosaprobowe.

Wskaźnikiem określającym stan sanitarny, czyli zanieczyszczenia bakteriologiczne jest miano coli typu kałowego. Pomimo tego, że w tym kryterium występuje tylko jeden wskaźnik, zazwyczaj on determinuje ogólną ocenę jakości wody. Tak jest i w tym

przypadku, bowiem III klasa pod względem sanitarnym oznacza jednocześnie ogólną ocenę jakości wody.

Z racji tego, że do Dunajca odprowadzane są głównie ścieki komunalne (zarówno z terenu Gminy Krościenko, jak i z gmin sąsiadujących) nie stwierdzono podwyższonego stężenia wskaźników specyficznych do których należą między innymi fenole i metale ciężkie.

Z porównania „Raportów o stanie środowiska...” chociażby z dwóch sąsiednich lat – 2001 i 2002 roku – wynika, że następuje poprawa jakości wód płynących przez teren regionu. W stosunku do roku 2001 odnotowano poprawę stanu bakteriologicznego Dunajca na odcinku granicznym w Czerwonym Klasztorze

Jakość powietrza atmosferycznego

Jakość życia w znacznym stopniu jest warunkowana stanem czystości powietrza. Wynika to z faktu, że powietrze jest nie tylko źródłem tlenu, ale również ma decydujący wpływ na zdrowie człowieka. Wprowadzanie do powietrza atmosferycznego substancji stałych, ciekłych lub gazowych w ilościach, które mogą ujemnie wpłynąć na zdrowie ludzi, klimat, przyrodę, glebę, wodę lub spowodować inne szkody w środowisku określane są jako zanieczyszczenie powietrza. Liczba rodzajów zanieczyszczeń, jaka może występować w powietrzu, jest bardzo duża.

Stan czystości powietrza w dużej mierze jest uzależniony od skali i kierunków rozwoju regionu. Wzrost zanieczyszczenia powietrza wynika zarówno z rozwoju budownictwa mieszkaniowego, jak i aktywności gospodarczej, gdyż wymuszają one wzrost zapotrzebowania energetycznego, co w konsekwencji powoduje większą emisję zanieczyszczeń. Warunki aerosanitarnie tego terenu są kształtowane pod wpływem zanieczyszczeń napływających głównie z zachodu z Kotliny Orawsko-Nowotarskiej i z północnego zachodu z odległych terenów przemysłowych.

Jak wynika z danych zawartych w „Ocenie jakości powietrza w województwie małopolskim w roku 2002” opracowanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie – w strefie obejmującej teren gminy Krościenko obowiązują pomiary dopuszczalnego stężenia substancji określone ze względu na ochronę zdrowia, ochronę roślin, ochronę obszarów strefy uzdrowiskowej, ochronę obszarów parków narodowych.

Gmina Krościenko jest gminą rolniczą o wysokim stopniu zalesienia (49,95%), brak w niej dużych zakładów przemysłowych, co powoduje, że zanieczyszczenie powietrza jest niewielkie. Główne źródła powstawania zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego stanowią:

- Źródła punktowe (tzw. niska emisja), które tworzą zbiorowe i indywidualne ogrzewanie pomieszczeń i produkują zanieczyszczenia w postaci pyłu, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenku węgla),
- Liniowe, pochodzące ze środków transportu kołowego i powodujące zanieczyszczenia w postaci węglowodorów, tlenku węgla, pyłu i ołowiu,
- Procesy produkcyjne.

Na terenie gminy Krościenko nie jest prowadzony stały monitoring jakości powietrza. Najbliższe stacje monitoringowe podległe WIOŚ w Krakowie są zlokalizowane w Nowym Targu (przy ulicy Szaflarskiej i Jana Kazimierza), gdzie wykonywane są badania SO₂, NO₂ i poziomu zapylenia. Kryterium lokalizacji tych stacji były względy

zdrowotne, gdyż w Nowym Targu występuje bardzo wysokie jest stężenie pyłu zawieszonego.

Podstawę zaliczenia strefy do określonej klasy stanowią wyniki oceny uzyskane w pierwszej rocznej ocenie jakości powietrza na obszarach o najwyższych poziomach stężeń danego zanieczyszczenia w strefie. Zgodnie z tą klasyfikacją ze względu na kryterium ochrony zdrowia powiat nowotarski, a tym samym region Gorce-Pieniny, zostały zaliczone do klasy C, natomiast dla kryterium ochrony roślin do klasy A. Co prawda pod względem stężenia poziomu dwutlenku siarki i dwutlenku azotu powiat mieści się w klasie A, pod względem stężenia CO – w klasie B, ale stężenie pyłu klasyfikuje powiat w klasie C i sumaryczna ocena lokalizuje powiat w klasie C. Z tego też powodu teren powiatu został zaklasyfikowany wstępnie do wykonania programu ochrony powietrza (POP).

Na terenie Gminy nie prowadzi się badań stanu czystości powietrza atmosferycznego. Rodzaj i wielkość ewentualnych zanieczyszczeń można jedynie oszacować na podstawie badań prowadzonych w sąsiednich gminach. Ze względu na warunki topoklimatyczne oraz orograficzne, a także niski poziom zainwestowania można stwierdzić z pewnym przybliżeniem, że nie ma na terenie Gminy przekroczeń dopuszczalnych norm zanieczyszczeń. Zgodnie z Raportem o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2002 roku, wyaprosymowane przybliżone wartości zanieczyszczenia powietrza na terenie Gminy Ochońnica Dolna w 2002 r. przedstawiały się następująco: średnioroczne stężenie pyłu – 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dopuszczalna wartość 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) średnioroczne stężenie dwutlenku azotu – 15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dopuszczalna wartość 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), średnioroczne stężenie dwutlenku siarki – 6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dopuszczalna wartość 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Bazowanie na uśrednionych w czasie roku stężeniach poszczególnych zanieczyszczeń, nie obrazuje stopnia zanieczyszczenia powietrza w różnych jego porach. Poziom zanieczyszczenia powietrza w okresie zimowym wskutek spalania węgla dla celów grzewczych jest wyższy. Dotyczy to szczególnie terenu Gminy Ochońnica Dolna, ponieważ z lokalizacją zainwestowania związane są tereny inwersyjne w części dolinnej.[Program Ochrony środowiska dla Gminy Ochońnica Dolna na lata 2004 -2007]

II. 1.3. UWARUNKOWANIA KULTUROWE

Region Gorce-Pieniny jest niezwykle bogaty zarówno w dobra kultury materialnej, jak i duchowej (zwyczaje, obyczaje, tradycje itp.). W regionie znajduje się wiele unikatowych i cennych obiektów zabytkowych, wymagających ochrony konserwatorskiej oraz wpisanych do rejestru zabytków.

Do najważniejszych dóbr kultury materialnej zaliczyć należy:

W Krościenku nad Dunajcem:

- Obszar osady przedlokacyjnej i miasta lokacyjnego,
- teren wzdłuż ulicy Jagiellońskiej (tzw. trakt czorsztyński) do przecięcia z Krośniczanką,
- Obszar północnej części ul. Św. Kingi do rozwidlenia z ulicą Pienińską,
- Leżący poza zespołem lokacyjnym obszar z folwarkiem plebańskim oraz tereny leżące na prawym brzegu Dunajca,
- Przedmieście Zawodzie.

Przez teren gminy Krościenko przebiegają dwa szlaki z zabytkami architektonicznymi:

▪ **Szlak Architektury Gotyckiej, Nowy Targ – Kieżmark**

Na szlaku tym (na terenie gminy) znajduje się drewniany Kościół Św. Marcina z II połowy XV w. zlokalizowany w Grywałdzie, w którym na uwagę zasługują: oryginalna bryła budowli, polichromia „Męka Pańska” (1618 r.), tryptyk gotycki w ołtarzu głównym (pocz. XVII w.) oraz obraz „Matka Boska z Dzieciątkiem” (pocz. XVII w.). Drugim z obiektów jest murowany Kościół Wszystkich Świętych w Krościenku z roku 1350 r., gdzie znajdują się: polichromia Żywyoty Świętych (XIV/XV w.), gotycka chrzcielnica (1493 r.), polichromia w nawie (1589 r.) oraz Droga Krzyżowa (XVII w.).

▪ **Szlak Architektury Drewnianej, Trasa nr 3, Region Orawsko – Podhalańsko – Pieniński**

Na trasie 3 Szlaku Architektury Drewnianej w regionie orawsko-podhalańsko-pienińskim znajdują się w sumie 43 obiekty i zespoły budownictwa drewnianego. Najliczniejszą grupę zabytków tworzą budowle sakralne. Jest tutaj 20 kościołów (w tym jeden zamieniony na placówkę muzealną) i 2 kaplice. Pozostałe obiekty to 9 pojedynczych budynków zabytkowych, 7 skansenów i 5 zespołów zabudowy.

Na terenie gminy Krościenko znajdują się następujące zabytki:

- dwór szlachecki w Grywałdzie,
- Kościół Św. Marcina z II połowy XV w. w Grywałdzie (przy którym rosną drzewa będące pomnikami przyrody),
- domy w Rynku i przy ul. Zdrojowej w Krościenku będące relikami zabudowy drewnianej,
- układ ulic i rynek w centrum miasteczka z okresu lokacji.

Poza wymienionymi kościołami Św. Marcina w Grywałdzie i Wszystkich Świętych w Krościenku w wykazie zabytków ujętego w rejestrze Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków wpisane są następujące obiekty w Krościenku:

- przy ulicy Jagiellońskiej - dom nr 54 i Stara Poczta nr 68,
- przy Rynku: dom nr 13; dom, Rynek 24; dom, Rynek 25; dom, Rynek 26; dom, Rynek 27
- przy ulicy Zdrojowej dom nr 68.

Wszystkie te domy pochodzą z XIX wieku.

W ewidencji konserwatorskiej pozostaje bardzo duża liczba obiektów zabytkowych (183) zlokalizowanych w Grywałdzie, Hałuszowej, Krościenku i Krośnicy, spośród których na szczególną uwagę zasługują:

- Kaplica Św. Rocha mieszcząca się w Krościenku przy ulicy Trzech Koron,
- Kaplica pod wezwaniem „Przemienienia Pańskiego” w Krościenku przy ulicy Zdrojowej,
- Kaplica pod wezwaniem „Przemienienia Pańskiego”, w Krościenku przy ulicy Św. Kingi,
- Kaplica Św. Kingi - pod Ociemnym, w Krościenku (koniec ulicy Św. Kingi),
- Kapliczka pod wezwaniem Św. Antoniego Padewskiego, w Krościenku przy ulicy Jagiellońskiej.

Na terenie wsi Ochotnica Dolna znajdują następujące zabytki:

- drewniany kościół p. w. Znalezienia Krzyża Świętego z 1813 r. (przebudowany w latach 1899 i 1930 r., stanowiący z cmentarzem zespół zabytkowy) otoczony grupą kilkunastu lip uznanych za pomniki przyrody,
- drewniane zabudowania młyna wpisane do Rejestru Zabytków prowadzonego przez PSOZ w Krakowie,
- wiele zabytkowych kapliczek, domów i zabudowań gospodarczych wpisanych do ewidencji zabytków,
- kolyby, pasterskie stodoły, piwnice będące pozostałościami po kulturze wołoskiej w Ochothnicy Dolnej,
- uwagę zwraca pomnik usytuowany w centralnej części wsi symbolizujący bohaterską postawę ludności wsi podczas hitlerowskiej okupacji oraz będący świadectwem walk partyzanckich formacji z okupantem niemieckim. Upamiętnia on przede wszystkim tzw. „krwawą wigilię” 1944 r., podczas której zginęło kilkadziesiąt mieszkańców wsi, w tym również kobiety i dzieci bestialsko zamordowanych przez hitlerowskiego okupanta. W związku z tą bohaterską postawą wieś Ochothnica Dolna została odznaczona Krzyżem Grunwaldu III klasy.

Na terenie wsi Ochothnica Górna znajdują się również inne interesujące obiekty – przede wszystkim:

- Kurnytowa Koliba (pochodzący z 1839 roku budynek mieszkalny stanowiący tzw. „kurną chatę”) wpisana do Rejestru Zabytków prowadzonego przez PSOZ w Krakowie,
- prywatne muzeum regionalne w osiedlu Studzienki,
- muzeum lotnictwa otwarte w ostatnim czasie w budynku Wiejskiego Ośrodka Kultury,
- oraz wiele zabytkowych zabudowań będących relikwiami drewnianego budownictwa regionalnego.

Na gorczańskich polanach znajdujących się na zboczach doliny Ochothnicy, wzdłuż całego jej biegu, znajduje się sporo charakterystycznych dla tutejszego krajobrazu drewnianych szałasów pasterskich będących relikwiami kultury pasterskiej mającej korzenie Wołoskie.

Należy wspomnieć, że część drogi powiatowej przebiegającej przez gminę Ochothnica Dolna, a dokładnie jej 9 kilometrowy odcinek po obydwu stronach Przełęczu Knurowskiej, czyli także na terenie Ochothnicy Górnej stanowi historyczny zabytek austro-węgierskiej inżynierii wojskowej – górską drogę strategiczną, wybudowaną na przełomie XIX i XX wieku.

Spośród zabytków zlokalizowanych na terenie wsi Tylmanowa na uwagę zasługuje:

- klasycystyczny dwór z 1840 roku (murowany, odnowiony w 1954 r. stanowiący ze starodrzewiem pozostałość zespołu dworskiego),
- drewniany kościół z 1756 roku p.w. Św. Mikołaja z ołtarzem Św. Antoniego z I połowy XVII w., wpisany do Rejestru Zabytków prowadzonego przez PSOZ w Krakowie, w którego parafialnym skarbcu znajduje się m.in. rokokowa monstrancja i bogaty zbiór ornatów. Wewnątrz znajdują się oryginalne elementy wystroju, a także cenny witraż Jana Joachimiaka. Obok kościoła stoi dzwonnica z I poł. XIX w.,
- innymi obiektami zabytkowymi są kapliczki przydrożne w os. Kał, Potok, Buciorówka i kapliczka św. Floriana przy remizie strażackiej oraz dwie oryginalne kapliczki skalne na Baszcie oraz przy Grzebakach i Kozubach, oraz

drewniane zabudowania mieszkalne i gospodarcze, których wiele znajduje się na terenie wsi np. w os. klepy (z 1901 r.) i Górzany (z 1905 r.).

Poza dobrami kultury materialnej i walorami krajobrazowymi na terenie regionu istnieje szereg dóbr kultury niematerialnej (duchowej). Należy tu przede wszystkim działalność różnych organizacji związana z kultywowaniem tradycji.

Placówkami i organizacjami, które propagują i animują życie kulturalne w gminie Ochotnica Dolna są między innymi: Wiejski Ośrodek Kultury mający siedzibę w Ochotnicy Dolnej, Gminna Biblioteka Publiczna w Ochotnicy Dolnej, filie biblioteczne w Tylmanowej i Ochotnicy Górnej, Wiejskie Ośrodki Kultury w Tylmanowej i Ochotnicy Górnej, świetlica kościelna w Ochotnicy Dolnej.

Na terenie gminy Ochotnica Dolna działają ponadto regionalne zespoły muzyczne: Zespół Dziecięcy „Mali Ochotni”, Regionalny Zespół „Ochotni”, Zespół muzyczny przy Szkole Podstawowej im. M. Konopnickiej i Zespół Regionalny „Mali Tylmanowianie”. Przy Ośrodku Kultury w Ochotnicy Dolnej działa także Strażacka Orkiestra Dęta, ognisko muzyczne liczące około 30 osób oraz młodzieżowy zespół teatralny.

Na terenie gminy Ochotnica Dolna działają także inne organizacje mające wielki wkład w ubogacanie kulturalnej sfery życia jej mieszkańców. Są to: Oddziały Związku Podhalan (w Tylmanowej, Ochotnicy Dolnej i Ochotnicy Górnej) oraz kluby sportowe LZS KS „GORC” Ochotnica i LZS „LUBAN” Tylmanowa.

Placówkami i organizacjami, które propagują i animują życie kulturalne w gminie Krościenko nad Dunajcem są między innymi: Gminne Centrum Kultury mający siedzibę w Krościenku, Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku, filie biblioteczne w Grywałdzie i Krośnicy, świetlice socjoterapeutyczne w Krośnicy, Hałuszowej, Grywałdzie Tylce.

Na terenie gminy Krościenko działają ponadto regionalne zespoły muzyczne: Zespół „Pieniny”, Zespół dziecięcy „Trzy Korony”, przy Szkole Podstawowej w Grywałdzie, muzyka Jaśka Kubika, muzyka góralska BIAŁOPOTOCANIE, ognisko muzyczne „Małe Pieniny”. W gminie działa także Strażacka Orkiestra Dęta, licząca 50 osób. Działają tu także inne organizacje mające wielki wkład w ubogacanie kulturalnej sfery życia jej mieszkańców – Oddziały Związku Podhalan (w Krościenku 0 oraz kluby sportowe KS „SOKOLICA” w Krościenku oraz kluby sportowe w Krośnicy i w Grywałdzie – „Pieniny”).

Wiodące elementy pienińskiego dziedzictwa kulturowego to nie tylko dziedzictwo materialne, historyczne i wyjątkowej urody zróżnicowany krajobraz, przed wszystkim górski (Pieniny, Gorce).

Tym, co zawiera w sobie zarówno elementy kultury materialnej, jak i duchowej, są niewątpliwie walory krajobrazowe regionu Gorce-Pieniny. Wydaje się, że zamieszczenie ich opisu w tym właśnie miejscu jest najbardziej pożądane. Duża różnorodność i atrakcyjność krajobrazu wynika z występowania wielu cech związanych z walorami:

- środowiska przyrodniczego, w tym w głównej mierze zróżnicowanej budowy geologicznej, urozmaiconej rzeźby terenu, bogatej sieci rzecznej,
- środowiska kulturowego: obiektów zabytkowych, struktury osadniczej, struktury przestrzennej rolnictwa, układu pól i łąk.

Wymienione wyżej cechy środowiska pozwalają na wyodrębnienie trzech głównych typów krajobrazu o odmiennym charakterze i zróżnicowanym poziomie jego walorów.

1. Pieniny

Należą do obszarów o najwyższych walorach krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych. Obejmują tereny sołectw: Hałuszowa, Tylka-Biały Potok i Krościenko-Centrum. O walorach krajobrazowych decydują:

- urozmaicona rzeźba terenu, występowanie śmiałych form skalnych, głębokich dolin o charakterze wąwozów, ostrych grzbietów, stromo opadających ścian,
- różnorodność szaty roślinnej i jej składu gatunkowego,
- bardzo korzystne warunki ekspozycji i percepcji widoków panoramicznych, wielkoplanowych,
- zespoły osadnicze o stosunkowo małym udziale zabudowy o znacznych gabarytach pionowych.

2. Gorce i Beskid Sądecki

Obejmuje część sołectw Krośnica, Grywałd, Dziadowe Kąty, Kąty-Niwki oraz Krościenko-Zawodzie. Walory krajobrazowe są warunkowane głównie:

- urozmaiconym ukształtowaniem terenu,
- dużym udziałem terenów zalesionych o znacznym stopniu naturalności i różnorodności,
- korzystnymi warunkami ekspozycji i percepcji wielkoplanowych widoków.

3. Doliny Dunajca i Krośniczanki

Obejmują część sołectw Krośnica, Grywałd, Dziadowe Kąty, Krościenko-Centrum i Zawodzie. Na walory krajobrazowe wpływają wielkoprzestrzenne wnętrza dolin o charakterze subiektywnym, jedynie odcinki przełomowe Dunajca przez Pieniny i Beskidy (Łąkcica – Tylmanowa) o charakterze konkretnym. Unikalne walory krajobrazowe w skali europejskiej posiada przełomowy odcinek doliny Dunajca w Pieninach oraz w Tylmanowej.

Dobrem Regionu Gorce-Pieniny, o wysokich walorach krajobrazowych, są też szlaki turystyczne – górskie, rowerowe, wodne, konne.

Szlaki górskie

Na terenie gminy Krościenko znajduje się blisko 50 km znakowanych górskich szlaków turystycznych. Najwięcej ich znajduje się w południowej części Gminy w pasie pienińskim. Stopień trudności jest zróżnicowany, zatem każdy turysta może wybrać odpowiedni w zależności od kondycji. Krościenko stanowi bardzo ważny punkt wypadowy w Pieniny, Gorce i Pasma Radziejowej Beskidu Sądeckiego.

Również gmina Ochotnica Dolna wyróżnia się dużą liczbą szlaków turystycznych przecinających w różnych kierunkach obszar gminy, która usadowiona jest w samym sercu Gorców, słynących z wyjątkowo korzystnych uwarunkowań do turystyki pieszej, konnej, rowerowej i narciarskiej. Do szczególnych zalet tych szlaków należy zaliczyć tarasy widokowe usytuowane na szczytach i polanach gorczańskich, z których rozpościerają się wspaniałe widoki. Ze względu na swe położenie gmina w naturalny

sposób stała się miejscem bazy noclegowej i miejscem, skąd wyrusza się w wędrówki różnymi szlakami krzyżującymi się na jej terenie.

Szlaki na obszarze Pienin:

- **Żółty** – (Krościenko – Przełęcz Szopka), bierze początek w rynku i wiedzie przez Pieniny do Sromowiec Niżnych. Prowadzi przez Toporzyska, Bajków Groń (679 m n.p.m.), Przełęcz Chwała Bogu (zwaną inaczej Szopka; można i warto odbić stąd niebieskim szlakiem na Trzy Korony) i Wąwóz Sobczański. Jest to najstarszy z pienińskich szlaków wycieczkowych wyznaczony w 1906 roku. Długość na terenie gminy Krościenko – 3300 m.
- **Zielony** – z Krościenka poprzez Kras na Mały Sosnów, o długości na terenie gminy Krościenko 3250 m; wyznaczony w 1907 r. przez K. Sosnowskiego, na cześć przewodnika-górala nazwany „ścieżką Madei”.
- **Zielony** (Krościenko – Czartezik), rozpoczyna się także w rynku i prowadzi na Czartezik (772 m n.p.m.) w Pieninkach, przez Toporzyska i Ociemny Wierch (724 m n.p.m.). Z Czartezika można kontynuować wędrówkę szlakiem niebieskim na Sokolicę (742 m n.p.m.). Z polany Burzyna wrócić możemy także zielonym szlakiem wiodącym doliną Dunajca u podnóża pasma Pieninek.
- **Niebieski** prowadzący ze Szczawnicy do granicy gminy Krościenko, następnie brzegiem Dunajca aż na Sokolicę, potem przez Górę Zamkową aż na Trzy Korony. Długość na terenie gminy Krościenko – 5700 m.
- **Niebieski** prowadzący z Przełęczu Snózka, gdzie przebiega granica gminy na Przełęcz Szopka (Chwała Bogu) - długość 7450 m.

Szlaki na obszarze Gorców - w Paśmie Lubania:

- **Czerwony** - przebiega przez Krościenko, następnie na Marszałek i Lubań (1211 m n.p.m.), długość na obszarze gminy Krościenko – 9700 m
- **Zielony** na Lubań (1211 m n.p.m.), przez Gronik (777 m n.p.m.) oraz polanę Pisarzową, długość na terenie gminy Krościenko – 6200 m
- **Niebieski** z Przełęczu Snózka na Lubań – długości 4800 m.

Szlaki na obszarze Beskidu Sądeckiego w Paśmie Dzwonkówki:

- **Czerwony** Krościenko - Dzwonkówka o długości na terenie gminy Krościenko – 5350 m. Jest to fragment Głównego Szlaku Beskidzkiego zwanego Szlakiem Św. Kingi, a od 1999 – Szlaku Papieskiego.
- **Żółty**, o najkrótszym przebiegu na terenie gminy Krościenko - od granicy gminy od strony Łącka poprzez Dzwonkówkę do granicy gminy od strony Szczawnicy.

Szlaki na obszarze gminy Ochotnica Dolna

- **Czerwony** - fragment Głównego Szlaku Beskidzkiego na odcinku Lubań – Przełęcz Knurowska – Kiczora. Szlak ten biegnący z Krościenka przez grzbiet Lubania i następnie na Turbacz ma długość 32 km;
- **Zielony** – szlak Turbacz – Gorc – Ochotnica Dolna – Lubań, łączący szczytu głównego pasma Gorców i pasam Lubania ma długość 25 km;
- **Niebieski** – szlak biegnący przez Lubań – Ochotnicę Dolną – Młynne do Kamienicy ma długość 15 km;

- **Zielony** – jest wytyczony grzbietem oddzielającym dolinę Ochotnicy od Przełomu Tylmanowskiego Dunajca, biegnący przez Ochotnicę Dolną, rzekę Makowice i Lubań. Jego długość wynosi 5 km;
- **Żółty** – biegnie przez Przysłop – Kosarzyska – Ochotnice Górną – Jamne. Nazywa się go „szlakiem chatkowym”, prowadzi bowiem do studenckiej chatki „Hawiarskie Koliby”. Długość szlaku wynosi 3 km.

W 2003 r. na terenie Gorców i Beskidu Wyspowego utworzono **Szlak Papieski**. Przez Ochotnicę Dolną przebiega trasa będąca łącznikiem pomiędzy Krościenkiem a Beskidem Wyspowym. Gorczański Szlak Papieski rozpoczyna się na Podhalu w Ludźmierzu i prowadzi wzdłuż szlaków turystycznych przez Nowy Targ – Kowaniec – Bukowinę – na halę Rusnakową do kaplicy Matki Bożej Królowej Gorców, zwanej także papieską, dedykowanej Janowi Pawłowi II w roku I pielgrzymki do Polski; na Hali Długiej pod Turbaczem – Szlak Papieski rozwidla się: I wariant: wzdłuż szlaku żółtego do niebieskiego, dolina Kamienicy obok „Papieżówki” dochodzi do Przełęczy Przysłop – gdzie łączy się z Papieskim Szlakiem Zagórzańsko – Limanowskim. Dodatkowy odcinek Szlaku Papieskiego wzdłuż niebieskiego łączy Krościenko przez Lubań – Ochotnicę Dolną (kościół) – Gorc – z Przełęczą Przysłop.

Wariant 2: przez Lubań do Krościenka – Gorczański Szlak Papieski łączy się na Kopieję Górcę z Szlakiem Papieskim w Beskidzie Sądeckim (Pasma Radziejowej tzw. „Powtórka z geografii”) – prowadzącym do Starego Sącza.

Na terenie gminy Ochotnica Dolna znajdują się dwa schroniska turystyczne:

- Całoroczne studenckie "Hawiarska Koliba" w Jamnem - prowadzona przez Oddział Akademicki PTTK w Krakowie (SKPG AGH);
- Schronisko prywatne „Na Skałce”, znajduje się na wysokości około 1050 m n.p.m

Trasy rowerowe

1. Krościenko – Tylmanowa – Ochotnica Dolna – Ochotnica Górna

Jest to jedna z najdłuższych tras. Jej początkowy etap biegnie wzdłuż Dunajca. Warto się zatrzymać w Tylmanowej, aby zwiedzić zabytkowy, drewniany kościół z ciekawą polichromią. Ciekawostką tej wioski są wiszące mosty łączące obydwie brzozy Dunajca. Można z nich skorzystać i kontynuować wycieczkę trudniejszą, aczkolwiek atrakcyjniejszą drogą. Przy ostatnim moście można zostawić rowery i pieszo udać się na Golgotę, skąd rozpościera się piękny widok na okolicę. W Ochotnicy Dolnej warto zobaczyć oszalowany kościół z XIX w. oraz wiele przydrożnych kapliczek, przyozdobionych przez współczesnych rzeźbiarzy ludowych. Istnieje możliwość powrotu do Krościenka przez Przełęcz Knurowską, lecz jest to trasa trudniejsza i znacznie dłuższa.

2. Krościenko – Szczawnica – Szlachtowa – Jaworki – Biała Woda

Ta trasa obfituje w zabytki kultury sakralnej, bowiem w Szlachtowej i Jaworkach znajdują się zabytkowe cerkwie, choć obecnie spełniają one funkcje świątyń rzymsko-katolickich. Obie posiadają dobrze zachowany ikonostas. Na końcu Jaworek swym urokiem przyciąga Rezerwat Biała Woda, w którym kiedyś mieściła się osada łemkowska. Zachowały się tu jedynie nikłe pozostałości po zabudowaniach. Rezerwat obfituje również w unikatowe gatunki roślin i zwierząt.

Równie urzekającym zakątkiem jest Wąwóz Homole. Drogę powrotną można urozmaicić zwiedzaniem kaplicy na Sewerynowce i odpocząć po trudach wyprawy nad wodospadem.

3. Krościenko – Kras – Szczawnica

Atrakcją tej trasy jest przeprawa promem na odcinku łączącym Kras ze Szczawnicą. Będąc na drugim brzegu można udać się do granicy polsko-słowackiej lub do Szczawnicy.

4. Krościenko – Szczawnica – Sewerynowka

5. Krościenko – Dzwonkówka – Przechylarzechyba – Radziejowa – Jaworki

6. Krościenko – Dziadowe Kąty – Grywałd

Trasa nr 6 przyciąga zlokalizowanym w Grywałdzie XV w. kościołem pod wezwaniem Św. Marcina. Miejscowość ta szczyci się także posiadaniem zabytkowego dworku, obecnie spełniającego funkcje przytułku dla osób starszych i samotnych. Trasa powrotna może przebiegać przez Dziadowe Kąty.

7. Krościenko - Krośnica - Czorsztyn

Ta trasa kończy się w Czorsztynie, którego największą atrakcją są obecnie poddawane renowacji ruiny starego zamku. Można stamtąd podziwiać młodszy o sto lat zamek niedzicki oraz zaporę wodną i rozlewający się u podnóża skał Zbiornik Czorsztyński. W drodze można przejechać przez Przełęcz Snózka, na której znajdują się organy Hasiora.

8. Krościenko - Krośnica - Czerwony Klasztor

Miejscowość Czerwony Klasztor znajduje się po stronie słowackiej. Znajduje się tam dawny gotycki klasztor kamedułów, w którym obecnie mieści się muzeum kultury sakralnej.

9. Krościenko -Krośnica - Sromowce Niżne

Sromowce Niżne oferują piękną panoramę Trzech Koron i schronisko u ich podnóża, fragment Przełomu Dunajca oraz zabytkowy kościółek z XVII w.

10. Krościenko - Grywałd - Hałuszowa - Niedzica

W Niedzicy wznosi się średniowieczny zamek, będący niegdyś węgierską warownią usytuowana na skale wapiennej z wykorzystaniem naturalnego zbocza.

11. Krościenko – Lubań – Ochotnica Dolna

12. Krościenko – Lubań – Krośnica

13. Krościenko – Niwki – Dziadowe Kąty

14. Ochotnica Dolna (Centrum) – Wierch Młynne – Zasadne - Kamienica

15. Ochotnica Dolna (Centrum) – Tarchały - Gorcowe – Rusnaki – Kapłony

16. Janczurowski Potok – Osobie – Kamienica

17. Ochotnica Dolna (Centrum) – Gorcowe – Gorc – Turbacz – Przełęcz Knurowska oraz Ochotnica Górna lub Kudów – Lubań – Krościenko

18. Ochotnica Górna (Centrum) – Jamne – Skalka

19. Ochotnica Górna (Centrum) – Jaszczce

20. Ochotnica Górna (Ustrzyk) – Forendówki lub Bartoszówka

Szlak kajakowy

Jest zlokalizowany na Dunajcu i stanowi część szlaku kajakowego prowadzącego z Nowego Targu do Nowego Sącza. Ma długość 19550 m. Przebiega od Sromowiec, przez przełom Dunajca, dalej korytem Dunajca poprzez Krościenko do Tylmanowej. Z uwagi na uwarunkowania terenowe wymaga doświadczenia i większych kwalifikacji w tej dziedzinie turystyki.

Spływ tratwami na Dunajcu

Odbywa się on przełomem Dunajca i kończy się na przystani pasażerskiej lub technicznej w Krościenku; jego długość na terenie gminy Krościenko wynosi odpowiednio 7850 lub 8100 metrów.

Szlaki konne

Pierwszy szlak prowadzi z Krościenka poprzez Marszałek na Lubań i dalej w kierunku zachodnim, częściowo pokrywa się z czerwonym szlakiem pieszym (długość 10300 m). Drugi szlak również prowadzi wzdłuż szlaku czerwonego – z Krościenka na Dzwonkówkę i dalej na wschód lub do Szczawnicy (długość 5400 m). Obydwie trasy są fragmentem szlaku prowadzącego z Nowego Targu do Szczawnicy lub Piwnicznej.

II. 1.4. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE

Źródła historyczne wskazują na istnienie wsi wchodzących w skład obu gmin tworzących region Gorce-Pieniny wiek czternasty. Dokumenty lokacyjne poszczególnych wsi regionu pochodzą jednak zarówno z trzynastego, jak i czternastego stulecia.

Najstarsza wzmianka o dolinie Ochotnicy znajduje się w dokumencie lokacyjnym Tylmanowej z 1336 roku. Dotyczy ona rzeki, która nosiła wówczas nazwę „rivulus Ochodnik”. Pierwsza zaś informacja pochodzi dopiero z 31 marca 1413 r. Znajduje się ona w dokumencie, w którym król Władysław Jagiełło przekazał w zastaw za 700 florenów, całe starostwo czorsztyńskie rycerzowi Abrahamowi z Goszycz. Z powyższego wynika, że Ochotnica była w 1413 r. wsią królewską. Ochotnica uzyskała przywilej lokacyjny w 20.03.1416 r. z kancelarii królewskiej. Nadano w nim „sołectwo we wsi naszej Ochodnicza” niejakiemu Dawidowi Wołochowi. [Ochotnica – dzieje gorczańskiej wsi 1416 – 1986 r., S. Czajka, 1987 r.]

Powstanie wsi Ochotnica Dolna i Górna związane jest z pasterstwem wołoskim. W 1578 roku król Stefan Batory nadał Sołtysowi Maciejowi Ochotnickiemu liczne przywileje ekonomiczne, a Jan Sobieski w 1676 roku zezwolił mieszkańcom wsi na użytkowanie lasów i pastwisk górskich.

Wieś Ochotnica Górna powstała w drugiej połowie XVI wieku, jej zasadzcą był pierwszy jej sołtys – Walenty Ochotnicki. Pierwotnie nosiła nazwę Babieniec. Dokument lokacyjny Babieńca nie jest znany. Wszystko jednak wskazuje, iż Babieniec został założony na normach prawa wołoskiego. W przywileju lokacyjnym Ochotnicy wyraźnie występowało połączenie prawa niemieckiego z charakterem gospodarczym kultury wołoskiej. Ten system nazywano w Polsce prawem wołoskim. Jeszcze do dziś

ślady wpływów wołoskich w Ochotnicy zaznaczają się w języku jej mieszkańców np. słownictwo takie, jak „dosiela” (dotąd), „karpa” (grymaśnik), „wiera” (naprawdę), tradycji pasterskiej, nazwach sprzętów i czynności gospodarskich, nazwiskach starych osadników, a także w niektórych nazwach geograficznych.

Ochotniczanie wielokrotnie dawali wyraz swojego patriotyzmu biorąc udział w walkach ze Szwedami (1655) oraz w powstaniach – kościuszkowskim (1794), węgierskim (1848), styczniowym (1863), a także w I wojnie światowej.

W czasie II wojny światowej Ochotnica Dolna i Górna stały się miejscem schronienia oddziałów partyzanckich polskich i radzieckich, w związku z czym została przez Niemców nazwana Republiką Partyzantów. Tutaj miała swoją bazę regularna, dobrze zorganizowana jednostka Armii Krajowej – IV Batalion „Nowy Targ” I Pułku Strzelców Podhalańskich, którego dowódcą był kapitan Julian Zapała ps. Lampart. Tutaj w dniach 18–20 października 1944 roku stoczona została największa partyzancka bitwa na Podhalu. Dzięki doskonale zorganizowanej akcji partyzantów i miejscowej ludności udało się ocalić załogę potężnego amerykańskiego bombowca o nazwie „Liberator”, który rozbił się 18 grudnia 1944 roku u źródeł potoku Jaszce. W tym miejscu wzniesiono oryginalny pomnik (1988) z pozostałych, aluminiowych resztek maszyny. Potok Forendówki będący częścią wsi był z kolei macecznikiem dla oddziału partyzantów Józefa Kurasia „Ognia”, który w latach 1944–1947 walczył przeciwko nowej komunistycznej władzy na skalę niespotykaną nigdzie indziej we wschodniej Europie.

Ludność gminy Ochotnica Dolna w zdecydowanej większości pozostała niewzruszona wobec akcji propagandowych prowadzonych przez „goralenvolk” w celu przejścia ludności Podhala na stronę Niemiecką. Prawie sześćoletnia okupacja hitlerowska kosztowała życie kilkudziesięciu osób. Dzień 23 grudnia 1944 roku – „Krwawa Wigilia Ochotnicka” – zapisał się w dziejach Ochotnicy, jako najbardziej okrutny i tragiczny jej rozdział. Z rąk okupanta zginęło wówczas śmiercią męczeńską 50 osób, w tym wiele kobiet i dzieci. Wydarzenie to zostało upamiętnione w roku 1964 wybudowaniem w centrum Ochotnicy pomnika ku czci ofiar faszyzmu, a 2 października 1973 roku został Ochotnicy Dolnej nadany Order Krzyża Grunwaldu III klasy w uznaniu bohaterstwa i patriotyzmu ludności wsi Ochotnica, za czynny udział w walce zbrojnej z hitlerowskim okupantem i pomoc udzielaną oddziałom partyzanckim w latach II wojny światowej. Wieś Tylmanowa była znana już w XIV wieku, o czym świadczy dokument lokacyjny z 1336 roku. Wspomina o niej Jan Długosz opisując drogę biegnącą wzdłuż Dunajca w stronę Czorszyna i Spisza. Nazwa wsi pochodzi prawdopodobnie od imienia pierwszego jej osadnika – Tylmana. Od 1350 roku Tylmanowa stanowiła parafię, której patronem był św. Mikołaj, a która przez długie wieki obejmowała swoim obszarem także sąsiednie wsie – Ochotnicę Dolną i Górną. Przy wspomnianej parafii działała już od 1596 roku wiejska szkoła. Podczas kampanii Wrześniowej w 1939 roku miała tu miejsce największa potyczka na Podhalu, czego dowodem są świetnie jeszcze zachowane pozostałości umocnień obronnych, gdzie do tej pory można jeszcze znaleźć ślady stoczonych walk. Przy budowaniu tychże umocnień pracowali też mieszkańcy wsi, za co Niemcy zemścili się pałacem gospodarstwa i mordując 15 osób. Kolejne tragiczne wydarzenia są związane z datą 22 i 23 grudnia 1944r., kiedy to okupanci dokonali kolejnych podpałów i mordów.

Krościenko leży w malowniczej kotlinie górskiej na wysokości około 420-500 m n.p.m. u zbiegu rzeki Dunajec i potoku Kroścniczanka. Obie te rzeki w naturalny sposób rozdzielają Pieniny, Gorce i Beskid Sądecki, a równocześnie są ogniwem łączącym

region. Krościenko, leżące częściowo w Pieninach, częściowo w Gorcach, częściowo w Beskidzie Sądeckim, jest znanym punktem wyjściowym na szlaki tych trzech pasm górskich.

Najstarsze ślady kultury człowieka w Pieninach odnaleziono w okolicach Krościenka, w pobliskiej Tylmanowej pod Górą Obłożną i Sromowcach Niżnych. W tych miejscowościach zachowały się wykopaliska z epoki brązu i okresu halsztyńskiego (800-400 lat p.n.e.) W okresie wędrówki ludów obszary te nawiedzały plemiona turańskie i irańskie. Na krótko pojawiły się plemiona Celtów, a po nich plemiona germańskie. Wiodły tędy głównie trakty handlowe kupców rzymskich poszukujących bursztynu nad Bałtykiem i na terenie dzisiejszych Kurpiów. Okres intensywnej kolonizacji na tym obszarze rozpoczął się w czasach Bolesława Chrobrego i trwał do XIII wieku, kiedy to w wyniku rozbitcia wewnętrznego państwa, walk domowych i najazdu Tatarów został zahamowany.

W 1348 istniejącej osadzie zwanej później Krościenkiem zostały nadane prawa miejskie (magdeburskie) przez króla Kazimierza Wielkiego. Król użył w akcie lokacyjnym Crosna nad Crostnicą znamiennych słów: „To wspaniałe dzieło, które dokonać postanowiliśmy, na pożytek Naszego Królestwa, powinno być wiekuiście trwałe i silne, co My Kazimierz z Bożej Łaski Król Polski niniejszym odnajmujemy powszechności obecnej i przyszłej” [Prohaska 1890]. Były one następnie potwierdzane przez Władysława Jagiełłę w 1393 r., Kazimierza Jagiellończyka w 1485 r. oraz Zygmunta Augusta w 1569 r. Jednak przed 1348 r. w Krościenku była już świątynia. Istnienia jej dowodzi pominięcie w akcie lokacyjnym rozporządzenia w sprawie wyznaczenia ładu pod budowę kościoła. W podobnych dokumentach, zwłaszcza dotyczących miast zakładanych na tzw. surowym pniu” powszechnie regulowano tę sprawę. Źródła nie wspominają też o innej sprawie – trudno wyobrazić sobie istnienie starostwa niegrodowego niegrodowego Czorsztynie bez tzw. zaplecza. [Kołodziejski 1995]

Rozwój osady zahamowały liczne wojny husyckie w XV wieku, w czasie tych wojen – w 1444 roku – Krościenko spłonęło. Utworzenie Starostwa Czorsztyńskiego i wykupienie wójtostwa w 1532 roku rozpoczęło okres powolnego upadku miasta i ograniczenie jego samorządności. Nie pomogły nawet działania Zygmunta Augusta, zatwierdzającego poprzednie przywileje i zezwalającego na urządzenie dwóch jarmarków w roku. W 1750 roku August III zatwierdza różne dokumenty miasta z poprzednich wieków oraz przyznaje przywilej organizowania dodatkowych dwóch jarmarków.

Po pierwszym rozbiórze Polski w 1772 roku Krościenko jako część Starostwa Czorsztyńskiego pozostawało w rękach J. Potockiego, dopiero po jego śmierci w 1797 roku zostało przejęte przez rząd austriacki. W 1812 roku rząd austriacki, z braku pieniędzy wystawił Krościenko wraz z Grywałdem i Tylką na sprzedaż. Najpierw właścicielami zostali Drohojowscy, lecz w 1822 roku teren ten przeszedł w ręce Grossów.

Pod koniec XIX wieku ówczesny właściciel – Dziewolski zbudował nowe ujęcie źródła, wraz z pomieszczeniami dla ich obsługi. Od tego momentu rosło znaczenie Krościenka, jako ośrodka wczasowego i uzdrowiskowego. Dobra opinia ugruntowała się w okresie międzywojennym. Bardzo istotne znaczenie miało utworzenie w 1932 roku Pienińskiego Parku Narodowego z siedzibą w Krościenku. Podczas II wojny światowej rozwój Krościenka został znacznie zahamowany. W 1949 roku do Krościenka włączono wieś Tylkę, a 1 stycznia 1973 roku Krościenko i Szczawnicę połączono w jedno miasto, co miało spowodować rozwój obu miejscowości. Dla

Krościenka skutek był odwrotny. Od 1 października 1982 roku Krościenko znów się usamodzieliło.

II. 2. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY I GOSPODARCZY

II. 2.1. CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI ZAMIESZKUJĄCEJ REGION

Region składający się z dwu gmin – Krościenko nad Dunajcem i Ochotnica Dolna – zamieszkuje 14 239 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 73 osoby/km². Pod względem wielkości populacji gminy te zajmują odpowiednio 12 i 9 miejsce w powiecie nowotarskim. Niektóre wskaźniki dotyczące ludności regionu na tle powiatu przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Ludność na tle gmin powiatu nowotarskiego (31.12.2003.).

Gmina	Ludność w 2003 r.	Udział w populacji powiatu	Lokata ze względu na wielkość populacji	Powierzchnia w km ²	Udział w powierzchni powiatu	Lokata ze względu na wielkość powierzchni
Ochotnica Dolna	7 914	4,39	9	141	9,56	4
Czarny Dunajec	20 871	11,57	3	218	14,78	1
Czorsztyn	7 050	3,91	11	62	4,20	10
Jabłonka	16 701	9,26	5	213	14,44	2
Krościenko n. Dunajcem	6 326	3,51	12	57	3,86	11
Lipnica Wielka	5 576	3,09	13	68	4,61	9
Ląpsze Niżne	8 743	4,85	8	125	8,47	5
Nowy Targ gm. miejska	33 416	18,52	1	51	3,46	13
Nowy Targ gm. wiejska	21 703	12,03	2	209	14,17	3
Raba Wyżna	13 358	7,40	6	88	5,97	6
Rabka	17 338	9,61	4	69	4,68	6
Spytkowice	3 978	2,20	14	32	2,17	14
Szaflary	10 058	5,57	7	54	3,66	12
Szczawnica	7 401	4,10	10	88	5,97	6
Powiat nowotarski	181 743	100,00	X	1 475	100	x

Źródło: www.gus.pl

Struktura wiekowa ludności regionu Gorce-Pieniny

Region Gorce – Pieniny wyróżnia się znaczącym udziałem w populacji osób w okresie przedprodukcyjnym (27%), jest on wyższy niż w województwie małopolskim (22%). Poziom tego wskaźnika pozwala określić mieszkańców Regionu, jako społeczność młodą. Natomiast udział osób w okresie produkcyjnym (58%) jest niższy niż w powiecie (60%) i województwie (62%). Powyższe wskaźniki mają znaczący wpływ na gospodarkę Regionu, jak również koszty ponoszone przez jednostki samorządowe. Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypada, aż 67 osób w Gminie Krościenko i 78 osób w Gminie Ochotnica Dolna w wieku nieprodukcyjnym. Biorąc pod uwagę stosunkowo wysokie bezrobocie odnotowane, jak również typowe dla obszarów wiejskich bezrobocie ukryte pokazuje to, ogólny, niski standard życia części

mieszkańców. Niski udział w populacji osób w wieku produkcyjnym zwiększa również konieczne nakłady na opiekę społeczną. Ogólną tendencję należy określić jako pozytywną. Niemniej należy pamiętać, iż wkroczenie na rynek pracy coraz większej liczby młodych ludzi powoduje zwiększanie się nacisku na pozyskanie pracy na lokalnym rynku pracy. Już w chwili obecnej funkcjonuje na nim zbyt mało miejsc pracy, a lokalni przedsiębiorcy nie są w stanie wytworzyć ich więcej. Bez podjęcia działań zmierzających do rozwoju gospodarczego Gminy, w okresie najbliższych lat nasilić się może proces opuszczania regionu przez ludzi młodych w poszukiwaniu pracy. A to ludzie młodzi będą kiedyś decydować o przyszłości regionu.

Szczegóły przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9. Struktura wiekowa ludności na tle powiatu nowotarskiego i województwa małopolskiego w 2004 r.

Wyszczególnienie	Ludność ogółem = 100,0%	Ludność w wieku		
		Przed- produkcyjnym	Produkcyjnym	Po- produkcyjnym
		Liczba i %		
Krościenko n.Dunajcem	6 362	1 569 25%	3 820 60%	973 15%
Ochotnica Dolna	7 877	2 336 30%	4 438 56%	1 103 14%
Region Gorce-Pieniny	14 239	3 905 27%	8 258 58%	2 076 15%
Powiat nowotarski	180 739	47 932 27%	108 339 60%	24 468 14%
Województwo małopolskie	3 260 201	731 311 22%	2 028 670 62%	500 220 15%

Źródło: GUS, Internet, 2004

Populację gminy Ochotnica Dolna charakteryzuje bardzo niski poziom aktywności zawodowej. Wynosi on zaledwie 49,3% (jest to udział aktywnych zawodowo w całości populacji). W regionie małopolskim wskaźnik ten wynosi 54,1%, a w powiecie nowotarskim jest jeszcze wyższy i kształtuje się na poziomie 54,7%. Ogólnie jako pracujące zakwalifikowano 2374 osoby spośród 2771 aktywnych zawodowo. Podkreślić jednak należy, iż jako pracujące traktowano osoby, które przynajmniej 1 godzinę w tygodniu wykonują prace w postaci np. pomocy w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Na terenach wiejskich jest to sytuacja standardowa. W związku z czym zakładać można, iż liczba faktycznie pracujących jest jeszcze niższa.

Mniej odstający od poziomu wojewódzkiego i powiatowego w porównaniu do współczynnika aktywności zatrudnienia jest wskaźnik zatrudnienia. Wynosi on 42,3%. Znacznie niższa jest natomiast stopa bezrobocia (14,3%) – w województwie 19,1%, w powiecie 18,1%. Wydaje się jednak, że wskaźnik ten jest znacznie zaniżony. Na terenach wiejskich znacznie wyższy jest poziom bezrobocia ukrytego. Do tego część społeczności wiejskiej trudno zakwalifikować jako osoby bezrobotne, gdy tymczasem faktycznie nimi są. Szczegółowe dane dotyczące aktywności zawodowej zamieszczono w tabeli 10.

Tabela 10. Aktywność zawodowa ludności w wieku 15 lat i więcej (05.2002).

Wyszczególnienie	Gmina		Region Gorce- Pieniny	Powiat nowotarski	Wojewódz- two małopolskie	
	Krościenko n.Dunajcem	Ochotnica Dolna				
Liczba ludności ogółem	4 948	5 767	10 715	137 131	2 607 547	
Aktywni zawodowo [liczba]	Razem	2 425	2 771	5 196	67 986	1 357 213
	Pracujący	2 062	2 374	4 436	55 689	1 097 673
	Bezrobotni	363	397	760	12 297	259 540
Bierni zawodowo [liczba]	2 365	2 848	5 213	56 414	1 152 079	
Nieustalony status na rynku pracy [liczba]	158	150	308	12 731	98 255	
Współczynnik aktywności zawodowej [%]	50,6	49,3	48,5	54,7	54,1	
Wskaźnik zatrudnienia [%]	42	42,3	41,4	44,8	43,7	
Stopa bezrobocia [%]	15	14,3	14,6	18,1	19,1	

Źródło: NSP 2002

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców gminy Ochotnica Dolna jest praca poza rolnictwem – 3175 osób, co stanowi 40,7% ogółu zatrudnionych. Wskaźnik ten jest znacznie niższy niż w regionie małopolskim (55,8%) czy powiecie nowotarskim (52,5%). Wyższy, jak można było się spodziewać na obszarze wiejskim, jest natomiast udział osób, których głównym źródłem utrzymania jest praca w rolnictwie (26,1%). Jednocześnie jako bardzo wysoki należy określić wskaźnik osób utrzymujących się na renty z tytułu niezdolności do pracy. W sumie takie osoby stanowią 17,7% całej populacji. W powiecie i województwie wskaźnik ten oscyluje około 13%. (tabela 11). Wskaźnik ten świadczy przede wszystkim o niewykorzystywaniu zasobów ludzkich w gminie. Brak miejsc pracy, mało efektywne rolnictwo skłania do poszukiwania innych niż praca źródeł dochodu. Jednocześnie nie zamyka to drogi do faktycznego prowadzenia gospodarstwa rolnego. Znacznie mniej osób jako główne źródło dochodu wskazuje emerytury. Wynika to prawdopodobnie z rzadszego uzyskiwania praw do tego typu świadczeń oraz nie przechodzenia na wcześniejszą emeryturę.

Obszar zagrożony jest bezrobociem z uwagi na brak na tym terenie zakładów przemysłowych. Ludność żyje z turystyki i nieopłacalnego w tym rejonie rolnictwa.

II.2.2. Gospodarka

Jak już wspomniano, gmina Ochotnica Dolna charakteryzuje się bardzo wysokim poziomem zalesienia, ale jednocześnie znaczna część powierzchni podlega prawnej ochronie. W sumie jest to obszar aż 11149,3 ha, co stanowi 78,95% terenu gminy. W tym formy poddane szczególnej ochronie, a więc parki narodowe oraz rezerваты przyrody zlokalizowane są na odpowiednio 961,8 ha i 92,6 ha. Bogactwo unikalnej przyrody w sposób znaczący określa kierunki rozwoju gminy. Prowadzona działalność gospodarcza nie może naruszać obszarów prawnie chronionych, z drugiej strony warunki naturalne oznaczają wysoką atrakcyjność turystyczną. Natomiast gmina Krościenko pod względem użytkowania terenu jest obszarem rolniczym. Sposób

użytkowania gruntów i jednocześnie słabo rozwinięty przemysł wraz z warunkami geograficznymi sprzyjają rozwojowi turystyki wiejskiej oraz agroturystyki.

Rolnictwo

Powierzchnia gruntów klasyfikowanych jako użytki rolne wynosi 35,5% ogólnej powierzchni gminy Ochotnica Dolna (5018 ha). Największy udział w nich mają łąki (17,0%) oraz grunty orne (14,3%). Powierzchnia sadów ze względu na niesprzyjający klimat jest znacznie ograniczona i wynosi zaledwie 22 ha. Jako wysoki uznać należy natomiast udział pastwisk w powierzchni omawianej jednostki samorządowej (4,04%).

Z ogólnej powierzchni gminy Krościenko nad Dunajcem, wynoszącej 5 727 ha, około 50% objęte jest różnymi formami ochrony, co powoduje liczne utrudnienia w prowadzeniu gospodarstw rolnych. Na terenie gminy znajdują się: Pieniński Park Narodowy, Gorczański Park Narodowy (otulina) i Popradzki Park Krajobrazowy. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 3,84 ha w tym użytków rolnych 2,29 ha. Występuje tendencja podziału gospodarstw rolnych. Przeważają grunty klasy piątej i szóstej. W ciągu ostatnich czterech lat daje się zauważyć tendencję do likwidowania małych stad owiec (10-15 sztuk) i wzrost liczby matek stada podstawowego w gospodarstwach, które mają powyżej 50 matek.

Podmioty gospodarcze

Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w gminie Ochotnica Dolna jest niska i wynosi zaledwie 373 podmioty, w tym 62 reprezentowało handel, a 110 budownictwo. W zdecydowanej mierze są to jednostki prywatne – 95,2%. Pomimo odnotowywania wzrostu również w grupie przedsiębiorstw publicznych, dominacja własności prywatnej jest znacząca.

Na terenie gminy Krościenko w roku 2004 zarejestrowanych było w systemie REGON 464 podmioty gospodarcze, z czego 83 reprezentowało handel, a 77 budownictwo. W tabeli 13 zestawiono podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON.

Tabela 13. Działalność gospodarcza prowadzona indywidualnie na terenie regionu Gorce-Pieniny [liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON]

Dział gospodarki	Krościenko nad Dunajcem	Ochotnica Dolna	Region Gorce-Pieniny
Budownictwo	63	110	173
Handel i naprawy	87	62	149
Hotele i restauracje	47	27	74
Przetwórstwo przemysłowe	35	75	110
Transport i gospodarka magazynowa	51	17	68
Rolnictwo i łowiectwo	14	14	28
Inne usługi	113	21	134
Edukacja (korepetycje)	21	4	25
Ochrona zdrowia (prywatne gabinety)	8	2	10
Pozostała działalność (flisacy itp.)	27	23	50

Razem	466	355	821

Źródło: Dane UG Krościenko n.Dunajcem i Ochotnica Dolna, 2005

Wskaźnik przedsiębiorczości lokalnej ludności może być mierzony liczbą przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców. Wynosi on 4,74 w gminie Ochotnica Dolna i 7,24 w gminie Krościenko i określić go należy jako stosunkowo niski. W skali kraju kształtuje się na poziomie zbliżonym do 90. Podkreślić należy, iż wielkość wskaźnika przedsiębiorczości w gminie systematycznie spada w ciągu ostatnich kilku lat. Jego najwyższy poziom odnotowano w 1997 r. Dopiero ostatni rok wskazuje na wzrost dynamiki powstawania nowych podmiotów gospodarczych. Proces ten należy określić jako posiadający niewielkie natężenie.

Wśród podmiotów gospodarczych szczególną rolę odgrywają firmy budowlane oraz handel i naprawy oraz przetwórstwo przemysłowe. Z uwagi na charakter turystyczny regionu odnotować należy duży udział podmiotów w grupie *Hotele i restauracje* oraz inne usługi związane z turystyką.

Dane te w pełni obrazują stan lokalnej gospodarki, podobnej zresztą na całym Podhalu. Znacząca rola podmiotów w sekcji *Budownictwo* odpowiada nie tylko postrzeganiu mieszkańców tego obszaru jako doskonałych budowniczych, ale również wskazuje na słabości lokalnej gospodarki bazującej ciągle na świadczeniu usług niewymagających wysokich kwalifikacji. Jako wskaźnik pozytywny należy wskazać natomiast wysoki udział firm z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe*, pomimo, iż w większości są to niewielkie firmy rzemieślnicze. Specyfika wytwarzanych wyrobów uniemożliwia zastosowanie maszyn i produkcji seryjnej. Część wytwarzanych produktów na stałe wpisała się w atrakcyjność turystyczną omawianego obszaru. Jednocześnie obok podmiotów małych funkcjonują również większe przedsiębiorstwa zajmujące się masową produkcją garniturów, kapci itp. Ważną rolę dogrywa również przemysł drzewny, choć skupia się głównie na wstępnej obróbce materiału.

Znaczący udział podmiotów z sekcji *Handel i naprawy* jest typowy dla obszarów wiejskich. Są to w większości niewielkie sklepy, zakłady naprawcze. Jednocześnie w przeciwieństwie do średnich czy dużych miast, ich rynkowa pozycja jest stosunkowo mocna.

W związku z niewielkim znaczeniem rolnictwa dla lokalnej gospodarki budzi to w pełni uzasadnione pytanie o źródło dochodów lokalnej ludności. Sytuacja ta podobna jest na całym Podhalu, gdzie ważnym źródłem dochodu jest praca poza krajem, jak również okresowe zatrudnienie np. w firmach budowlanych na obszarze całego kraju. Wraz z rosnącymi obciążeniami fiskalnymi jest ona coraz częściej nie rejestrowana. Jako systematycznie nabierające na znaczeniu źródło zarobków wskazać należy turystykę, a w szczególności agroturystykę. Także i ona zgodnie z regulacjami prawnym nie musi podlegać rejestracji.

Poziom przedsiębiorczości wskazuje na słaby rynek lokalny, którego nie są w stanie uatrakcyjnić odwiedzający gminę turyści. Sytuację na rynku pracy (opisywaną w dalszej części) rozwiązać mogą działania zmierzające do zwiększenia roli samozatrudnienia. Wymaga to jednak podjęcia z jednej strony szeroko zakrojonych akcji informacyjnych i doradczych, z drugiej natomiast wypracowania form wspierania nowopowstałych podmiotów.

W podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób pracuje 525 osób, w tym 70% (369 osoby) stanowią kobiety. Na przestrzeni ostatnich 10 lat zatrudnienie wzrosło o 146 osób (blisko 33%), lecz mimo to liczbę zatrudnionych w podmiotach tej wielkości należy określić jako bardzo niską. Powoli zwiększa się także zatrudnienie kobiet w mikro-firmach. Obserwowane zjawisko należy traktować z jednej strony jako pozytywne, bo wyrównujące szanse kobiet na rynku pracy. Z drugiej strony wskazuje to na zatrudnianie mężczyzn głównie w niewielkich podmiotach gospodarczych, obsługujących takie branże jak budownictwo, rzemiosło itp. W znacznej części są to miejsca dające zatrudnienie okresowe. Znaczna część mężczyzn pracuje w rolnictwie.

Większość miejsc pracy w podmiotach zatrudniających więcej niż 9 osób funkcjonuje w sektorze prywatnym (32%). Pod względem zatrudnienia sekcją gospodarki tworzącą największą liczbę miejsc pracy jest sektor przemysłowy (24%). W zdecydowanej większości są to osoby zatrudnione w przetwórstwie przemysłowym: szycie konfekcji, produkcja obuwia itp. W związku ze znaczącymi aspiracjami turystycznymi gminy Ochotnica Dolna, jako słabo rozbudowany należy określić sektor usług rynkowych (10% miejsc pracy). Wynika to przede wszystkim z obsługi ruchu turystycznego przez niewielkie podmioty (firmy rodzinne) lub jednostki nie podlegające rejestracji (gospodarstwa agroturystyczne). Sektor usług nierynkowych stanowią w zdecydowanej większości podmioty publiczne, a więc szkoły, ośrodki zdrowia, świadczące usługi komunalne itp. (Tabela 14)

Tabela 14. Pracujący w regionie Gorce-Pieniny według sektorów gospodarki narodowej

Dział gospodarki	Krościenko nad Dunajcem		Ochotnica Dolna		Region Gorce-Pieniny		Powiat nowotarski		Województwo małopolskie	
	Liczba i %									
Sektor publiczny	348	31%	191	18%	539	25%	10801	27%	271841	23%
Sektor prywatny	217	19%	334	32%	551	25%	9246	23%	331265	27%
Sektor rolniczy	31	3%	6	0,1%	37	1%	288	1%	5053	1%
Sektor przemysłowy	133	12%	249	24%	382	18%	5317	13%	210137	17%
Sektor usługowy – usługi rynkowe	186	16%	111	10%	297	14%	6773	17%	205084	17%
Sektor usługowy – usługi nierynkowe	215	19%	159	15%	374	17%	7669	19%	182832	15%
Razem	1 130	100%	1 050	100%	2 180	100%	40094	100%	1206212	100%

Źródło: GUS, Internet, 2004,

Wśród podmiotów gospodarczych w regionie zatrudniających zdecydowanie najliczniejszą grupę lokalnych mieszkańców jest sektor prywatny oraz sektor publiczny. W sektorze handlu na terenie regionu Gorce-Pieniny zatrudnionych jest 149 osób (w

obiektach handlowych oraz 3 stacjach benzynowych). W regionie (w gminie Krościenko nad Dunajcem) znajduje się jedno targowisko stałe o powierzchni 600m², na którym znajduje się 14 stałych punktów sprzedaży.

Branże mające kluczowe znaczenie dla rozwoju Regionu Gorce-Pieniny

Ochotnica Dolna jest gminą wiejską, jednak ze względu na swoje położenie – wybitnie górzyski, o sporym nachyleniu stoków teren, położony na sporej wysokości – i związany z tym krótki okres wegetacji roślin nie ma tu dobrych warunków do rozwoju rolnictwa. Zmusza to mieszkańców do poszukiwania innych niż rolnicze źródeł dochodu. Począwszy od zakończenia II wojny światowej, aż do przemian ustrojowych jakie nastąpiły w kraju pod koniec XX wieku obserwowane było zjawisko masowej migracji młodzieży do miast, gdzie łatwiej było młodym ludziom znaleźć pracę i rozpocząć samodzielne życie. Również ci, którzy zdecydowali się na pozostanie na „ojcowiznie” mieli możliwość podjęcia dodatkowej pracy, co w połączeniu z prowadzeniem małych gospodarstw rolnych zaspokajających podstawowe potrzeby bytowe dawało możliwość egzystowania na stosunkowo niezłej stopie życiowej. W tym okresie Ochotnica Dolna wzbogaciła się o podstawowe udogodnienia infrastrukturalne jakimi były: elektryfikacja wsi, budowa infrastruktury drogowej i mostowej, częściowa regulacja koryt rzek i potoków. Znacznie też poprawił się poziom edukacji wśród mieszkańców, ułatwiony został dostęp do podstawowych usług służby zdrowia, rozwijała się różnorodna działalność kulturalna. Wieś wzbogaciła się o wiele placówek administracyjnych, szkolnych, kulturalnych i służby zdrowia. Okolicznością sprzyjającą powstaniu na jej terenie tylu nowych obiektów był fakt, że była ona centrum jednostki administracyjnej - najpierw gromady, a następnie gminy Ochotnica Dolna.

W nowych realiach gospodarczych, jakie nastąpiły po wspomnianych przemianach ustrojowych i związanej z nimi zdecydowanie trudniejszej sytuacji na rynku pracy wieś stanęła w obliczu nowych problemów. Nieco zahamowana została migracja ludności do miast, ale ludzie pozostający w swoim miejscu zamieszkania zmuszeni zostali do poszukiwania nowych źródeł dochodu. Pojawiło się prawie masowe zjawisko podejmowania przez młodych ludzi prac mniej lub bardziej dorywczych w innych częściach kraju, a także poza jego granicami, przy jednoczesnym egzystowaniu pozostałej części ich rodzin na terenie rodzinnej wsi. Innym, bardziej pozytywnym zjawiskiem, jest szukanie przez mieszkańców wsi możliwości utrzymywania się z ruchu turystycznego, który dynamicznie rozwija się w regionie.

Bardzo charakterystycznym i godnym podkreślenia jest fakt, że w regionie objętym obszarem działania LGD mieszkańcy przejawiają wiele uzdolnień artystycznych. Jeszcze dzisiaj kultywuje się dawną sztukę wyszywania góralskich sukiennych spodni i innych elementów regionalnego stroju: gorsetów, koszul, chust oraz serwet wg. starych przekazywanych z pokolenia na pokolenie wzorów. Wykonuje się zdobione wyroby skórzane (głównie wciąż noszone regionalne kierpce) oraz galanterię skórzaną na użytek turystów. Rzeźbiarstwo (w drewnie) malarstwo, a przede wszystkim muzykowanie – to formy artystycznej realizacji naturalnych uzdolnień tutejszej ludności. Nie brak także poetów ludowych.

II. 2.3. STAN ROZWOJU INFRASTRUKTURY WIEJSKIEJ

II. 2.3.1. Infrastruktura społeczna

Na infrastrukturę społeczną składają się następujące elementy – edukacja, opieka medyczna, sport i rekreacja oraz bezpieczeństwo publiczne. Pod względem stopnia rozwoju infrastruktury technicznej region Gorce-Pieniny należy ocenić jako dość słabo rozwinięty.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie gminy Ochotnica Dolna funkcjonuje ośrodek zdrowia oraz apteka. Obydwa te obiekty zlokalizowane są również w centralnej części wsi – praktycznie w obrębie jednej działki – w budynkach komunalnych należących do gminy. Natomiast w Krościenku nad Dunajcem jeden publiczny ośrodek zdrowia i punkt przyjęć w Grywałdzie. Utrzymanie tych dwóch odrębnych punktów przyjęć jest spowodowane względami społecznymi (w tym zwłaszcza wygodą mieszkańców Grywałdu, ich łatwym dostępem do podstawowej pomocy medycznej. (Tabela 15)

Tabela 15. Opieka medyczna w Regionie Gorce-Pieniny.

Wyszczególnienie	Krościenko n.Dunajcem	Ochotnica Dolna	Region Gorce-Pieniny
Przychodnie ogółem (obiekty)	1	3	4
Przychodnie publiczne (obiekty)	1	3	4
Przychodnie niepubliczne (obiekty)	-	-	-
Praktyki lekarskie na wsi (obiekty)	2	3	5
Placówki (obiekty) podległe samorządowi terytorialnemu przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie	2	3	5
Liczba zatrudnionych lekarzy w POZ , SP ZOZ	9	4	13
Liczba stomatologów	1	1	2
Liczba zatrudnionych pielęgniarek	9	5	14
Apteki	2	1	3
Liczba farmaceutów	4	2	6
Liczba pacjentów przypadająca na 1 lekarza	715	2 029	1 040
Liczba pacjentów przypadająca na 1 stomatologa	6 400	8 117	14 557
Liczba pacjentów przypadająca na 1 pielęgniarkę	715	1 623	1 039

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie regionu Gorce-Pieniny działają cztery ośrodki świadczące pomoc społeczną. W gminie Ochotnica Dolna istnieją trzy takie ośrodki, a mianowicie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ochotnicy Dolnej, Ośrodek „Dom Monaru” w Ochotnicy Dolnej, oraz Specjalny Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczy na Brysiówce.

Natomiast na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem jest jeden Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ponadto w Krościenku istnieje ośrodek stacjonarnej pomocy społecznej świadczący usługi dla 12 pensjonariuszy.

Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie regionu Gorce-Pieniny nad bezpieczeństwem publicznym czuwają Ochotnicza Straż Pożarna oraz Policja. Na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem działa 6 jednostek OSP w następujących sołectwach: Krościenko nad Dunajcem, Kąty-Niwki, Biały Potok-Tylka, Grywałd, Hałuszowa i Krośnica. Ogólny stan liczbowy strażaków czynnych wynosi 217. OSP Krościenko nad Dunajcem i OSP Biały Potok-Tylka powołane są do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego – spełniając odpowiednie kryteria w zakresie wyposażenia w sprzęt, stanu organizacyjnego i zaplecza kwatermistrzowskiego.

Istnieje poważny niedobór w środki łączności, część z posiadanych urządzeń podlega wymianie z uwagi na nowe wymogi stawiane po roku 2000. Podobna sytuacja jest z odzieżą specjalną i obuwiem (pokrycie 30% normy). Sprzęt oświetleniowy znajduje się w wyposażeniu OSP Krościenko i w jego skład wchodzi przyczepa oświetleniowa z agregatem prądotwórczym, lampami oświetleniowymi i osprzęt. Sprzęt przeciwpowodziowy posiada jedynie OSP Krościenko nad Dunajcem.

Bazę lokalową zapewniają remizy poszczególnych OSP. W budowie znajduje się remiza OSP w Hałuszowej, w rozbudowie remizy w Krościenku i w Grywałdzie. Remizy OSP wymagają środków finansowych na ich utrzymanie i konserwację.

Na terenie gminy Ochotnica Dolna znajdują się trzy jednostki OSP – w Tylmanowej, Ochotnicy Dolnej i Ochotnicy Górnej. Wszystkie trzy jednostki funkcjonują w Krajowym Systemie Ratowniczo Gaśniczym, a więc spełniają odpowiednie kryteria w zakresie personalnym, sprzętu i zaplecza kwatermistrzowskiego.

Wszystkie trzy jednostki posiadają bazę lokalową w postaci remiz, przy czym w najlepszym stanie jest obecnie obiekt w Ochotnicy Górnej (niedawno przebudowany). W ostatnim czasie zmodernizowano również częściowo remizę w Tylmanowej, zaś obiekt w Ochotnicy Dolnej przechodzi obecnie gruntowną modernizację.

Edukacja i wychowanie

Ważnym czynnikiem determinującym rozwój poszczególnych obszarów jest wykształcenie mieszkańców. W gminie Ochotnica Dolna ogólny poziom wykształcenia należy określić jako niski. Sytuacja taka jest charakterystyczna dla większości obszarów wiejskich w Polsce.

W Gminie Ochotnica Dolna znajduje się sześć szkół podstawowych (Szkoła Podstawowa im. mjr. H. Sucharskiego i Szkoła Podstawowa „Zawodzie” w Tylmanowej, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Ochotnicy Dolnej – Centrum, Szkoła Podstawowa im. ks. prof. Józefa Tischnera w Ochotnicy Dolnej – Skrodne i Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Krwawej Wigilii w Ochotnicy Dolnej – Młynne, oraz Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Ochotnicy Górnej wraz z filią Ustrzyk) – łącznie 949 uczniów. Klasy „0” prowadzone są przez szkoły podstawowe. W Gminie znajdują się 3 gimnazja (Nr 1 w Tylmanowej, Nr 2 im. Jana Pawła II w Ochotnicy Dolnej – Centrum, Nr 3 w Ochotnicy Górnej), do których uczęszcza 430 uczniów. Gimnazja ulokowane są w tych samych budynkach co szkoły podstawowe. Na

obszarze wsi nie funkcjonuje żadna szkoła ponadgimnazjalna. Ze względu na spore rozproszenie zabudowy i związane z tym spore odległości od szkoły do miejsc zamieszkania, część dzieci jest dowożona do szkół. Powodem ku temu stało się również zamknięcie w ostatnich latach dwóch szkół podstawowych, co z kolei było uwarunkowane względami ekonomicznymi. W Gminie nie ma przedszkoli.

Na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem nie ma przedszkola, znajduje się ochronka prowadzona przez Siostry Zakonne, 3 szkoły podstawowe oraz 1 gimnazjum, Liceum Ogólnokształcące oraz Zespół Szkół Zawodowych. Znajduje się tu jedna ochronka dla przedszkolaków. Klasy „zerowe” prowadzone są przez szkoły podstawowe.

Szczegóły dotyczące zagadnień edukacji zawiera tabela 16.

Tabela 16. Stan szkolnictwa w Regionie Gorce-Pieniny

Rodzaj szkoły/przedszkola	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczebność klas	Liczba dzieci w przedszkolu	Liczba nauczycieli przedszkolnych	Liczba uczniów przypadająca na 1 nauczyciela
Szkoła Podstawowa im. mjr. H. Sucharskiego w Tylmanowej	188	16	24	x	x	12
Szkoła Podstawowa „Zawodzie” w Tylmanowej	146	14	21	x	x	10
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Ochothnicy Dolnej - Centrum	194	25	22	x	x	8
Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Krwawej Wigilii w Ochothnicy Dolnej – Młynie	91	13	13	x	x	7
Szkoła Podstawowa im. ks. prof. J. Tischnera w Ochothnicy Dolnej - Skrodne	129	13	18	x	x	10
Szkoła Podstawowa im. M. Konopnickiej w Ochothnicy Górnej	201	16	20	x	x	13
Gimnazjum Nr 1 w Tylmanowej	156	16	26	x	x	10
Gimnazjum Nr 2 im. Jana Pawła II w Ochothnicy Dolnej	171	25	24	x	x	7
Gimnazjum Nr 3 w Ochothnicy Górnej	103	9	20	x	x	11
Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Krościenku n.D.	303	28	23	29	2	14
Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Warszawy w Grywałdzie	136	12	22	22	1	22
Szkoła Podstawowa	122	12	20	20	1	20

im. Jana Brzechwy w Krośnicy						
Gimnazjum w Krościenku n.D.	304	27	23	X	x	11
Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Krościenku n.D.	293	22	28	X	x	13
Zespół Szkół Zawodowych w Krościenku	270	40	28	X	X	7
Razem	2 807	288	332	71	4	175

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych Urzędów Gmin w Krościenku nad Dunajcem i Ochotnicy Dolnej

Sport i rekreacja

Niezwykłe bogactwo walorów krajobrazowych, tradycyjna gościnność mieszkańców, mnogość szlaków turystycznych, wiele interesujących zabytków przyrodniczych, architektonicznych, kultury i tradycji, atrakcji turystycznych, bliskość granicy ze Słowacją, oraz stosunkowo dobra baza noclegowa, sprawiają, że Region Gorce-Pieniny przyciąga wielu turystów z kraju i zagranicy. Przykładowo w samym tylko Krościenku nad Dunajcem w roku 2003 przebywało dłużej niż jeden dzień 600 turystów, w tym 140 zagranicznych, którym udzielono w sumie 50 tys. noclegów.

Obie gminy wchodzące w skład Regionu Gorce-Pieniny są gminami turystycznym, przygotowanymi na przyjmowanie wielu gości. Znajdują się tu liczne pensjonaty, domy wczasowe, kwatery prywatne i gospodarstwa agroturystyczne, dysponujące wieloma miejscami noclegowymi i wyżywieniem. (Tabela17)

Tabela 17. Baza turystyczna w Regionie Gorce-Pieniny [2005]

Liczba miejsc noclegowych	Krościenko nad Dunajcem	Ochotnica Dolna	Region Gorce-Pieniny
Hotele	-	-	-
Motele	-	-	-
Domy wycieczkowe	4	5	9
Pensjonaty	1	-	1
Domy wczasowe	1	5	6
Schroniska	2	2	4
Kwatery prywatne	17	37	54
Agroturystyka	36	28	64
Inne/wynajem pokoi/	40	19	59
Razem	102	96	198

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urzędy gmin w Krościenku i Ochotnicy Dolnej

Największą atrakcją turystyczną Pienińskiego Parku Narodowego, jak i całych Pienin jest spływ Przełomem Dunajca na 12-osobowej tratwie pod opieką flisaków. Jest to spotkanie z dziką, niezmienną od tysiącleci przyrodą. Tratwą zbudowaną z połączonych ze sobą wąskich drewnianych łódek wpływa się w głęboki i kręty kanion, którym Dunajec przebiega przez skaliste zbocze. Przełom Pieniński utworzył Dunajec na odcinku zaledwie 2,8 km w linii prostej. Rzeka tworzy tam 7 wielkich pętli z

gwałtownymi zakrętami. W trzech przypadkach kąt zakrętu przekracza 130 stopni. Skalne gardło, którym się płynie, zęża się miejscami do 100 m, a w górze można podziwiać pionowe wapienne skały, które białymi urwiskami wysokimi na 300 m najefektniej opadają z Sokolicy. Dunajec skręca gwałtownie i wydaje się, że unosi tratwę wprost na skały, po czym zwalnia na głębiach i rozlewiskach. Widoki zmieniają się szybko, a flisacy opowiadają pienińskie legendy i baśnie oraz o Pieninach i o otaczającej przyrodzie. Spływ odbywa się na trzech trasach: z przystani Sromowce Kąty do Szczawnicy (długość trasy ok. 18 km, czas trwania spływu ok. 2 godz. 15 min.) lub do Krościenka (długość trasy ok. 23 km, czas trwania spływu ok. 2 godz. 45 min.) oraz ze Szczawnicy do Krościenka (służy obsłudze ruchu turystycznego między tymi miejscowościami). Sezon flisacki trwa od 1 kwietnia do 31 października (spływy odbywają się codziennie z wyjątkiem święta Bożego Ciała i pierwszego dnia Wielkanocy).

W 1997 roku w sąsiedzkiej gminie Czorsztyń, na granicy Podhala, Spisza i Pienin powstał w Dolinie Dunajca sztuczny zbiornik wodny. Dookoła jeziora znajduje się kilka przystani z małą gastronomią. Można w nich wypożyczyć sprzęt pływający – łódki, kajaki, rowery wodne, deski windsurfingowe. Z przystani pod Zamkiem w Niedzicy odpływa statek Biała Dama, codziennie od godziny 9 o każdej pełnej godzinie. Bilet normalny kosztuje 10 zł, ulgowy 8 zł (dla dzieci do 15 lat). Na całym Jeziorze Czorsztyńskim obowiązuje strefa ciszy, używanie motorowego sprzętu pływającego jest zabronione.

Kultura

W regionie Gorce-Pieniny znajdujemy zarówno dobra kultury materialnej o znaczeniu historycznym, jak i obiekty i organizacje, zadaniem których jest dbałość o krzewienie kultury duchowej, poprzez krzewienie oświaty, kultywowanie tradycji, organizowanie różnego rodzaju imprez kulturalnych i edukacyjnych, a także szeroko pojętą informację.

Dobrem kultury materialnej o znaczeniu historycznym w Krościenku nad Dunajcem jest kościół parafialny Wszystkich Świętych pamiętający czasy gotyku, większa jego część pochodzi jednak z wieku XVI. Z XIV wieku pochodzi prezbiterium kościoła, o czym świadczy charakterystyczne dla gotyku sklepienie krzyżowe. Nawa kościoła jest dużo późniejsza i datowana na połowę XVI wieku. Kościół przebudowano także w XVII wieku, nadając mu cechy barokowe. W 1665 roku dobudowano istniejący do dziś przedsionek. Na ścianach prezbiterium znajdują się fragmenty niezwykle cennej XIV-wiecznej polichromii przedstawiającej sceny z życia św. Barbary. Przy ołtarzu głównym zachowała się scena przedstawiająca ukrzyżowanie, datowana na rok 1490. Polichromie odkryto również na ścianach nawy głównej. Są to malowidła Jakuba Koraba z Nowego Targu, pochodzące z 1589 roku, przedstawiające sceny z Pisma Świętego przeznaczone dla tych, którzy nie potrafili czytać. Będąc w kościele warto zwrócić uwagę na kamienną, gotycką chrzcielnicę z orłem, którą prawdopodobnie ofiarował kościołowi w 1493 roku król Jan Olbracht. Na belce tęczy umieszczono krucyfiks wyrzucony przez wody Dunajca podczas powodzi w 1841 roku. Obok kościoła w zabytkowej, dawnej plebani ma swą siedzibę gminne Centrum Kultury.

Zabytkowa zabudowa znajduje się też w południowej pierzei Rynku w Krościenku, gdzie stoją cztery ponad stuletnie domki mieszczańskie oraz siedziba władz gminy – budynek z charakterystycznymi dla Krościenka rzeźbionymi balkonami. Interesujące są kaplice wotywno budowane dla „odwrócenia zarazy”: p.w. Przemienienia Pańskiego przy ul. Zdrojowej oraz przy ul. św. Kingi (z połowy XIX w.). Kapliczka św. Kingi Pod Ociemnym, przy zielonym szlaku, zabudowana została w 1860 roku, jako ekspiacja za

zbeszczeszczanie cudownego źródła dokonane przez włoskiego robotnika. Do zabytków możemy zaliczyć można kaplicę św. Rocha zbudowaną w latach 1710-1723 przy ulicy Trzech Koron. Na ul. Jagiellońskiej znajduje się pomnik postawiony w 1910 roku w 500. rocznicę bitwy grunwaldzkiej, przedstawiający popiersie króla Władysława Jagiełło. Warto też odwiedzić stary cmentarz z grobami ostatnich właścicieli Krościenka – Dziewolskich, oraz resztki dawnego folwarku i pozostałości po parku przy ulicy Kościuszki.

Najcenniejszym zabytkiem w Grywałdzie jest zachowany w dobrym stanie drewniany kościół św. Marcina, zbudowany na przełomie XV i XVI wieku. Świątynia o charakterystycznej dla gotyku podhalańskiego konstrukcji zrębowej została przebudowana w XVII wieku. Dobudowano wówczas wieżę, z nadwieszoną izbicą oraz soboty wokół kościoła. Wewnątrz zachowała się piękna polichromia z roku 1618. W ołtarzu głównym umieszczono późnogotycki tryptyk z początku XVI wieku. Przedstawia on postacie św. Marcina patrona kościoła, św. Anny Samotrzeciej oraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Znajdował się tu także posąg Marii, zaliczany do grupy gotyckich Pięknych Madonn. Podczas ostatniej wojny został zrabowany przez Niemców. W grywałdzkim kościółku znajduje się także wczesnobarokowy ołtarz boczny i posąg Matki Boskiej Różańcowej z XVII wieku.

Krzewieniem kultury w pojęciu niematerialnym zajmuje się wiele organizacji w Regionie Gorce-Pieniny. Są to zarówno organizacje samorządowe, społeczne, religijne, jak i organizacje pozarządowe.

W gminie Krościenko nad Dunajcem istnieje Gminne Centrum Kultury, które prowadzi szeroko pojętą informację o terenie, organizuje spotkania i imprezy kulturalne. Siedzibą GCK jest budynek Starej Plebani, w którym mieści się także Galeria Sztuki Ludowej i działa punkt informacji. Centrum jest także administratorem sieci telewizji kablowej. GCK ściśle współpracuje z Kołami Gospodyń Wiejskich, Orkiestrą Dętą OSP, szkołami, parafią rzymsko-katolicką oraz PTTK.

Pod patronatem Gminnego Centrum Kultury działa Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „PIENINY” istniejący przy Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „PIENINY”.

Znaczącą rolę w szerzeniu oświaty i edukacji mają biblioteki. Na terenie regionu znajduje się 6 bibliotek. Niezwykle ważną rolę w dbałości o zachowanie pamięci wydarzeń historycznych i w kultywowaniu tradycji, a co za tym idzie – wyzwaniu postaw obywatelskich lokalnej społeczności – mają muzea. Na terenie regionu Gorce-Pieniny znajduje się 1 muzeum.

Tabela 18. Biblioteki i muzea w regionie Gorce-Pieniny

Wyszczególnienie	Krościenko n.Dunajcem	Ochotnica Dolna	Region Gorce- Pieniny
Biblioteki i filie	3	3	6
Pracownicy bibliotek ogółem	5	3	8
Księgozbiór (woluminy)	35 908	12 192	48 100
Czytelnicy w ciągu roku	1 775	482	2 257
Wypożyczenia księgozbioru (woluminy)	47 102	7 803	54 905
Muzea – liczba muzeów łącznie z oddziałami	1	0	1
Muzea – zwiedzający muzea i oddziały (osoby)	409 170	0	409 170
Muzea – obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich	1	0	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2003

Organizacje pozarządowe

O kilku lat obserwuje się znaczący wzrost roli organizacji pozarządowych w rozwoju lokalnym. W Regionie Gorce-Pieniny działa 33 organizacje pozarządowych.

Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem:

Zgodnie z uchwałą Nr XX/124/2004, Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 30 czerwca 2004 roku na terenie gminy działają następujące organizacje pozarządowe.

- Ochotnicza Straż Pożarna w Krościenku nad Dunajcem
- Ochotnicza Straż Pożarna w Tylce
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kątach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Grywałdzie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Krośnicy
- Ochotnicza Straż Pożarna w Hałuszowej
- Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Szczawnicy, Krościenko nad Dunajcem ul. Trzech Koron
- Polskie Towarzystwo Turystyczno–Krajoznawcze Oddział w Krościenku nad Dunajcem
- Fundacja „ Dzieci Pienin” Krościenko ul. Pienińska 2
- Klub Sportowy „ Sokolica” Krościenko nad Dunajcem, ul. Jagiellońska
- Ludowy Klub Sportowy „ Pieniny” w Grywałdzie
- Ludowy Klub Sportowy „Krośnica” w Krośnicy
- Pieniński Oddział Związku Podhalan w Krościenku nad Dunajcem
- Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Tarnowskiej, Oddział w Krościenku nad Dunajcem
- Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Sekcja Operacyjna w Krościenku
- Stowarzyszenie „ Diakonia Ruchu Światło - Życie” Krościenko nad Dunajcem, ul. ks. Fr. Blachnickiego 2
- Fundacja Światło - Życie Krościenko nad Dunajcem, ul. ks. Fr. Blachnickiego 2
- Zgromadzenie Sióstr Służebniczek w Krościenku nad Dunajcem, ul. Zdrojowa
- Zgromadzenie Sióstr Albertynek w Grywałdzie

- Polski Czerwony Krzyż – Klub Honorowych Dawców Krwi w Krościenku nad Dunajcem
- Polskie Stowarzyszenie Flisaków Pienińskich na rzece Dunajec, Koło Krościenko

Organizacje te działają i realizują swoje usługi z zakresu:

- pomocy społecznej,
- rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
- organizacji imprez sportowych i kulturalnych,
- organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży,
- oświaty i wychowania,
- profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- ochrony przyrody i ochrony środowiska,
- bezpieczeństwa publicznego,
- ochrony przeciwpożarowej,
- promocji, kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego,
- sportu, kultury fizycznej, turystyki.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Ochotnica Dolna:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Tylmanowej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ochotnicy Dolnej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ochotnicy Górnej,
- Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Ochotnicy Dolnej,
- Fundacja „Ochotnica” w Ochotnicy Dolnej,
- LZS KS „Gorc” w Ochotnicy Dolnej,
- LZS „Lubań” w Tylmanowej,
- Oddział Związku Podhalan w Tylmanowej,
- Oddział Związku Podhalan w Ochotnicy Górnej,
- Oddział Związku Podhalan w Ochotnicy Dolnej,
- „Caritas” Oddział w Ochotnicy Dolnej,
- Zgromadzenie Sióstr Albertynek w Tylmanowej,

Powyższe organizacje działają w zakresie:

- sportu, kultury fizycznej, turystyki,
- promocji, kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego,
- pomocy społecznej,
- rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
- oświaty i wychowania,
- profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpożarowej,

II. 2.3.2. Infrastruktura techniczna

Sieć komunikacyjna

Wprowadzona reforma administracyjna państwa spowodowała zmianę istniejącej klasyfikacji dróg. Na terenie Regionu Gorce-Pieniny znajdują się drogi – wojewódzka prowadząca z Nowego Targu do Nowego Sącza (Nr 969) – o długości 11 km, drogi powiatowe – prowadząca z Krościenka nad Dunajcem do Szczawnicy oraz prowadząca z Krośnicy do Sromowiec Niżnych, Nr K 1637 prowadząca z Knurowa do Tylmanowej.

Stan techniczny drogi wojewódzkiej jest dostateczny, występuje brak poboczy oraz chodników dla ruchu pieszego, głównie w miejscowości Krotnica (administratorem drogi jest Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie). Stan techniczny dróg powiatowych

można ocenić jako dostateczny (administratorem drogi jest Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu).

Sieć drogowa na terenie gminy Ochotnica Dolna jest oparta na drodze powiatowej (Nr K 1637) przebiegającej przez całą wieś wzdłuż biegu rzeki Ochotnica. Sieć dróg gminnych to w większości drogi łączące poszczególne osiedla mieszkaniowe położone wzdłuż potoków dopływających do wspomnianej rzeki z drogą powiatową. Trudne warunki klimatyczne, jak również brak środków finansowych wpływa na zły stan części dróg gminnych. Znaczna ich część wymaga podjęcia prac interwencyjnych polegających na poprawie bądź zmianie nawierzchni. Natomiast sieć drogowa gminy Krościenko nad Dunajcem opiera się przede wszystkim o drogę wojewódzką oraz drogi powiatowe.

Sieć dróg pozostających w zarządzie gminy Ochotnica Dolna ma długość 70 km. 40 km dróg gminnych posiada nawierzchnię twardą ulepszoną. Pozostałe 30 km charakteryzuje się nawierzchnią twardą, brak jest jezdni o nawierzchni gruntowej. Trudne warunki atmosferyczne, jak również brak środków finansowych wpływa na zły stan części dróg gminnych. Znaczna ich część wymaga podjęcia prac interwencyjnych polegających na odnowie nawierzchni. Sieć dróg pozostających w zarządzie gminy Krościenko nad Dunajcem ma długość 52 km, w tym 33 km o nawierzchni ulepszonej. Ogólny stan dróg należy ocenić jako dostateczny, wszystkie jednak wymagają prac remontowych związanych z naprawą nawierzchni. Szczegóły dotyczące długości i stanu dróg zawiera tabela 19.

Tabela 19. Drogi gminne na terenie Regionu Gorce-Pieniny [km]

Wyszczególnienie	Krościenko nad Dunajcem	Ochotnica Dolna	Region Gorce-Pieniny
Drogi publiczne gminne o nawierzchni twardej [km]	48,0	30,0	78,0
Drogi publiczne gminne o nawierzchni twardej ulepszonej	19,0	40,0	59,0
Drogi publiczne gminne o nawierzchni gruntowej	19,0	0,0	19,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zaopatrzenie w energię

Gmina Ochotnica Dolna jest całkowicie zelektryfikowana. Około 95% gospodarstw domowych wyposażonych jest w sieć trójfazową. Podstawowym źródłem zasilania gminy są:

- dla Tylmanowej linia 30kV Biegonica – Szaflary z GPZ Biegonice,
- dla Ochotnicy Dolnej i Górnej linia 15kV Zabrzeż – Ochotnica z GPZ Zabrzeż.

Obszar regionu Gorce-Pieniny nie posiada gazu przewodowego. W gminie Krościenko nad Dunajcem, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego zarezerwowano teren dla przebiegu gazociągu wysokoprężnego Słupnice-Krościenko wraz z rezerwą terenu dla realizacji stacji redukcyjno-pomiarowej gazu. Inwestorem i wykonawcą będą Karpackie Okręgowe Zakłady Gazownictwa.

Na obszarze gminy Ochotnica Dolna nie występuje scentralizowany system ogrzewania, a wyposażenie w ciepło obiektów odbywa się z indywidualnych kotłowni wybudowanych zarówno dla pojedynczych budynków, jak i zespołów obiektów. Poza

tym znaczna część obiektów korzysta z ogrzewania piecowego. Wymienione źródła ogrzewania bazują na paliwie stałym: koks, węgiel, względnie olej opałowy. Powszechne jest również stosowanie drewna opałowego.

Gospodarka wodno-ściekowa

Pod względem stopnia rozwoju infrastruktury technicznej w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, region Gorce-Pieniny nie jest jednorodny. Pod względem zaopatrzenia w wodę w lepszej sytuacji znajduje się gmina Krościenko nad Dunajcem, pod względem kanalizacji ściekowej – Ochotnica Dolna.

Gmina Krościenko nie posiada wodociągu komunalnego. Na jej terenie działa kilkanaście lokalnych systemów wodociągowych, które ujmują wodę wprost ze źródeł; znajdują się one przeważnie na terenach prywatnych. Wodociągi są utrzymywane i zarządzane przez 11 prywatnych spółek. Spółki są zarejestrowane. W 2005 r. gmina Krościenko rozpoczęła budowę wodociągu wiejskiego w Krośnicy. Planowany termin zakończenia to 2008 r. (o ile będą fundusze).

System wodociągowy obejmuje swoim zasięgiem około 90% gospodarstw. Pozostałe 10 % gospodarstw, w tym cała Hałuszowa, korzysta z wody ujmowanej za pomocą przydomowych studni kopanych. Wymagane prawem strefy ochrony bezpośredniej posiadają tylko ujęcia wody należące do spółek „Zdrojowa”, „Kościszki” i „Lubań”; spółka „Zdrojowa” utrzymuje również pośrednią strefę ochronną źródeł. Zarządy spółek zdają sobie sprawę z konieczności istnienia stref ochronnych i postulują ich utworzenie.

Układy funkcjonalne poszczególnych systemów wodociągowych są podobne, składają się zazwyczaj z ujęcia wody źródlanej, zbiornika wyrównawczego, sieci przesyłowej i rozdzielczej. Wodociągi działają w systemie grawitacyjnym. Woda jest kontrolowana okresowo przez Sanepid, lecz regularne – comiesięczne badania – są prowadzone jedynie w spółce „Zdrojowa”. W przypadku obniżenia się jakości wody prowadzona jest jej dezynfekcja za pomocą chloru (dotyczy spółki „Zdrojowa”). Całkowita długość sieci wodociągowej przekracza obecnie 45 km; obecnie realizowana jest budowa 1000-metrowego odcinka w Krośnicy. Spółki często nie dysponują dokumentacją techniczną sieci wodociągowej.

Wiek sieci wodociągowej jest zróżnicowany, najstarsze odcinki przewodów pochodzące z lat 70. ubiegłego stulecia zlokalizowane są w centrum Krościenka i na Zawodziu. Ponad 20-letni okres eksploatacji uwidacznia się w podwyższonej awaryjności przewodów wynoszącej 0,4-0,5 awarii/km/rok, co nie odbiega od poziomu spotykanego na Podhalu, lecz kilkakrotnie przewyższa średnią europejską. Przewody wybudowane w latach 90. są bardzo dobrej jakości, występujące awarie są spowodowane przyczynami losowymi, np. zerwanie przy zwózce drewna.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Ochotnica Dolna są wody powierzchniowe oraz infiltracyjne potoków. Pobór wody odbywa się poprzez wodociągi grawitacyjne działające na zasadzie spadku wody bez konieczności wyposażenia w pompy, przy braku urządzeń pozwalających na uzdatnianie wody. Wodociągi te zostały zbudowane przez indywidualnych użytkowników. Wśród innych źródeł poboru wody wymienić można: studnie głębinowe i studnie kopalne. Systemy te nie są ewidencjonowane. Na terenie gminy nie ma wodociągu komunalnego, funkcjonują zaś małe osiedlowe wodociągi będące własnością prywatną.

Gmina Ochotnica Dolna jest od początku 2006 roku obsługiwana przez Zakład Gospodarki Komunalnej, wyodrębnioną jednostkę organizacyjną zajmującą się gospodarką ściekową. W 2001 r. przystąpiono do budowy systemu kanalizacyjnego

począwszy od budowy oczyszczalni ścieków i pierwszego odcinka kanalizacji w Tylmanowej. Sieć kanalizacyjna istniejąca na terenie gminy jest siecią rozdzielczą, odprowadzającą wyłącznie ścieki sanitarne z gospodarstw domowych i małych zakładów rzemieślniczych. Obecnie eksploatowany jest odcinek kolektora sanitarnego o długości 32 km w Tylmanowej i Ochotnicy Dolnej. Do tej sieci podłączonych jest 517 budynków mieszkalnych, zakładów rzemieślniczych i obiektów użyteczności publicznej. Z sieci kanalizacyjnej korzysta około 2200 osób, a więc nieco ponad jedna czwarta mieszkańców całej gminy.

W 2003 r. oddano do użytku oczyszczalnię ścieków w Tylmanowej. Ma ona obsługiwać cały teren gminy Ochotnica Dolna. Oczyszczalnia ta jest typu mechaniczno-biologicznego o docelowej przepustowości 600 m³/dobę. W chwili obecnej wyposażona ona jest w technologię pozwalającą przyjąć 400 m³/dobę.

Większość gospodarstw posiada szamba, które w większości przypadków są jednak nieszczelne i w złym stanie technicznym, co stwarza zagrożenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego i zagraża zarówno mieszkańcom, jak i wypoczywającym tu turystom.

Gospodarka odpadami

W regionie Gorce-Pieniny problem gospodarki odpadami został rozwiązany poprzez zawarcie umów z kontrahentami spoza regionu i składowanie odpadów na terenie kontrahenta.

Gmina Ochotnica Dolna nie dysponuje zlokalizowanym na swoim terenie wysypiskiem odpadów komunalnych. Odpady stałe wywożone są poza obszar gminy. W gminie występują jednak liczne dzikie wysypiska odpadów komunalnych, co wpływa na zagrożenie środowiska przyrodniczego. Często stosowaną metodą pozbywania się odpadów jest ich spalanie.

Również na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem brak jest zorganizowanego wysypiska odpadów stałych oraz obiektów utylizacji. W celu zapobieżenia ponownemu niekontrolowanemu składowaniu odpadów stałych w miejscach na ten cel nie przeznaczonych, zorganizowano wywóz śmieci na legalne wysypisko do Jastrzębia. W tym celu zakupiono specjalistyczny samochód (typu VOLVO) do wywozu nieczystości stałych, zawarto umowy z mieszkańcami gminy i z zakładami pracy na wywóz odpadów wyposażając każde gospodarstwo w odpowiednie pojemniki, oraz zawarto umowę z firmą „COFINCO” w Jastrzębiu na przyjmowanie tych odpadów.

Takie rozwiązanie pozwoliło na zlikwidowanie większości „dzikich wysypisk” i zlikwidowanie wielkiego, nielegalnego wysypiska przy ul. Sobieskiego, które w dalszym ciągu będzie rekultywowane. Roboty rekultywacyjne winny ograniczyć negatywne oddziaływanie na środowisko zdeponowanych odpadów. Ponadto każdego roku, przy udziale młodzieży szkolnej, porządkowane są tereny zanieczyszczone, co w pewnej mierze stanowi również element edukacji ekologicznej młodzieży i mieszkańców.

Telekomunikacja

Elementem infrastruktury technicznej jest również telekomunikacja. W okresie ostatnich 10 lat nastąpiła znaczna poprawa warunków w tym zakresie i wzrost liczby abonentów telefonii przewodowej. W gminie Krościenko nad Dunajcem na 2364 gospodarstw domowych jest obecnie około 1200 abonentów telefonicznych. W

Krościenku Centrum mieści się automatyczna centrala telefoniczna, obsługująca teren całej gminy, a przez teren Krościenka przebiega także magistrala światłowodowa w kierunku Nowego Sącza i Nowego Targu. Natomiast w gminie Ochotnica Dolna istnieją nowoczesne łącza światłowodowe. Gmina posiada dobrze rozwiniętą, nowoczesną sieć telefoniczną, co powoduje, że niemal każde gospodarstwo dysponuje telefonem stacjonarnym lub ma możliwość podłączenia się do linii telefonicznej.

Łączność bezprzewodowa jest ogólnie dostępna na terenie regionu. Zostały zainstalowane przekaźniki telefonii komórkowej i teren regionu objęty został zasięgiem prawie wszystkich obecnie będących na rynku firm telekomunikacyjnych.

W nowoczesnym społeczeństwie niezwykle istotny jest również bezpośredni, szybki dostęp do informacji. W tym zakresie nieocenionym narzędziem jest Internet. Dostępność tego medium w Regionie Gorce-Pieniny jest dość powszechny, natomiast jakość łączy internetowych, a co za tym idzie szybkość jego działania pozostawia jeszcze wiele do życzenia.

Obecnie w naszym Regionie występuje bardzo dynamiczny rozwój usług stałego szerokopasmowego dostępu do Internetu. Rozwój ten w dużej mierze jest stymulowany przez Telekomunikację Polską S.A., która dynamicznie wprowadza na rynek usługę DSL (neotrada). Wcześniej dostęp do Internetu odbywał się za pomocą usługi dial-up realizowanej na istniejących liniach telefonicznych, instytucje posiadały dostęp poprzez ISDN – po istniejących cyfrowych liniach telefonicznych. Z uwagi na wysoki koszt połączeń internetowych zainteresowanie dostępem do Internetu było niewielkie. Obecnie z uwagi na powszechność i potrzebę dostępu do Internetu, zainteresowanie wzrosło.

Obiekty użyteczności publicznej

Do infrastruktury technicznej należy zaliczyć także budynki użyteczności publicznej znajdujące się na terenie regionu Gorce-Pieniny, a będące w gestii zarządu gminy lub innych organizacji. Są to budynki lub lokale mieszkalne, budynki szkół, przedszkoli, domy opieki społecznej, biblioteki, kina, domy kultury, świetlice, ośrodki zdrowia, urzędy pocztowe, budynki straży pożarnej, policji i administracji lokalnej.

Rozwój centrum Krościenka i dalej gminy następuje w oparciu o istniejący ośrodek staromiejski wokół rynku. Tu też zlokalizowana jest większość usług, a rejon chroniony jest konserwatorsko. Ponadto rozwój gminy Krościenko następuje przeważnie w obrębie terenów już zainwestowanych, bez większej ingerencji w obszary krajobrazu chronionego. Dla terenów Krościenka, zarówno w jego lewobrzeżnej, jak i prawobrzeżnej części obowiązuje ścisła ochrona konserwatorska. Ochronie tej podlega także układ osiedleńczy Grywałdu, ze szczególnym uwzględnieniem starego kościoła i zespołu folwarcznego. Rozwój budownictwa, głównie mieszkaniowego następuje w oparciu o adaptację istniejącej zabudowy, oraz koncentrację zabudowy w rejonie urządzeń usługowych, poprawy warunków mieszkaniowych ludności.

Dla budownictwa ustalono głównie warunki architektury regionalnej, wkomponowane w krajobraz, z uwzględnieniem rygorów „Wytycznych architektonicznych” określone Uchwałą Rady Gminy Nr XXVII/104./92 z 1992 roku. W mieszkalnictwie na całym obszarze gminy dominuje zabudowa jednorodzinna wolnostojąca, (przy czym na terenie Krościenka, w obrębie ulic Jagiellońska, Zdrojowa, Rynku, części Kingi i Pienińskiej – zabudowa zwarta).

Gmina Krościenko nad Dunajcem jest właścicielem budynków i lokali mieszkalnych. W 10 budynkach (położonych głównie w centrum Krościenka, przy ul. Jagiellońskiej, Targowej, Rynku i Pienińskiej) istnieje obecnie 26 lokali mieszkalnych i 9 lokali użytkowych w części parteru. Są to budynki przedwojenne, wymagające w większości remontów kapitalnych. Obiekty użyteczności publicznej to – ochronka przy ul. Pienińskiej w Krościenku, trzy szkoły podstawowe, publiczne gimnazjum, dwie szkoły ponadpodstawowe (liceum ogólnokształcące i zasadnicza szkoła zawodowa), dwa obiekty SP ZOZ, Bank Spółdzielczy, placówki biblioteczne (również przy szkołach), Gminne Centrum Kultury, świetlice i kluby, obiekty OSP, jeden urząd pocztowy, pięć obiektów sakralnych, nie ma kina.

Gmina Ochotnica Dolna posiada następujące obiekty użyteczności publicznej: sześć szkół podstawowych oraz trzy publiczne gimnazja, Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Wychowawczy dla dzieci upośledzonych umysłowo, trzy Wiejskie Ośrodki Kultury, Gminną Bibliotekę Publiczną wraz z dwiema filiami, 3 budynki Wiejskich Ośrodków Zdrowia, jedną aptekę, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Albertyński Ośrodek Pomocy Społecznej dla dzieci i osób starszych, dwa Banki Spółdzielcze, trzy obiekty OSP, dwa Urzędy Pocztove, pięć obiektów sakralnych.

Dodatkowe informacje

Głównymi problemami gminy Krościenko nad Dunajcem jest brak pracy dla mieszkańców. Na 57 km² powierzchni gminy ogółem, ponad 50 km² (około 88%) stanowią obszary chronione – park narodowy, otulina parku bądź park krajobrazowy. Ogranicza to znacznie pole manewru w polityce przestrzennej i gospodarczej gminy oraz narzuca wspólnocie gminnej określone kierunki postępowania. Stąd wybór drogi rozwoju jest ograniczony i wydaje się, że opierać się on powinien przede wszystkim na wykorzystaniu specyficznych walorów gminy. Naturalne walory gminy skłaniają do wyboru turystyki jako głównego kierunku jej rozwoju. Współczesny turysta, zwłaszcza mieszkający w dużym mieście, poszukujący możliwości wypoczynku w naturalnym i atrakcyjnym otoczeniu, w większości nie chce jednak rezygnować z wygod wynikających z dobrej dostępności komunikacyjnej, współczesnych warunków sanitarnych istniejących w większości miast, starannie utrzymanej przestrzeni publicznej. Chciałby również korzystać z bezpiecznych, o różnej skali trudności i zbliżenia do natury, szlaków turystycznych.

Podobnie rozwój gospodarczy gminy Ochotnica Dolna, zgodnie z dokumentami planistycznymi oraz obecną działalnością władz samorządowych, ściśle związany jest z rozwojem funkcji turystycznych, bazujących na posiadanych atrakcyjnych walorach przyrodniczych i kulturowych. Dbłość o stan środowiska w sposób bezpośredni wpływa na perspektywy rozwojowe obszaru. Podejmowane działania mają na celu ograniczenie przedstawionych problemów dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności w zakresie usług noclegowych oraz gastronomii. Związane jest to bezpośrednio również z poprawą sytuacji bytowej lokalnej ludności. W rozwoju turystyki silny akcent kładzie się na wspieranie powstawania i prowadzenia agro-gospodarstw, dla których niezbędne są odpowiednie warunki infrastrukturalne. Rozwój gminy jako ośrodka turystycznego hamuje jednak w znacznym stopniu słabo rozwinięta infrastruktura techniczna. Ważnym elementem prowadzonej konsekwentnie od kilku lat polityki lokalnego samorządu jest rozwój sieci kanalizacyjnej. Również duże nakłady zostały poniesione na modernizację dróg, zarówno wojewódzkiej, powiatowej jak i dróg gminnych oraz na budowę chodników

dla pieszych wzdłuż tych dróg na newralgicznych odcinkach. W chwili obecnej jest jednak jeszcze wiele do zrobienia w tych dziedzinach, co jest skutkiem wieloletnich zaniedbań i niedoinwestowania, a biorąc pod uwagę niewielkie możliwości finansowe samorządu w stosunku do istniejących potrzeb sytuację tę należy ocenić jako niezbyt optymistyczną.

III. AKTUALNIE WDRAŻANE INICJATYWY/PROJEKTY NA OBSZARZE ZSROW

Na terenie Regionu Gorce-Pieniny wdrażane są obecnie projekty inwestycyjne przez samorządy obu gmin wchodzących w skład Regionu. Ogółem na terenie Regionu Gorce-Pieniny wdrażanych jest 12 projektów. Tak duża liczba realizowanych projektów świadczy zarówno o potrzebach regionu, jak i aktywności w poszukiwaniu źródeł finansowania i umiejętności przygotowywania wniosków aplikacyjnych. Poniżej wyszczególniono te projekty w podziale na gminy wchodzące w skład regionu.

W gminie Krościenko nad Dunajcem są to projekty realizowane w oparciu o strategię rozwoju gminy i WPI, a mianowicie:

- Budowa wodociągu dla gospodarstw wiejskich i osiedla Romów.
- Budowa sali gimnastycznej przy Gimnazjum w Krościenku.
- Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Grywałdzie.
- Zagospodarowanie Centrum Grywałdu.
- Budowa dróg gminnych i ścieżek na terenie gminy.

W gminie Ochotnica Dolna są to projekty realizowane w oparciu o Strategię Rozwoju Gminy, Plan Rozwoju Lokalnego Gminy, Plany Rozwoju Miejscowości wchodzących w skład Gminy, WPI dla Gminy Ochotnica Dolna a mianowicie:

- „Remont drogi powiatowej nr 25404 w Ochotnicy Górnej” (Numer kontraktu PL.2003/005-681-01.L-008)
 - przedmiot i miejsce projektu – remont drogi powiatowej wraz z poboczem i elementami odwodnienia na odcinku około 2,7 km,
 - rezultaty projektu – remont odcinka drogi, w szerszym kontekście poprawa infrastruktury Drogowej,
 - łączny koszt projektu – 291.260,00 Euro,
 - instytucje finansujące projekt– PHARE – Briggs (218.445,00Euro), gmina Ochotnica , Dolna (pozostała kwota),
 - okres realizacji: 2005 i 2006 rok (w trakcie realizacji);

- „Modernizacja budynku WOK w Ochotnicy Dolnej wraz z infrastrukturą sportową” (Numer kontraktu VIII/402/SW/2255/05)
 - przedmiot i miejsce projektu – modernizacja ośrodka kultury wraz z infrastrukturą sportową towarzyszącą,
 - rezultaty projektu – wyremontowany budynek wraz z terenami do rekreacji przy budynku łączny koszt projektu – 533.378,11 PLN,
 - instytucje finansujące projekt– EFRR (program SPO ROL) (311.450,00 PLN), gmina Ochotnica Dolna (pozostała kwota),
 - okres realizacji: 2005 i 2006 rok (w trakcie realizacji);

- „Dostawa i montaż technologii dla oczyszczalni ścieków w Tylmanowej – etap II”
 - przedmiot i miejsce projektu – jak w tytule projektu,
 - rezultaty projektu – zwiększenie przepustowości oczyszczalni o 400 m³/dobę
 - łączny koszt projektu – 1 560 488 PLN

- instytucje finansujące projekt – gmina Ochotnica Dolna ze środków pochodzących z pożyczki zaciągniętej w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska,
- okres realizacji: 2005 i 2006 rok (w trakcie realizacji);
 - „Dostawa i montaż prasy i elementów wyposażenia oczyszczalni ścieków w Tylmanowej”
- przedmiot i miejsce projektu – dostawa i montaż prasy do odwadniania osadu nadmiernego oraz elementów wyposażenia oczyszczalni w Tylmanowej– ciągnika, przyczepy, myjki ciśnieniowej ,
- rezultaty projektu – możliwość odwadniania osadu na oczyszczalni i lepszej obsługi obiektu oczyszczalni oraz dróg i budynków komunalnych Gminy,
- łączny koszt projektu – 538 236,48 PLN,
- instytucje finansujące projekt – gmina Ochotnica Dolna,
- okres realizacji: 2006 rok (w trakcie realizacji);
 - „Rozbudowa budynku Szkoły Podstawowej Skrodne w Ochotnicy Dolnej”
- przedmiot i miejsce projektu – rozbudowa szkoły m.in. o salę gimnastyczną,
- rezultaty projektu – zwiększenie ilości sal lekcyjnych i dydaktycznych oraz sala gimnastyczna dla młodzieży szkolnej,
- łączny koszt projektu – 1 500 000 PLN,
- instytucje finansujące projekt – gmina Ochotnica Dolna,
- okres realizacji: od 2005 roku (w trakcie realizacji);
 - „Remont infrastruktury drogowej na terenie gminy – drogi gminne”
- przedmiot i miejsce projektu – jak w tytule zadania,
- rezultaty projektu – poprawa stanu technicznego dróg gminnych,
- łączny koszt projektu – 2 400 000 PLN,
- instytucje finansujące projekt – gmina Ochotnica Dolna,
- okres realizacji: od 2001 roku (w trakcie realizacji);
 - „Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego dla Romów w Ochotnicy Górnej”
- przedmiot i miejsce projektu – jak w tytule zadania,
- rezultaty projektu – mieszkania dla kilkunastu rodzin romskich z terenu gminy Ochotnica Dolna,
- łączny koszt projektu – 753 100,00 PLN
- instytucje finansujące projekt – Budżet Państwa w ramach „Pilotażowego programu na rzecz społeczności Romskiej w Polsce” (około 80%) oraz gmina Ochotnica Dolna – pozostała kwota,
- okres realizacji: od 2003 roku (w trakcie realizacji).

IV. ANALIZA SWOT REGIONU GORCE I PIENINY (mocne i słabe strony Regionu oraz jego szanse i zagrożenia)

Analiza SWOT jest jedną z metod oceny kondycji regionu – czynników wewnętrznych (atutów i słabych stron), oraz czynników zewnętrznych (szans i zagrożeń), które warunkują jego rozwój.

Podstawą do opracowania analizy SWOT była opracowana wcześniej szczegółowa charakterystyka regionu, badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców regionu oraz liczne spotkania z mieszkańcami w czasie realizacji projektu. Analiza SWOT opracowana została przez Lokalną Grupę Działania w czasie warsztatów, które odbyły się w dniach 2 i 3 grudnia 2005 r. w Krakowie.

ATUTY regionu

1. Korzystne położenie geograficzne:
 - W pobliżu granicy ze Słowacją
 - Bliskość Jeziora Czorsztyńskiego
 - Wielość szlaków turystycznych przebiegających przez region, łączących inne regiony
2. Walory środowiska naturalnego:
 - Dwa parki narodowe (PPN, GPN) i jeden park krajobrazowy (PPK)
 - Zasoby surowców naturalnych (wód mineralnych)
 - Bardzo dobre warunki mikroklimatyczne (powietrze, duże nasłonecznienie, duże opady śniegu)
3. Walory kulturowe:
 - Bogactwo kulturowe i historyczne
 - Bogactwo tradycji regionalnych i kulturalnych
 - Tradycyjna życzliwość i gościnność mieszkańców
 - Przedsiębiorczość mieszkańców
4. Walory turystyczne:
 - Atrakcyjne szlaki turystyczne
 - Przełom Dunajca
 - Walory widokowe
 - Oaza ciszy i spokoju
 - Możliwość uprawiania wielu sportów – narciarstwo, lotniarstwo, turystyka piesza i rowerowa
 - Istniejąca baza turystyczna, agroturystyczna i możliwość ich rozwoju
5. Tradycyjny system gospodarowania w rolnictwie
6. Dobrze rozwinięta sieć placówek oświatowych

SŁABE STRONY regionu

1. Słaba infrastruktura techniczna
 - Słaba infrastruktura drogowa (zły stan techniczny dróg, niedostateczna sieć dróg i słabo rozwinięta infrastruktura drogowa)
 - Słabo rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa
 - Brak umocnienia brzegów potoków
 - Słaby dostęp do mediów komunikacyjnych (Internet, TV, telefonia komórkowa)
 - Słaba komunikacja publiczna
2. Słaba infrastruktura turystyczna i rekreacyjna:
 - Brak boisk sportowych
 - Brak dostatecznej liczby sal gimnastycznych
 - Brak basenów kąpielowych
 - Brak wyciągów narciarskich
 - Brak lodowiska
 - Brak kortów tenisowych
 - Brak schroniska na Lubaniu
 - Brak placów zabaw dla dzieci
 - Brak tarasów/platform widokowych
3. Brak dostatecznej dbałości o środowisko naturalne:
 - Brak ekologicznych kotłowni (wzrasta zanieczyszczenie środowiska)
 - Stosowanie azbestu w budownictwie
 - Niedoskonała gospodarka odpadami
 - Niedoskonała gospodarka wodna – brak umocnień brzegów rzek i potoków w rejonach o dużym zagęszczeniu domów mieszkalnych
4. Problemy rolnictwa:
 - Rozdrobnienie własności gruntów rolnych
 - Powiększający się areał nieużytków
5. Problemy kulturowe i edukacyjne:
 - Niski poziom wykształcenia mieszkańców
 - Brak dbałości o rozwój kulturalny mieszkańców kultywowanie tradycji
 - Brak imprez kulturalnych i regionalnych, w tym także imprez integrujących turystów z mieszkańcami
 - Małe zaangażowanie społeczne w sprawy bieżące
6. Bezrobocie i małe szanse zatrudnienia
7. Niż demograficzny
8. Słaby dostęp do niektórych świadczeń leczniczych
9. Brak dbałości i promocję regionu
10. Brak środków finansowych na szczeblu regionalnym
11. Niszczyjące baczówki

SZANSE regionu

1. Rozwój turystyki i rekreacji (region posiada odpowiednie tereny do uprawiania sportów zimowych i turystyki)
 - Rozwój bazy noclegowej i szlaków turystycznych
 - Odnowienie i budowa infrastruktury wzdłuż szlaków turystycznych
 - Organizacja szkoły lotniarskiej
 - Zaprojektowanie i budowa ścieżek edukacyjnych
 - Budowa wyciągów narciarskich
 - Budowa basenu
 - Projekt i budowa pól namiotowych
2. Możliwość rozwoju małych zakładów, przedsiębiorstw
 - Pozyskiwanie kapitału z zewnątrz na rozwój lokalnej przedsiębiorczości
 - Zagospodarowanie wód mineralnych i owoców runa leśnego
3. Poprawa stanu dróg i infrastruktury drogowej
4. Możliwość wykorzystania energii odnawialnej
5. Odpowiednia promocja regionu w kraju i zagranicą, w tym również zasobów kulturowych (gwara, potrawy, stroje, śpiew, muzyka, taniec)
6. Ekologiczne gospodarstwa rolne
7. Dotacje z UE na różnego rodzaju przedsięwzięcia w sferze inwestycyjnej, edukacyjnej, kulturalnej i socjalnej.
8. Korzystne dla samorządów ustawodawstwo (stwarzające obowiązek przekazywania wraz z nowymi zadaniami odpowiednich środków finansowych z budżetu centralnego oraz stwarzające możliwość obniżania podatków)

ZAGROŻENIA regionu

1. Emigracja wykwalifikowanej młodzieży
2. Niż demograficzny
3. Degradacja środowiska naturalnego:
 - Brak dbałości o zachowanie krajobrazu,
 - Zanieczyszczenie rzek, potoków, powietrza
 - Brak dbałości o dobrą praktykę rolniczą,
 - Stosowanie azbestu w budownictwie,
 - Rabunkowa gospodarka leśna
 - Obniżenie poziomu wód gruntowych
4. Zagrożenia powodziowe, tereny osuwiskowe
5. Zbyt rygorystyczne przepisy parków dotyczące budowy infrastruktury technicznej w otulinach parków
6. Bliskość zbiornika Niedzica-Czorsztyn (odciąganie turystów nad jezioro)
7. Słaba możliwość wykorzystania posiadanych walorów turystycznych

8. Brak współpracy w regionie
9. Brak inwestorów
10. Brak dbałości o rozwój kultury i tradycji (amerykanizacja kultury)
11. Brak promocji regionu
12. Bezrobocie (i związane z tym demoralizacja i wzrost przestępczości)

Naturalne walory regionu skłaniają do wyboru turystyki, jako głównego kierunku jej rozwoju. Współczesny turysta, zwłaszcza mieszkający w dużym mieście, poszukujący możliwości wypoczynku w naturalnym i atrakcyjnym otoczeniu, w większości nie chce jednak rezygnować z wygod wynikających z dobrej dostępności komunikacyjnej, współczesnych warunków sanitarnych istniejących w większości miast, starannie utrzymanej przestrzeni publicznej. Chciałby również korzystać z bezpiecznych, o różnej skali trudności i zbliżenia do natury, szlaków turystycznych.

Te uwarunkowania przyjęto jako wiodące w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny. Przyjęto zarazem, iż realizacja tego planu powinna wywołać ożywienie gospodarcze gminy, spowodowane lepszą ofertą pobytu w miejscowościach regionu. Oferta owa powinna być skierowana zarówno do turystów poszukujących tras pieszych, poruszających się na rowerach, jak też wodniaków, czy rodzin z dziećmi. Powinna także mieć na uwadze amatorów agroturystyki.

Ożywienie gospodarcze wpłynie znacząco na sytuację gospodarstw domowych i na ich przychody. Zaznaczy się to korzystnie w dochodach samorządu, co zwiększy możliwości regionu w zakresie intensywniejszej działalności edukacyjnej, czy związanej z eksponowaniem i rozwojem lokalnych wartości kulturowych.

V. PLANOWANE ZADANIA W RAMACH ZSRÓW I BUDŻET

Podstawą określania celów strategicznych (tematów wiodących), celów priorytetowych oraz podporządkowanych im zadań były: po pierwsze – przygotowana w fazie wstępnej pracy nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny – analiza opisowa regionu, w skład którego wchodziły dwie gminy – Krościenko nad Dunajcem i Ochotnica Dolna; po drugie – analiza SWOT tego regionu; po trzecie – identyfikacja i analiza kluczowych problemów regionu. W wyniku tych analiz sformułowano cele strategiczne, cele priorytetowe i zadania. W wyborze tematów wiodących kierowano się zarówno diagnozą istniejącego stanu, jak i przewidywaniami kierunków rozwoju regionu w oparciu o posiadane zasoby materialne, kulturowe, intelektualne, oraz walory przyrodnicze.

V.1. TEMATY WIODĄCE I DZIAŁANIA PRIORYTETOWE

W Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny określono 4 cele strategiczne, 10 celów priorytetowych oraz 29 zadań, jakie należy wykonać w ramach celów priorytetowych.

CEL STRATEGICZNY 1: **KRAJOBRAZY, ARCHITEKTURA ZABYTKOWA, KULTURA REGIONALNA**

- Cele Priorytetowe:
- 1.1. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA
 - 1.2. KULTYWOWANIE TRADYCJI
 - 1.3. DBAŁOŚĆ O ZABYTKI KULTURY MATERIALNEJ
 - 1.4. OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Zadania w Celu 1.1. **INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA**

- 1.1.1. Odbudowa i modernizacja szlaków turystycznych
- 1.1.2. Budowa i modernizacja infrastruktury wzdłuż szlaków turystycznych
- 1.1.3. Wytyczenie szlaku papieskiego
- 1.1.4. Trasa rowerowa/ścieżki rowerowe
- 1.1.5. Kompleksowe zagospodarowanie Lubania

Zadania w Celu 1.2. **KULTYWOWANIE TRADYCJI**

- 1.2.1. Zwyczaje i tradycje regionu
- 1.2.2. Nauka gwary regionalnej i historii regionu
- 1.2.3. Rewitalizacja bacówek i osad pasterskich
- 1.2.4. Wspieranie kultywowania kultury regionalnej

Zadania w Celu 1.3. **DBAŁOŚĆ O ZABYTKI KULTURY MATERIALNEJ**

- 1.3.1. Odbudowa zabytków i pamiątek historycznych
- 1.3.2. Utworzenie muzeum etnograficznego (skansenu)

CEL STRATEGICZNY 2: MIESZKAŃCY – AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA, KWALIFIKACJE

- Cele Priorytetowe:
- 2.1. AKTYWIZACJA ZAWODOWA
 - 2.2. TWORZENIE NOWYCH MIEJSC PRACY
 - 2.3. TWORZENIE CENTRÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH
 - 2.4. TRADYCYJNE METODY GOSPODAROWANIA W ROLNICTWIE I PRODUKCJI ŻYWNOŚCI

Zadania w Celu 2.1. **AKTYWIZACJA ZAWODOWA**

- 2.1.1. Edukacja/szkolenia
- 2.1.2. Promocja postaw przedsiębiorczych
- 2.1.3. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia

Zadania w Celu 2.2. **TWORZENIE NOWYCH MIEJSC PRACY**

- 2.2.1. Samozatrudnienie poprzez wykorzystanie zasobów prywatnych
- 2.2.2. Miejsca pracy związane z profesjonalną obsługą turystów
- 2.2.3. Praca sezonowa
- 2.2.4. Źródła dochodu tkwiące w tradycji

Zadania w Celu 2.3. **TWORZENIE CENTRÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH**

- 2.3.1. Miejsca rekreacji i wypoczynku dla dzieci i dorosłych
- 2.3.2. Tworzenie warunków dla uprawiania sportu i aktywnego wypoczynku

Zadania w Celu 2.4. **TRADYCYJNE METODY GOSPODAROWANIA W ROLNICTWIE I PRODUKCJI ŻYWNOŚCI**

- 2.4.1. Odbudowa tradycyjnego systemu rolnictwa i wprowadzenie rolnictwa ekologicznego
- 2.4.2. Wykorzystanie produktów lokalnych

CEL STRATEGICZNY 3: PROMOCJA REGIONU, KOMUNIKACJA SPOŁECZNA I WSPÓLPRACA

- Cele Priorytetowe:
- 3.1. PROMOCJA REGIONU
 - 3.2. INTEGRACJA ŚRODOWISK LOKALNYCH

Zadania w Celu 3.1. **PROMOCJA REGIONU**

- 3.1.1. Opracowanie materiałów promujących region
- 3.1.2. Opracowanie kalendarza imprez regionalnych
- 3.1.3. Utworzenie centrów informacji turystycznej
- 3.1.4. Udział w imprezach ponadregionalnych

Zadania w Celu 3.2. **INTEGRACJA ŚRODOWISK LOKALNYCH**

- 3.2.1. Kreowanie społeczeństwa obywatelskiego
- 3.2.2. Imprezy integracyjne
- 3.2.3. Budowa systemu informacji lokalnej

CEL STRATEGICZNY 4: ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ (DROGOWEJ, KOMUNALNEJ)

Powodzenie w realizacji wytyczonych w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny celów i zadań zależy od wielu czynników. Jednym z nich jest właściwa infrastruktura techniczna (drogowa i komunalna). Dlatego też Lokalna Grupa Działania – Stowarzyszenie Gorce Pieniny opracowujące Strategię zwróciło uwagę na konieczność rozwoju infrastruktury technicznej, jako podstawy wszystkich założonych w ZSRR celów. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej jest jednym z celów priorytetowych strategii rozwoju obu gmin wchodzących w skład regionu Gorce-Pieniny. Dlatego też w realizacji tego celu Stowarzyszenie może być organizacją wspierającą, pełniąc np. rolę konsultacyjną.

V.2. UZASADNIENIE WYBORU TEMATU WIODĄCEGO I DZIAŁAŃ PRIORYTETOWYCH ORAZ ZADANIA I SPOSOBY REALIZACJI ZADAŃ

W wyborze tematów wiodących kierowano się zarówno diagnozą istniejącego stanu, jak i przewidywaniami kierunków rozwoju regionu w oparciu o posiadane zasoby materialne, kulturowe, intelektualne, oraz walory przyrodnicze. Wzięto także pod uwagę misję, a więc cel nadrzędny sformułowany w strategii rozwoju, a mianowicie „GOSPODARCZY I SPOŁECZNY ROZWÓJ REGIONU GORCE-PIENINY POPRZEZ ROZWÓJ USŁUG TURYSTYCZNYCH, PRZY WYKORZYSTANIU MIEJSCOWYCH WALORÓW KRAJOBRAZOWO – KULTUROWYCH”.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny dotyczy następujących grup tematów wiodących:

- Innowacje – zastosowanie nowych informacji know-how i nowych technologii w celu podniesienia konkurencyjności produktów i usług świadczonych na terenach wiejskich.

W ten temat wiodący wpisuje się część zadań zapisanych w celach strategicznych: „Mieszkańcy – aktywność zawodowa, kwalifikacje” (w zakresie powrotu do tradycyjnych form gospodarowania celem podniesienia jakości produktów lokalnych i ich konkurencyjności, a także w zakresie edukacji – poszerzania lub zdobywania nowych kwalifikacji – celem wykorzystania współczesnej wiedzy i osiągnięć naukowo-technicznych w tworzeniu nowych sektorów usług, w tym w obsłudze turystycznej) oraz „Promocja regionu, komunikacja społeczna i współpraca” (w zakresie komunikacji i integracji społeczności lokalnej).

Z tym tematem wiodącym związany jest także cel strategiczny: „Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej” (w realizacji którego LGD może pełnić rolę doradczą, informacyjną i opiniującą, gdyż jest to zadanie samorządu lokalnego).

- Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich.

W ten temat wpisują się zadania zapisane w celu strategicznym „Mieszkańcy – aktywność zawodowa, kwalifikacje” (niektóre zadania związane z edukacją, tworzeniem nowych miejsc pracy, produkcją, rekreacją).

Z tym tematem wiodącym związany jest także cel strategiczny: „Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej” (w realizacji którego LGD może pełnić

rolę doradczą, informacyjną i opiniującą, gdyż jest to zadanie samorządu lokalnego).

- Podnoszenie wartości produktów lokalnych, zwłaszcza przez ułatwienie małym jednostkom produkcyjnym do rynków, dzięki wspólnym działaniom.

Z tym tematem wiążą się niektóre zadania zapisane w celu strategicznym „Mieszkańcy – aktywność zawodowa, kwalifikacje”.

- Wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

Z tym tematem wiodącym związane są zadania zapisane w trzech celach strategicznych: „Mieszkańcy – aktywność zawodowa, kwalifikacje”, „Krajobrazy, architektura zabytkowa, kultura regionalna” oraz „Promocja regionu, komunikacja społeczna i współpraca”.

CELE STRATEGICZNE I SPOSOBY ICH OSIĄGANIA

Punktem wyjścia w programowaniu realizacji poszczególnych zadań było ustalenie oczekiwanych rezultatów, a następnie szczegółowych działań i sposobów realizacji. W takim właśnie układzie ujęty został program realizacji poszczególnych zadań. Dla przejrzystości opis realizacji każdego z zadań ujęty został na odrębnej stronie.

**CEL STRATEGICZNY 1: KRAJOBRAZY, ARCHITEKTURA ZABYTKOWA,
KULTURA REGIONALNA**

DIAGNOZA:

Region Gorce-Pieniny charakteryzuje bogactwo przyrody – dwa znaczące pasma górskie – Pieniny i Gorce, dwa parki narodowe – Gorczański i Pieniński, wiele rezerwatów przyrody oraz charakterystyczna architektura drewniana (obiektów sakralnych i prywatnych). Istnieją tu liczne szlaki turystyczne – przecinające oba pasma górskie (w tym ‘szlak papieski’), wzdłuż których znajduje się wiele obiektów przyrody i kultury materialnej, mnóstwo atrakcji turystycznych (m.in. spływ przełomem Dunajca), liczne miejsca związane ze współczesną historią (m.in. z okresem drugiej wojny światowej), bogata tradycja i kultura regionalna. Wszystkie te walory składają się niewątpliwie na dużą atrakcyjność turystyczną regionu. Niestety nie jest ona w pełni wykorzystana z uwagi na słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną i znaczne zaniedbania w ochronie zabytków kultury materialnej i ochronie środowiska naturalnego.

- Cele Priorytetowe:**
- 1.1. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA
 - 1.2. KULTYWOWANIE TRADYCJI
 - 1.3. DBAŁOŚĆ O ZABYTKI KULTURY MATERIALNEJ
 - 1.4. OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Zadania w Celu 1.1. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA

Zamiarem naszym jest podjęcie takich działań, które zapewnią równocześnie poprawę stanu technicznego istniejących, ale dość zaniedbanych szlaków, jak i zwiększenia liczby i długości tych szlaków w nawiązaniu do istniejącej ich sieci. W tym celu konieczne jest wykonanie inwentaryzacji stanu istniejącego, a następnie planu działań koniecznych do wykonania w celu jego poprawy oraz planu rozwoju szlaków na bazie i w nawiązaniu do istniejącej ich sieci. Działania te powinny obejmować uporządkowanie terenu w ciągu szlaków, poprawę nawierzchni na niektórych odcinkach, wykonanie stopni i poręczy na najtrudniejszych podejściach, wykonanie nowych i modernizację istniejących kładek na ciekach wodnych oraz poprawę jakości istniejącego oznakowania szlaków, wprowadzenie nowych elementów oznakowania związanych z rozwojem tych szlaków pod względem liczby, długości, różnorodności wartości poznawczych i sposobu ich przekazywania – m.in. tablic informacyjnych przekazujących informacje o zróżnicowanych walorach turystycznych regionu - krajobrazowych, przyrodniczych, historycznych, kulturowych i rekreacyjnych. Wszystkie te działania mają zmierzać do podniesienia atrakcyjności tych szlaków, poziomu bezpieczeństwa i komfortu ich użytkowania, a w efekcie do zwiększenia atrakcyjności turystycznej całego regionu, co doprowadzić ma do wzmożenia ruchu turystycznego w regionie jako podstawy jego rozwoju. Ważnym aspektem podejmowania tych działań jest także rozszerzenie się możliwości aktywnego wypoczynku dla samych mieszkańców regionu stymulujące ich do częstszego z nich korzystania. Podejmowane działania muszą być realizowane we współpracy z PTTK, Nadleśnictwem, Parkami Narodowymi i innymi instytucjami, a także osobami prywatnymi mogącymi wnieść znaczący wkład w osiągnięciu zamierzonych celów.

Dla zwiększenia ruchu turystycznego w regionie należy uatrakcyjnić szlaki i ścieżki turystyczne i rekreacyjne poprzez zmodernizowanie i rozbudowę infrastruktury towarzyszącej, dając jednocześnie możliwość do korzystania z nich jak najliczniejszej grupie turystów. W celu realizacji założonych rezultatów należy podjąć działania związane z wytyczeniem dogodnych miejsc do usytuowania nowych elementów infrastruktury, w nawiązaniu do istniejących obecnie obiektów. Miejsca takie należy sytuować tak, aby zwrócić uwagę na różnego rodzaju walory turystyczne regionu (ciekawe widoki, krajobrazy, obiekty architektury regionalnej, roślinność, miejsca wydarzeń historycznych), a także nawiązać do istniejącej infrastruktury komunikacyjnej – miejsca krzyżowania się szlaków między sobą i z drogami publicznymi. Do elementów infrastruktury koniecznej do zmodernizowania lub wybudowania należy zaliczyć: miejsca do odpoczynku i spożywania posiłków (ławki, stoły, miejsca do rozpalenia ognisk, kosze na śmieci, zadaszenia, udostępnione źródła wody pitnej), tarasy i wieże widokowe (mile widziane powiązanie tych dwóch funkcji), miejsca do noclegu możliwie bogato wyposażone (toalety, prysznice, urządzenia do przygotowywania posiłków; w tych największych powinna być możliwość kontaktu ze „światem zewnętrznym” za pośrednictwem telefonu, fax-u i przede wszystkim Internetu) i inne tego typu obiekty. Bardzo ciekawym elementem infrastruktury towarzyszącej mogą być także odbudowywane lub modernizowane stare szałas pasterskie i koliby, które będąc swoistymi relikami regionalnej kultury pasterskiej i bardzo charakterystycznym elementem krajobrazu regionu mogłyby jednocześnie służyć jako miejsca postojowe, a nawet noclegowe (za przyzwoleniem i pod nadzorem właścicieli tych obiektów). Miejsca takie powinny przyciągać coraz liczniejsze grono zwolenników tzw. „turystyki ekstremalnej”, do której uprawiania teren ten jest wyjątkowo dobrze predisponowany. Innym pozytywnym aspektem rozwijania infrastruktury wzdłuż szlaków i ścieżek turystycznych będzie powstawanie nowych miejsc pracy w związku z wykonywanymi robotami, a także z obsługą tejże infrastruktury.

Szlaki papieskie są zjawiskiem bardzo ciekawym i pozytywnym, a w kontekście bardzo dużego zainteresowania w świecie postacią wielkiego papieża Jana Pawła II, jego postawą, głoszoną przez niego nauką, ale i historią jego życia – również miejscami gdzie przebywał – sądzić należy, że odpowiednio wytyczone, oznakowane i wypromowane szlaki będą przyciągać dużą liczbę ludzi do naszego regionu. W celu przygotowania bogatej i interesującej dla zwiedzających oferty turystycznej związanej ze szlakami należy w pierwszej kolejności zebrać i udokumentować informacje o zdarzeniach z udziałem Karola Wojtyły mających miejsce w regionie, odnaleźć często nieznane szerzej ślady materialne i niematerialne jego bytności w regionie. Będzie to podstawą do precyzyjnego wytyczenia szlaków w powiązaniu z miejscami, w których przebywał i do stworzenia dużej bazy informacji i pamiątek, które współtworzyć będą bogatą i ciekawą ofertę dla zainteresowanych tym osób. Podobnie jak w przypadku innych szlaków turystycznych w regionie konieczne są również pewne działania zmierzające do poprawy ich stanu technicznego, odpowiedniego ich oznakowania oraz stworzenia lub zmodernizowania infrastruktury towarzyszącej tym szlakom – wszystko dla bezpieczeństwa i wygody osób przemierzających te szlaki. Trzeba tutaj zaznaczyć, że w wielu przypadkach szlaki papieskie pokrywają się z turystycznymi, dlatego w naturalny sposób ich funkcje będą połączone, co spowoduje podniesienie ich atrakcyjności. Pewne działania związane z ich infrastrukturą techniczną z pewnością się pokryją, dla obopólnych korzyści.

ZADANIA:

1.1.1. ODBUDOWA I MODERNIZACJA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie atrakcyjności regionu jako potencjalnego miejsca wypoczynku i rekreacji poprzez poszerzenie oferty regionu związanej z aktywnymi formami wypoczynku.
- Zwiększenie ruchu turystycznego na szlakach;
- Systematyczne zwiększanie długości i atrakcyjności szlaków, szczególnie szlaków dydaktycznych;
- Poprawa stanu technicznego istniejących szlaków;
- Dobre oznakowanie szlaków i tym samym zwiększenie komfortu i zapewnienie bezpieczeństwa turystom;
- Zwiększenie oferty regionu związanej z aktywnymi formami wypoczynku;
- Wzrost zainteresowania mieszkańców regionu aktywnymi formami wypoczynku.

Opis działań:

Głównym założeniem jest podjęcie takich działań, które zapewnią odnowienie istniejących, ale zaniedbanych szlaków poprzez ich uporządkowanie i oznakowanie. Zostaną podjęte także działania zmierzające do wytyczenia nowych szlaków i przedłużenia istniejących.

W trosce o bezpieczeństwo turystów i dbałości o środowisko naturalne podjęte zostaną działania zmierzające m.in. do zabezpieczenia osuwisk, zainstalowanie koszy na odpadki itp.

Szeroko rozumiana troska o stan techniczny znanych szlaków, promocja walorów turystyczno-krajobrazowych może wpłynąć na wzrost ruchu turystycznego na szlakach.

Sposób realizacji:

Inwentaryzacja tras turystycznych i niezbędnych zadań w celu ich modernizacji;
Wykonanie szczegółowego planu działania zawierającego zadania do wykonania, ich kolejność, zakres, sposób realizacji, przybliżony koszt i źródła finansowania.

Opracowanie projektu działań w celu uzyskania pomocy spoza regionu (np. programy unijne);

Modernizacja istniejących szlaków w oparciu o stałą współpracę z PPN, GPN, Nadleśnictwem, parkami krajobrazowymi, itp.

Powiązania z NPR: Zadania te powiązane są z działaniami zapisanymi w ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego oraz PROW- Priorytet 2 – Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

1.1.2. BUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY WZDŁUŻ SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH

Oczekiwane rezultaty:

- Odpowiednia infrastruktura turystyczna (dostosowana do potrzeb turystów)
- Promocja regionu – wykorzystanie walorów naturalnych
- Zwiększenie ruchu turystycznego
- Tworzenie nowych miejsc pracy (budowa infrastruktury daje miejsca pracy)
- Zwiększenie atrakcyjności terenu – komfortu na szlakach turystycznych
- Nowy zróżnicowany produkt turystyczny – dla osób o różnym stopniu sprawności fizycznej (w tym niepełnosprawni, dzieci, osoby starsze)

Opis działań:

Podejmiemy takie działania, aby rozwój infrastruktury wzdłuż szlaków pozwolił na uzyskanie nowych miejsc pracy.

Nawiążemy kontakt z inwestorami.

Budowa osad, kolib itp., może być dokonana przy wykorzystaniu tradycyjnej i miejscowej architektury z wykorzystaniem kapitału ludzkiego regionu (bacowie trudniący się wypasem, twórcy ludowi itp.)

Sposób realizacji:

- Przekonywanie ludności regionu do podejmowania działań związanych z budową lub modernizacją i utrzymaniem elementów infrastruktury, jako szansy na samozatrudnienie i znajdowanie dodatkowego źródła dochodów.
- Wyznaczenie miejsc dogodnych do usytuowania obiektów infrastruktury, określenie rodzaju tych obiektów i sposobu zagospodarowania tych miejsc – z uwzględnieniem istniejących obiektów i zakresu ich modernizacji.
- Realizacja części zaplanowanych zamierzeń przy współpracy z właścicielami poszczególnych gruntów i nieruchomości, a także instytucjami (Parki Narodowe, Lasy Państwowe, PTTK).
- Poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania dla tych działań – szczególnie ze środków z Unii Europejskiej.
- Pomoc prywatnym inwestorom w realizacji działań związanych z tymi zamierzeniami.
- Wykorzystanie lokalnych doświadczeń do stworzenia osad pasterskich, wież widokowych.
- Zagospodarowanie nowych szlaków.
- Budowa miejsc aktywnego wypoczynku (pola biwakowe itp.)
- Wytyczenie punktów informacji na szlakach (tablice na trasach lub kolibach).
- Prowadzenie monitoringu stanu infrastruktury turystycznej (oznakowanie, bezpieczeństwo).

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w SPO – Rozwój zasobów ludzkich, SPO – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i obszarów wiejskich.

1.1.3. WYTYCZENIE SZLAKU PAPIESKIEGO

Oczekiwane rezultaty:

- Zabezpieczenie i wyeksponowanie nieznanych dotąd śladów materialnych i niematerialnych pobytu papieża Jana Pawła II w regionie.
- Precyzyjne wytyczenie szlaku papieskiego na podstawie zgromadzonych dokumentów.
- Wzrost zainteresowania obszarem objętym projektem.
- Nawiązanie kontaktów z organizacjami pozarządowymi.
- Większa promocja na szczeblu nie tylko lokalnym, ale także regionalnym i ogólnopolskim oraz międzynarodowym, a przez to szansa rozwoju regionu.
- Stworzenie infrastruktury turystycznej wzdłuż szlaku papieskiego.
- Zwiększenie poziomu obsługi ruchu turystycznego w regionie.
- Zwiększenie liczby turystów (ruch pielgrzymkowy).

Opis działań:

Zdaniem naszym będzie zbieranie i upowszechnianie informacji i zdarzeń związanych z Papieżem Janem Pawłem II – wielokrotnym gościem obszaru pienińskiego-gorczańskiego.

Sposób realizacji:

Wykorzystanie wspomnień osób związanych z Papieżem.

Nawiązanie kontaktów z organizacjami pozarządowymi.

Dokończenie wytyczania i oznakowanie szlaku papieskiego.

Opracowanie folderu, promującego szlak papieski na obszarze pienińskiego-gorczańskim.

Powiązania z NPR: Zadania te powiązane są z działaniami zapisanymi w ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Priorytet 1 - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

1.1.4. TRASA ROWEROWA/ŚCIEŻKI ROWEROWE

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie oferty turystyczno-rekreacyjnej (ścieżki dydaktyczne);
- Zwiększenie liczby turystów korzystających ze ścieżek rowerowych;
- Zwiększenie bezpieczeństwa na szlakach (poprawa ich nawierzchni);

Opis działań:

Zadaniem naszym jest organizowanie cyklicznych zlotów, imprez z wykorzystaniem tras rowerowych. Byłaby to dodatkowa promocja regionu, i być może z takiej formy wypoczynku korzystałoby coraz więcej osób .

Sposób realizacji:

Wykorzystanie lokalnych klubów sportowych, szkolnych klubów sportowych, a tym samym ich reaktywowanie.

Powiązania z NPR: Zadania te powiązane są z działaniami zapisanymi w ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Priorytet 1 - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

1.1.5. KOMPLEKSOWE ZAGOSPODAROWANIE LUBANIA

Oczekiwane rezultaty:

- Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru objętego projektem.
- Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej terenu (platformy widokowe)

Opis działań:

Podjęcie działań organizacyjnych celem pozyskania inwestorów.
Stworzenie bazy danych o terenie.

Sposób realizacji:

Opracowanie zakresu potrzeb inwestycyjnych zagospodarowanie Lubania.
Nawiązanie współpracy z Nadleśnictwem, PPN, GPN, PPK oraz innymi organizacjami pozarządowymi

Powiązania z NPR: Zadania te powiązane są z działaniami zapisanymi w ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Priorytet 1 - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

Zadania w Celu 1.2. **KULTYWOWANIE TRADYCJI**

Region Gorce-Pieniny ma bogatą tradycję i kulturę regionalną, którą należy ocalić od zapomnienia. Ma to niezwykle ważne znaczenie w podtrzymywaniu więzi lokalnych, wzmacnianiu poczucia tożsamości lokalnej, przyciąganiu turystów. Te walory będzie można także wykorzystać w promocji regionu, produktów lokalnych i rozwoju sektora turystycznego. Obecnie brak tego typu działań na obszarze gorczańsko-pienińskim, dlatego też naszym zamiarem jest podjęcie wielu zadań w zakresie przywracania tradycji lokalnych.

ZADANIA:

1.2.1. **ZWYCZAJE I TRADYCJE REGIONU**

Oczekiwane rezultaty:

- Zachowanie wartości środowiska kulturowego – zwyczajów i obyczajów dla przyszłych pokoleń.
- Organizowanie znaczących imprez kulturalno rekreacyjnych dla mieszkańców regionu i turystów.
- Pielęgnowanie zwyczajów i tradycji regionu, poprzez rozwijanie tożsamości lokalnej.
- Reaktywacja imprez na terenie regionu.
- Przeprowadzanie konkursów związanych ze zwyczajami i tradycjami z wykorzystaniem młodzieży szkolnej.
- Promocja twórców w dziedzinie kultury i sztuki.
- Nawiązanie i zacieśnienie współpracy z innymi gminami i regionami.
- Wzmocnienie tożsamości lokalnej poprzez pielęgnowanie historii, rodzinnych tradycji i zanikania obrzędów.
- Włączenie się do projektu ludzi młodych (podtrzymywanie więzi lokalnej, edukacja obywatelska)

Opis działań:

Podjmiemy takie działania organizacyjne, które zaktywizują obie gminy regionu do zwrócenia większej uwagi na stronę jakościową imprez kulturalnych i do organizowania większej liczby imprez kulturalnych, ważnych dla młodego pokolenia i turystów.

Możemy wykorzystać kulturę regionu, wiedzę lokalnych twórców, możliwości lokalowe i terenowe, jakie posiadamy.

Zamierzamy zorganizować warsztaty szkoleniowe związane tematycznie z dawnymi obrzędami (zwyczajami) dla młodego pokolenia.

Rozszerzymy współpracę z władzami lokalnymi i regionalnymi oraz sponsorami, którzy mogą współfinansować imprezy kulturalne.

Sposób realizacji:

Opracowanie i aktualizowanie kalendarza imprez – promocja wśród gości.

Nawiązanie współpracy ze szkołami średnimi (np. prezentacja potraw regionalnych)

Organizowanie festynów w ramach *Pienińskiego Lata*, oraz innych imprez międzyregionalnych.

Podjęcie działań w celu zaspokojenia potrzeb dzieci w rozwoju ich zainteresowań i uzdolnień (zespoły regionalne dla najmłodszych)

Wykorzystanie imprez sportowo-rekreacyjnych do nauki, np. kajakarstwa górskiego, jazdy na nartach, *cyfrowania portek* itp.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; SPO – Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie

1.2.2. NAUKA GWARY REGIONALNEJ I HISTORII REGIONU

Oczekiwane rezultaty:

- Wsparcie zachowania gwary regionalnej i historii regionu poprzez istniejące zasoby ludzkie w regionie.
- Promocja regionu związana z używaniem na co dzień gwary regionalnej.

Opis działań:

Nawiązanie kontaktów z twórcami ludowymi, ludźmi starszymi, organizacjami pozarządowymi i wiejskimi ośrodkami kultury, celem wymiany doświadczeń i podjęcie działań zmierzających do zachowania kulturalnego rozwoju cennego dorobku kulturalnego.

Sposób realizacji:

Wykorzystanie młodzieży szkolnej do przeprowadzenia wywiadów z ludźmi starszymi, celem zebrania jak największej ilości informacji związanej z historią regionu.

Organizowanie warsztatów edukacyjnych mających na celu naukę gwary regionalnej.

Organizowanie programów edukacyjnych oraz konkursów związanych z historią regionu.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; SPO – Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

1.2.3. REWITALIZACJA BACÓWEK I OSAD PASTERSKICH

Oczekiwane rezultaty:

- Odbudowane i odnowione bacówki i osady pasterskie, wkomponowane w charakter architektoniczny i kulturowy wsi.
- Odnowienie tradycji pasterskich.

Opis działań:

Nawiązanie kontaktów z organizacjami rolniczymi celem podjęcia wspólnych działań związanych z odbudową i renowacją bacówek.

Identyfikacja wsi z produktami regionalnymi.

Udostępnienie bacówek dla turystów (tzw. żywe skanseny)

Sposób realizacji:

Wykorzystanie istniejących struktur, ośrodków rolniczych i zasobów ludzkich w celu reaktywacji bacówek i osad.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

1.2.4. WSPIERANIE KULTYWOWANIA KULTURY REGIONALNEJ

Oczekiwane rezultaty:

- Pobudzanie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie lokalnych inicjatyw i współpracy na rzecz rozwoju i promocji wartości związanych z miejscową specyfiką społeczną, kulturową i oświatową.
- Rozwój i promocja zespołów folklorystycznych kultywujących tradycje górali pienińskich i gorczańskich.
- Pozyskiwanie nowych młodych chętnych osób do pracy w zespołach regionalnych.
- Powołanie do życia świetlic regionalnych, izb regionalnych

Opis działań i sposób realizacji:

Nawiązywanie współpracy z innymi zespołami regionalnymi.
Wymiana kulturalna pomiędzy regionami.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; SPO – Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie; ZPORR – Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

Zadania w Celu 1.3. **DBAŁOŚĆ O ZABYTKI KULTURY MATERIALNEJ**

DIAGNOZA:

Obecnie obserwuje się wzrost zainteresowania historią i kulturą regionu. W regionie Gorce-Pieniny istnieje wiele zabytków kultury materialnej – sakralnej i świeckiej. Stan techniczny wielu z nich jest zły i wymagający niezbędnych działań celem uchronienia ich od ruiny. Stąd też w naszej strategii zaplanowaliśmy takie zadania, które, jak sądzimy, przyczynią się do waloryzacji obiektów zabytkowych i przyczynią się do pobudzenia świadomości tożsamości lokalnej młodego pokolenia.

ZADANIA:

1.3.1. **ODBUDOWA I RENOWACJA ZABYTKÓW I PAMIĄTEK HISTORYCZNYCH**

Oczekiwane rezultaty:

- Wzrost zainteresowania historią, kulturą i obyczajami naszego regionu (ze szczególnym uwzględnieniem przekazywania tej historii i kultury turystom krajowym i zagranicznym)
- Edukacja regionalna dla wszystkich „Moja mała Ojczyzna – Co o niej wiem, jakie są moje korzenie?”
- Kultywowanie lokalnych tradycji, historii, obrzędów.
- Rozwój świadomości lokalnej i patriotycznej wśród młodego pokolenia

Opis działań:

Należy opracować atrakcyjną ofertę dla młodego pokolenia w naszym regionie (istniejących szkół) w celu zwiększenia zaangażowania młodych do pracy na rzecz własnego regionu.

Nasze działania muszą zmierzać w kierunku zachowania dorobku kulturowego, a jednocześnie jego promocji wśród turystów.

Realizacja zadań w ramach edukacji regionalnej dla wszystkich może być prowadzona w oparciu o doświadczenia lokalnych szkół, zespołów regionalnych GGK, miejscowej kadry pedagogicznej, twórców ludowych i mieszkańców (rodzin wielopokoleniowych).

Pozyskanie informacji od ludzi o posiadanych pamiątkach historycznych i ich inwentaryzacja. i

Sposób realizacji:

Nawiązanie współpracy ze szkołami na terenie gminy, w celu zainteresowania młodzieży projektem np. „Ślady przeszłości w moim regionie i okolicy”.

Celem byłoby zorganizowanie konkursu na najlepsze projekty odtwarzające stroje ludowe, konkursy dotyczące obrzędów, tradycji, opracowanie projektu przewodnika po miejscach ważnych, zabytkach. Młodzież w nowoczesny i atrakcyjny sposób zdobyłaby wiedzę z historii regionu, miałyby także możliwość kształcenia umiejętności poszukiwania, selekcjonowania i opracowywania z różnych źródeł zdarzeń historycznych. Z drugiej strony byłby to doskonały materiał do opracowania kompleksowego spisu miejsc historycznych.

Podjęcie działań w celu stworzenia gminnych sal historii regionu (mogą dotyczyć spraw społecznych, jak też ważnych okresów historii np. okresu zaborów, I wojny i II wojny światowej, szlaków kurierskich)

Opracowanie kompleksowego spisu miejsc historycznych, które warto zobaczyć.

Renowacja i opieka starym cmentarzem.

Podjęcie działań w celu stworzenia *Sali pamiątek historycznych* (materiały – stroje, narzędzia, przedmioty codziennego użytku, listy, fotografie itp.) Być może także starych znalezisk tzw. bursztynowego szlaku.

Powiązania z NPR: Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w Rozwój zasobów ludzkich, Działanie 2.1.a.c. Zwiększenie dostępu do edukacji.

1.3.2. Utworzenie muzeum etnograficznego (skansenu)

Oczekiwane rezultaty:

- Zebranie dotychczasowego dorobku kulturowego mieszkańców w formie zachowanych domostw, strojów, przedmiotów codziennego użytku, pamiątek.
- Zachowanie śladów przeszłości i zanikających form życia, gospodarowania, tradycji na naszym terenie.
- Utworzenie skansenu i centrum informacji.
- Zwiększenie liczebności turystów, wycieczek szkolnych
- Wzrost liczby odwiedzających instytucje o charakterze muzealnych

Opis działań sposób realizacji:

Pozyskanie informacji o możliwościach i sposobach utworzenia skansenu.

Działania organizacyjne powinny zmierzać do utworzenia muzeum etnograficznego obejmującego zabytki, pamiątki regionu Pienin i Gorc.

Należy wyszukiwać, zbierać informacje i spisywać obiekty architektury regionalnej, które niszczyć i mogą ulec likwidacji, a po renowacji mogą nadawać się na umieszczenie w skansenie.

Stworzenie pełnej infrastruktury w otoczeniu skansenu (drogi, domostwa, zagrody, obejścia gospodarcze).

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

CEL STRATEGICZNY 2: **MIESZKAŃCY – AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA, KWALIFIKACJE**

Problem bezrobocia i ogólnego zniechęcenia w poszukiwaniu pracy jest w naszym regionie jednym z ważniejszych problemów, które musimy wspólnie rozwiązać. Region Gorce- Pieniny jest regionem rolniczym, jednak rolnictwo to jest bardzo rozdrobnione i nie przynosi wystarczających dochodów do utrzymania rodziny. Dlatego potrzebne są inne dodatkowe źródła utrzymania. W poszukiwaniu tych źródeł należy zadbać o odpowiednie kwalifikacje i wykształcenie ludzi, aby podnieść jakość życia i pobudzić ich aktywność zawodowa trzeba zadbać o rozwój małych i średnich przedsiębiorstw a także o rozwój agroturystyki. Które zapewnia prace dla wielu ludzi w sezonie ale i poza nim. Mamy nadzieje, że wspólne działania pomoga rozwiązać także ten ogólnopolski problem.

- Cele Priorytetowe:
- 2.1. AKTYWIZACJA ZAWODOWA
 - 2.2. TWORZENIE NOWYCH MIEJSC PRACY
 - 2.3. TWORZENIE CENTRÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH
 - 2.4. TRADYCYJNE METODY GOSPODAROWANIA W ROLNICTWIE I PRODUKCJI ŻYWNOŚCI

Zadania w Celu 2.1. **AKTYWIZACJA ZAWODOWA**

2.1.1. EDUKACJA/SZKOLENIA

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie zakresu kształcenia dorosłych
- Kształcenie ustawiczne
- Zwiększanie mobilności zawodowej mieszkańców Regionu

Opis działań:

Zakładamy, że podejmiemy takie działania organizacyjne, które umożliwią osobom aktywnym zawodowo zmianę kwalifikacji zawodowych i zwiększą ich szansę na znalezienie zatrudnienia

Ośrodki kształcenia ustawicznego mogą być zorganizowane w oparciu o posiadana bazę lokalnych szkół i ośrodków kultury oraz wykorzystując w tym celu kapitał ludzki regionu (nauczycieli, doradców ODR), a także lokalne media publiczne.

Sposób realizacji:

- Wykorzystanie lokalnych szkół i ośrodków kultury do celów kształcenia ustawicznego.
- Przeprowadzenie badań lokalnego rynku pracy oraz środowiskowych dotyczących kwalifikacji zawodowych osób pozostających bez pracy.
- Opracowanie zakresu potrzeb edukacyjnych mieszkańców dostosowanych do wymagań lokalnego i ponadlokalnego rynku pracy.

Powiązania z NPR:

Planowane działania wiążą się z następującymi programami NPR:

- Priorytetowym zadaniem NPR „Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia”
- SPO- rozwój zasobów ludzkich, działanie 1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia; 2.1.a,c. Zwiększenie dostępu do edukacji- promocja kształcenia przez całe życie; 2.2.d. Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do rynku pracy.
- ZPORR, Priorytet 2 - Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich – Działanie 2.1. Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego regionie; Działanie 2.3. Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa

2.1.2. PROMOCJA PODSTAW PRZEDSIĘBIORCZYCH

Oczekiwane rezultaty:

- Wzrost samozatrudnienia (powstanie nowych małych i średnich firm służących obsłudze ruchu turystycznego)
- Wzrost dochodów ludności
- Uatrakcyjnienie i rozwój lokalnego środowiska
- Zmniejszenie bezrobocia

Opis działań:

Aktywizacja bezrobotnych i pomoc w kształtowaniu kariery zawodowej i uświadamianie szans, jakie niesie gospodarka wolnorynkowa.

Intensywne działania szkoleniowo- doradcze w zakładaniu małych firm

Podjęcie działań mające na celu zachęcanie młodych ludzi do zakładania własnych małych i średnich firm poprzez promowanie już istniejących także poprzez wskazywanie potrzeb i luk na rynku

Sposób realizacji:

Wykorzystanie istniejących lokali na organizowanie warsztatów i szkoleń dla szerszej grupy zainteresowanych

Przeprowadzenie badań potrzeb rynku dla nowych przedsiębiorców

Wskazywanie luk na rynku przede wszystkim rynku usługowym

Promowanie agroturystyki jako formy zatrudnienia

Powiązania z NPR:

Planowane działania wiążą się z następującymi programami NPR:

- Priorytetowym zadaniem NPR „Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia”
- SPO- rozwój zasobów ludzkich, działanie 1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia; 2.1.a,c. Zwiększenie dostępu do edukacji- promocja kształcenia przez całe życie; 2.2.d. Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do rynku pracy.
- ZPORR, Priorytet 2 - Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich – Działanie 2.1. Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego regionie; Działanie 2.3. Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa

2.1.3. POMOC W UZYSKANIU ZATRUDNIENIA

Opis działań:

Podnoszenie kwalifikacje osób długotrwanie bezrobotnych
Organizowanie prac sezonowych.
Szkolenie ludzi w kierunku tworzenia nowych miejsc pracy związanych z tradycja regionu (hafciarstwo, rzeźbiarstwo, malarstwo)
Promowanie regionalizmu wśród turystów
Organizowanie warsztatów rękodzieła artystycznego z możliwością udziału osób zainteresowanych

Sposób realizacji:

Organizowanie kursów szkoleń we współdziałaniu z urzędami pracy.
Przy wykorzystaniu szkół i nauczycieli wprowadzić lekcje z zakresu regionalizmu
Wykorzystanie umiejętności lokalnej społeczności przy organizowaniu warsztatów
Prowadzenie bezpłatnego biura informacji o możliwościach zatrudnienia na naszym terenie

Powiązania z NPR:

Planowane działania wiążą się z następującymi programami NPR:

- Priorytetowym zadaniem NPR „Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia”
- SPO- rozwój zasobów ludzkich, działanie 1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia; 2.1.a,c. Zwiększenie dostępu do edukacji- promocja kształcenia przez całe życie; 2.2.d. Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do rynku pracy.
- ZPORR, Priorytet 2 - Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich – Działanie 2.1. Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego regionie; Działanie 2.3. Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa

Zadania w Celu 2.2. TWORZENIE NOWYCH MIEJSC PRACY

DIAGNOZA:

W regionie Gorce-Pieniny stopa bezrobocia jest wysoka. Jej obniżenie wymaga wielu działań zarówno ze strony państwa, samorządu lokalnego, jak i samych mieszkańców (np. poprzez pracę sezonową, samozatrudnienie we własnych podmiotach gospodarczych, czy też poprzez wykorzystanie źródeł tkwiących w tradycji). Zapisane w strategii zadania – mamy nadzieję – przyczynią się do zwiększenia poziomu zatrudnienia w regionie.

ZADANIA:

2.2.1. SAMOZATRUDNIENIE POPRZEZ WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRYWATNYCH

Oczekiwane rezultaty:

- Zmniejszenie stopy bezrobocia w regionie – stworzenie nowych miejsc pracy.
- Zwiększenie aktywności mieszkańców.
- Zwiększenie atrakcyjności regionu.

Opis działań:

Działania organizacyjne powinny zmierzać do wykorzystania przez mieszkańców bazy lokalowej i jej modernizację celem podniesienia standardu gospodarstw agroturystycznych.

Konieczne jest opracowanie informatora z wykazem takich gospodarstw, z szeroką reklamą warunków naturalnych, jak też opisem oferowanych usług, handlu, bazy noclegowej, gastronomicznej (specjalność gospodarstw, np. wyrób serów, przetworów, wypieki).

Dostosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych.

Sposób realizacji:

Musimy przeprowadzić badania rynku lokalnego oraz możliwości mieszkańców, dotyczące kwalifikacji zawodowych (wykształcenie hotelarskie młodzieży), jak i osób bez pracy w celu ich przekwalifikowania.

Nawiązanie współpracy z osobami, które mogą zaoferować rzetelną wiedzę i pomoc w organizacji gospodarstw agroturystycznych (chodzi o wymogi formalne związane z kategoryzacją).

Wykorzystamy lokalne warunki, domostwa, zagrody w celu stworzenia gospodarstw agroturystycznych, bazy noclegowej w postaci domów wypoczynkowych, pensjonatów, wynajmu pokoi (w związku z mającymi powstać wyciagami narciarskimi).

Stworzenie stoisk gastronomicznych i z pamiątkami regionalnymi.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

2.2.2. MIEJSCA PRACY ZWIĄZANE Z PROFESJONALNĄ OBSŁUGĄ TURYSTÓW

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa dostępu do pełnej informacji turystycznej.
- Powstanie Centrum Informacji Turystycznej.
- Kształcenie ustawiczne (osoby zajmujące się udzielaniem informacji muszą być kompetentne, a więc przeszkolone w obsłudze komputera, znajomości terminów hotelarskich, podstawach języka angielskiego lub niemieckiego).

Opis działań:

Opracowanie projektu bazy informatycznej obejmującej region Gorc i Pienin.

Pozyskanie do współpracy mieszkańców i samorządów.

Pozyskanie do współpracy lokalnych szkół średnich (np. w szkole zawodowej młodzież kształci się w kierunkach hotelarskich i językach obcych zawodowych).

Sposób realizacji:

Wykorzystanie lokalnych szkół do współpracy w ramach np. praktyk szkolnych.

Opracowanie pakietu informacji turystycznej dla turystów krajowych i zagranicznych.

Nawiązanie współpracy z samorządami i mieszkańcami gmin w celu zebrania informacji o miejscach noclegowych i modyfikowanie ich na bieżąco.

Nawiązanie współpracy ze Stowarzyszeniem Flisaków Pienińskich w celu udzielania informacji o splaycie w innych miejscach, a nie tylko Sromowcach.

Nawiązanie współpracy z PPN, GPN, PPK, ośrodkami kultury, biurami pracy.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

2.2.3. PRACA SEZONOWA

Oczekiwane rezultaty:

- Zmniejszenie bezrobocia w sezonie letnim.
- Poprawa komunikacji w okresach wzmożonego ruchu turystycznego.
- Uruchomienie skupu owoców leśnych.
- Uruchomienie stoisk sezonowych z pamiątkami, fotografiami, folderami itp.
- Uruchomienie stoisk sezonowych z tradycyjnymi regionalnymi potrawami.

Opis działań:

Opracowanie trasy omnibusów (dorożek) konnych.

Podjęcie działań w celu zorganizowania pomocy w zakładaniu sezonowej działalności gospodarczej.

Organizacja sprawnej komunikacji po regionie.

Podjęcie działań w celu stworzenia skupu owoców leśnych: malin, jagód, grzybów, ale również owoców z własnych sadów: jabłek, śliwek (nawiązanie współpracy z odbiorcami).

Sposób realizacji:

Wykorzystanie miejscowych bogactw naturalnych takich, jak owoce leśne, ogrodowe i zorganizowanie skupu tych produktów od mieszkańców (w przeszłości takie skupy funkcjonowały).

Nawiązanie współpracy z miejscowymi woźnicami w celu stworzenia sezonowego centrum transportu turystycznego dla turystów krajowych i zagranicznych.

Zbadanie rynku lokalnego w sferze zainteresowania mieszkańców w uruchomieniu własnych handlowych stoisk sezonowych o różnym przeznaczeniu.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

2.2.4. ŹRÓDŁA DOCHODU TKWIĄCE W TRADYCYJ

Oczekiwane rezultaty:

- Podniesienie przedsiębiorczości mieszkańców.
- Promocja kultury i tradycji regionu w kraju i poza jego granicami.
- Zwiększenie popytu i podaży na oferowane towary i usługi.

Opis działań:

Wykorzystanie miejscowych tradycji takich, jak: gościnność i rzetelność góralska do ściągnięcia turystów w nasz region.

Podjąć działania w celu zachowania tradycji i kultury w taki sposób, aby można było je propagować na zewnątrz.

Sposób realizacji:

Opracowanie i modyfikowanie stałego kalendarium imprez w sezonie letnim i zimowym z udziałem miejscowych np. baców, gawędziarzy, flisaków, poetów, muzyków itp., z repertuarem dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Organizacja ognisk przy muzyce góralskiej kapeli, np. raz w tygodniu w sezonie letnim lub konkursów wspólnego biesiadowania i śpiewania.

Organizacja kuligów przy muzyce góralskiej kapeli np. raz w tygodniu w sezonie zimowym.

Podjęcie działań w celu większej promocji spływu łodziami do Krościenka.

Wykorzystanie istniejących amfiteatrów do organizacji imprez plenerowych (można nawiązać współpracę z ośrodkami kultury) w celu zaprezentowania sztuk twórców ludowych oraz zaangażowania dzieci i młodzieży.

Nawiązanie współpracy ze sponsorami współfinansującymi imprezy kulturalne (korzyści dla obu stron np. nasz teren, zadaszienia sponsorów).

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

Zadania w Celu 2.3. TWORZENIE CENTRÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH

DIAGNOZA:

Istniejące miejsca wypoczynku i obiekty do uprawiania sportów nie są w pełni zadowalające. Celem zwiększenia atrakcyjności gminy, ruchu turystycznego i dbałości o aktywny wypoczynek niezbędne jest podjęcie zadań zmierzających zapewnienia lepszych warunków do uprawiania sportu i aktywnej rekreacji.

2.3.1. MIEJSCA REKREACJI I WYPOCZYNKU DLA DZIECI I DOROSŁYCH

Oczekiwane rezultaty: [wyszczególnione w punktach

- Zwiększenie atrakcyjności wypoczynku.
- Zwiększenie atrakcyjności gminy.
- Zwiększenie ruchu turystycznego.
- Promocja regionu.
- Aktywny wypoczynek mieszkańców.

Opis działań i sposób realizacji:

Podjęjemy takie działania, które stworzą warunki do wypoczynku i rekreacji dla turystów, jak i mieszkańców gminy (dorośli i dzieci):

Sporządzenie spisu istniejących miejsc rekreacji i wypoczynku.

Modernizacja, rozbudowa istniejących miejsc rekreacji i wypoczynku.

Stworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku (np. piaskownice, pola biwakowe, namiotowe, kąpieliska).

Zaproszenie w nasz region instytucji zajmujących się rozrywką (np. wesołe miasteczko, cyrk).

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

2.3.2. TWORZENIE WARUNKÓW DLA UPRAWIANIA SPORTU I AKTYWNEGO WYPOCZYNKU

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie atrakcyjności wypoczynku.
- Zwiększenie atrakcyjności gminy.
- Zwiększenie ruchu turystycznego.
- Promocja regionu.
- Aktywny wypoczynek mieszkańców
- Promocja aktywnego wypoczynku.
- Zachęcenie dzieci, młodzieży, dorosłych do uprawiania różnych sportów.

Opis działań:

Głównym założeniem jest podjęcie takich działań, które zachęcą dzieci młodzież, dorosłych do uprawiania różnych sportów oraz będą wspierać istniejące bądź nowo powstałe kluby sportowe, szkoły itp.

Troska o zdrowie turystów jak i mieszkańców może wpłynąć na wzrost ruchu turystycznego jak i zainteresowanie sportem i aktywnym wypoczynkiem

Sposób realizacji:

Opracowanie projektu działań w celu pomocy z zewnątrz np. programy unijne.

Modernizacja i rozbudowa istniejących obiektów sportowych (np. sal gimnastycznych boisk, basenów itp.)

Budowa nowych obiektów sportowych (sal gimnastycznych, boisk do gry w piłkę nożną, siatkową, sala do mini golfa, korty tenisowe itp.)

Wspieranie i zakładanie instytucji zajmujących się sportem (np. klubów sportowych)

Stworzenie możliwości nauki różnych sportów (np. szkoły jazdy na nartach, kajakerstwo, jeździectwo, wspinaczka itp.)

Organizacja różnych imprez sportowych (mini olimpiady, spartakiady) pomiędzy gminami/regionami.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR - Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny.

Zadania w celu 2.4. TRADYCYJNE METODY GOSPODAROWANIA W ROLNICTWIE I PRODUKCJI ŻYWNOŚCI

DIAGNOZA: W obecnej chwili obserwuje się zwiększone zainteresowanie tradycyjnymi produktami, wytwarzanymi w oparciu o tradycyjne technologie, tradycyjne sposoby uprawy i hodowli oraz w oparciu o ekologiczne sposoby gospodarowania. Region Gorce-Pieniny jest regionem o wysokich walorach środowiska naturalnego, możliwościach powrotu do tradycyjnych sposobów gospodarowania w rolnictwie i wykorzystania tradycyjnych sposobów i receptur w produkcji żywności. Zadania zapisane w tym celu mają przyczynić się do powrotu do tradycji w tym zakresie.

ZADANIA:

2.4.1. ODBUDOWA TRADYCYJNEGO SYSTEMU ROLNICTWA I ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

Oczekiwane rezultaty:

- Wzrost zainteresowania obszarem objętym projektem.
- Nawiązanie kontaktów z instytucjami zajmującymi się rolnictwem.
- Promocja regionu związana z tradycyjnym gospodarowaniem oraz w zgodzie z przyrodą.
- Stworzenie systemów wykorzystujących energię odnawialną (np. baterie słoneczne).
- Dbalność o środowisko naturalne.
- Ochrona środowiska.
- Zwiększenie zapotrzebowania na żywność ekologiczną.
- Promocja zdrowego życia.

Opis działań:

Podejmujemy takie działania, które umożliwią lokalnym rolnikom powrót do tradycyjnego rolnictwa. Działania nasze będą skierowane także na rozszerzenie świadomości rolników odnośnie rolnictwa ekologicznego.

Sposób realizacji:

Szkolenia dla rolników.

Współpraca z instytucjami wspierającymi rolnictwo.

Opracowanie projektu działań w celu uzyskania pomocy z zewnątrz (np. programy unijne)

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny; SPO - Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich - Priorytet 1- Wspieranie i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich;

2.4.2. WYKORZYSTANIE PRODUKTÓW LOKALNYCH

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie zatrudnienia
- Rozwój rynku lokalnego
- Promocja regionu
- Zwiększenie atrakcyjności regionu

Opis działań:

Podajemy takie działania, które umożliwią lokalnym rolnikom znalezienie dodatkowych źródeł dochodu związanych z produkcją i sprzedażą produktów lokalnych. Działania nasze będą związane z budowaniem świadomości wśród mieszkańców o możliwości i celowości zajęcia się takim rodzajem działalności, a także z pomocą w promowaniu i dystrybucji produktów regionalnych

Sposób realizacji: Szkolenia dla rolników.

Współpraca z instytucjami wspierającymi rolnictwo i produkty regionalne.

Opracowanie projektu działań w celu uzyskania pomocy z zewnątrz (np. programy unijne)

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; SPO - Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich - Priorytet 1- Wspieranie i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich; Rozwój zasobów ludzkich; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny;

CEL STRATEGICZNY 3: **PROMOCJA REGIONU, KOMUNIKACJA SPOŁECZNA I WSPÓLPRACA**

Cele Priorytetowe: 3.1. **PROMOCJA REGIONU**
3.2. **INTEGRACJA ŚRODOWISK LOKALNYCH**

Zadania w Celu 3.1. **PROMOCJA REGIONU**

DIAGNOZA: Wypromowanie regionu zależne jest od systematycznych, wielokierunkowych działań promocyjnych. Przystępując do promocji musimy przede wszystkim określić wizerunek regionu, jaki chcemy promować, do kogo ta promocja będzie kierowana, w jaki sposób – jakimi metodami i z użyciem jakich środków, jakim kosztem, oraz kto (jakie instytucje/organizacje będą włączone w te działania). Stworzony i kreowany wizerunek regionu ma służyć wzrostowi zainteresowania regionem jako miejscem wypoczynku i rekreacji, a co za tym idzie wzmożeniu ruchu turystycznego na jego terenie, co uznawane jest za dźwignię ogólnego rozwoju regionu

ZADANIA:

3.1.1. OPRACOWANIE MATERIAŁÓW PROMUJĄCYCH REGION

Oczekiwane rezultaty:

- Zebrane i uporządkowane informacje dotyczące atrakcji turystycznych regionu, jego bogactwa historycznego i kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem niepowtarzalnych, charakterystycznych dla regionu cech topograficznych, klimatycznych, historycznych i kulturowych. Informacje te tworzyć mają swoista bazę danych, która będzie się systematycznie rozrastać i będzie aktualizowana.
- Opracowana strategia promocji regionu, w której określony będzie ogólny wizerunek regionu, jaki kreować mają podejmowane działania promocyjne, grupy docelowe, do których skierowane będą te działania, rodzaje podejmowanych działań promocyjnych z określeniem ich hierarchii i sposób ich realizacji oraz osoby lub instytucje odpowiedzialne za realizację strategii.
- Opracowane i zrealizowane oraz rozpowszechnione różne wydawnictwa promujące region (strona internetowa, mapa, przewodnik, album, itd.)
- Zwiększona liczba osób, do których dotarła oferta promocyjna regionu.
- Zwiększona i zróżnicowana grupa ludzi zainteresowanych regionem, w tym decydujących się na wypoczynek w regionie.

Opis działań:

Dla wypromowania regionu konieczne jest przede wszystkim uporządkowanie i usystematyzowanie działań promocyjnych koniecznych do podjęcia. W tym celu należy opracować strategię promocji regionu, w której określony zostanie ogólny wizerunek regionu, jaki budować mają poszczególne formy promocji. W strategii tej należy zidentyfikować grupy, do których skierowane będą działania, określić rodzaje działań do podjęcia, sposób ich realizacji i metod ewaluacji, a także określić instytucje i/lub osoby odpowiedzialne za prowadzenie tych działań. Działania promocyjne powinny być spójne ze sobą. Stworzony i kreowany wizerunek regionu ma służyć wzrostowi zainteresowania regionem jako miejscem wypoczynku i rekreacji, a co za tym idzie wzmożeniu ruchu turystycznego na jego terenie, co uznawane jest za dźwignię ogólnego rozwoju regionu. W tym celu należy zebrać informacje i dane na temat różnorodnych atrakcji turystycznych, historycznych i kulturowych regionu oraz podkreślić jego cechy charakterystyczne, niepowtarzalne – wyróżniające go spośród innych regionów. Podjęte działania muszą się charakteryzować różnorodnością tak, aby trafiły one do jak najszerszej grupy odbiorców. Należy też opracować system finansowania działań promocyjnych uwzględniający środki z budżetu gmin z terenu regionu, a także innych instytucji i osób, którym promocja będzie służyć. W ramach tych działań konieczne jest przekonanie tych podmiotów, że wydatki na promocję się opłacają. Dla określenia trafności i efektywności prowadzonych działań należy równolegle prowadzić ich ewaluację. Skuteczność działań promocyjnych jest uzależniona od ich różnorodności i swoistej elastyczności w odniesieniu do istniejących potrzeb. Wszystkie te działania wymagają współpracy pomiędzy LGD a instytucjami, które statutowo zajmują się turystyką, kulturą, historią regionu (Wiejskie i Gminne Ośrodki Kultury, urzędy gmin, szkoły, towarzystwa turystyczne i historyczne), a także firmami i osobami prywatnymi działającymi na tym terenie.

Sposób realizacji:

Zebranie i uporządkowane informacji o atrakcjach turystycznych regionu, jego dziedzictwie historycznym i kulturowym – stworzenie swoistej bazy danych, dla regionu cech topograficznych, klimatycznych, historycznych i kulturowych. Informacje te tworzyć mają swoista bazę danych, która będzie się systematycznie rozrastać i będzie aktualizowana (spotkania z mieszkańcami, wywiady, wykorzystanie informacji dostępnych w urzędach gmin, Internecie, wydawnictwach ogólnodostępnych, korzystanie z zasobów informacji parków narodowych, PTT, itp.; włączenie jak najliczniejszej grupy młodzieży w te działania – współpraca ze szkołami).

Opracowanie strategii promocji regionu uwzględniającej elementy wyżej wymienione.

Znalezienie źródeł finansowania działań promocyjnych.

Opracowanie i zrealizowanie różnego rodzaju wydawnictw promocyjnych, ze szczególnym naciskiem na zastosowanie nowych form informacji – głównie za pośrednictwem Internetu (konieczne stworzenie aktywnej strony internetowej).

Rozpowszechnianie folderów na wszystkich imprezach ponadregionalnych, regionalnych i granicznych.

Stworzenie mechanizmów – struktur, dzięki którym działania te będą kontynuowane w przyszłości.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny;

3.1.2 OPRACOWANIE KALENDARZA IMPREZ REGIONALNYCH

Oczekiwane rezultaty:

- Odpowiednio zaplanowany kalendarz imprez, pozwalający na dobre ich zaplanowanie, przygotowanie i przeprowadzenie.
- Poprawa poziomu organizowanych imprez uzyskana dzięki starannemu ich przygotowaniu.
- Poprawa współpracy pomiędzy poszczególnymi ośrodkami organizującymi te imprezy.
- Stworzenie większych możliwości dla zespołów i grup prezentujących się na tych imprezach – umożliwienie występowania częstszego i dla większej liczby ludzi, a także lepszego przygotowania się do występów.

Opis działań:

Przygotowanie odpowiednio wcześniej kalendarza imprez regionalnych w regionie pozwoli na spokojne ich zaplanowanie, przygotowanie i przeprowadzenie. Dzięki temu uniknie się kolizji terminów organizowanych imprez, co nierzadko zdarza się obecnie. Da to również możliwość zespołom, grupom, czy poszczególnym osobom występującym na tego typu imprezach lepszego przygotowania się i zaprezentowania większej grupie ludzi. Będzie to w konsekwencji prowadzić do podniesienia poziomu tych imprez, a więc i ich atrakcyjności.

Ważne jest, aby przy opracowaniu takiego kalendarza brali udział przedstawiciele wszystkich instytucji z regionu zajmujących się tego typu działalnością. Da to również możliwość do wymiany doświadczeń, wzajemnego wspomagania się i polepszenia współpracy między tymi instytucjami.

Terminy poszczególnych imprez powinny być związane z okresami wzmożonego ruchu turystycznego w regionie – składając się na część jego produktu turystycznego oferowanego odwiedzającym go wczasowiczów, a także nawiązywać do tradycyjnych form rozrywki preferowanych kiedyś przez mieszkańców regionu – kośby, skubacki, wykopki, watra, powrót furmanów, itd.

Opracowanie odpowiednio wcześniej kalendarza imprez da możliwość również dobrego ich nagłośnienia i rozreklamowania, co przyczyni się do wzrostu liczebności ich uczestników. Imprezy takie będą doskonałą okazją do zaprezentowania dorobku kultury regionalnej, jej kultywowania i rozwijania zarówno wśród miejscowej ludności, jak i wśród osób z zewnątrz.

Sposób realizacji:

- Zorganizowanie na początku każdego roku kalendarzowego – lub pod koniec roku poprzedzającego dany rok – spotkania przedstawicieli wszystkich instytucji kultury działających w regionie w celu wspólnego ustalenia kalendarza imprez, wymiany doświadczeń i konsultacje.
- Wysłanie informacji o imprezach do planowanych uczestników tych dając im możliwość dobrego przygotowania się.
- Dostarczenie informacji o planowanych imprezach do środków przekazu dla odpowiedniego ich nagłośnienia i zareklamowania.
- Przekazanie kalendarza imprez do właścicieli pensjonatów, hoteli, kwater prywatnych zajmujących się obsługą ruchu turystycznego, dając im możliwość przedstawienia tych imprez jako części ich oferty turystycznej.
- Zorganizowanie pod koniec roku spotkania wspomnianych przedstawicieli organizatorów imprez dla podsumowania danego roku, wymiany doświadczeń i uwag dotyczących tych imprez oraz wyciągnięcia wniosków na przyszłość.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w NPR – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; ZPORR - Priorytet 3 – Rozwój lokalny;

3.1.3 Utworzenie centrów informacji turystycznej

Oczekiwane rezultaty:

- Upowszechnienie informacji o możliwościach i formach wypoczynku na terenie regionu.
- Dotarcie do szerszej grupy ludzi z ofertą turystyczną regionu.
- Ułatwienie organizacji wypoczynku turystom odwiedzającym region.
- Danie możliwości zareklamowania się podmiotom zajmującym się usługami turystycznymi.
- Poprawa współpracy między tymi podmiotami – dla dobra ich, jak i ludziom korzystającym z ich oferty.

Opis działań:

Utworzenie centrów informacji turystycznej w regionie to jedno z niezbędnych działań, koniecznych do zrealizowania dla podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu, a co za tym idzie zwiększeniu ruchu turystycznego w regionie. Pierwszym krokiem w realizacji tego zadania będzie wyznaczenie odpowiednich lokalizacji dla tych centrów. Oczywiście powinny one znajdować się w centrach większych miejscowości regionu, przy głównych szlakach komunikacyjnych, na skrzyżowaniach szlaków turystycznych, czyli w miejscach o największym nasileniu ruchu.

Działać one powinny w dwojaki sposób: jako czynniki przekazujące informacje o terenie potencjalnym turystom, docierające z tymi informacjami do szerokiej rzeszy odbiorców i jako elementy ułatwiające poruszanie się i organizowanie wypoczynku osobom, które fizycznie znajdują się na tym terenie. Bardzo istotną rzeczą jest zapewnienie aktywnego trybu działania tych centrów, a więc szybkość w przekazywaniu informacji i łatwość dostępu do nich. Niezbędne w tym celu jest wykorzystanie nowoczesnych form kontaktowania się – przede wszystkim Internetu.

Funkcjonowanie takich centrów da możliwość zareklamowania się różnym podmiotom świadczącym usługi turystyczne w regionie, a ludziom korzystającym z tego wypoczynku ułatwi jego organizowanie. Korzyści płynące z funkcjonowania tych centrów powinny skłonić do chętnego uczestniczenia w jego kosztach różnych instytucji i osób fizycznych z obszaru regionu. Dobre funkcjonowanie centrów nie są możliwe bez zapewnienia stabilnego ich finansowania, co przyniesie dodatkowe korzyści w postaci powstania nowych miejsc pracy.

Sposób realizacji:

- Wyznaczenie odpowiednich miejsc do utworzenia punktów informacyjnych – centra większych miejscowości wchodzących w skład regionu, przy przystankach autobusowych, przy głównych szlakach komunikacyjnych.
- Stworzenie aktywnych, współpracujących ze sobą i łatwo dostępnych punktów informacyjnych dla potencjalnych i przebywających już w regionie turystów.
- Wykorzystanie nowych technik i technologii dla lepszego funkcjonowania tych ośrodków – wykorzystywanie internetu (strony internetowe, możliwość kontaktu drogą mailową), technik multimedialnych (uruchomienie bezobsługowych, interaktywnych przewodników po regionie w siedzibach tych centrów, z możliwością całodobowego dostępu do informacji), itp.
- Zapewnienie aktywnej obsługi tych centrów – sprawne i szybkie przekazywanie informacji (linia telefoniczna obsługiwana w jak najdłuższym okresie w ciągu doby, szybkie odpowiadanie na zapytania przychodzące drogą mailową, częste aktualizowanie danych zamieszczanych na stronach internetowych).
- Zapewnienie stabilnego finansowania działalności tych centrów – przekonanie do współfinansowania tej działalności przez instytucje i osoby prywatne, tym samym utworzenia nowych miejsc pracy i możliwości realizowania się młodzieży z obszaru regionu.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w ZPORR, PROW

3.1.4 UDZIAŁ W IMPREZACH PONADREGIONALNYCH

Oczekiwane rezultaty:

- Lepsza promocja regionu poprzez dotarcie do szerszej grupy ludzi.
- Podniesienie poziomu oferowanych usług dzięki możliwości podpatrywania innych uczestników tych imprez, wymianie doświadczeń, pomysłów i ich wdrażanie w swoim regionie.
- Nawiązanie nowych kontaktów owocujących lepszym wykorzystaniem potencjału turystycznego regionu oraz poszerzeniem form i przestrzeni działania instytucji i osób prywatnych z regionu.

Opis działań:

Udział przedstawicieli LGD w imprezach o charakterze ponadregionalnym jest niezwykle ważny. Przede wszystkim jest to okazja zaprezentowania walorów regionu szerokiemu spektrum odbiorców – jest jedną z najprostszych, a wydaje się, że najskuteczniejszych form promocji.

Dzięki takim działaniom istnieje będzie możliwość kontaktu z przedstawicielami innych regionów, wymiany doświadczeń, podglądania form i metod działania innych grup i przeszczepiania tych najlepszych na rodzimy grunt.

Innym ważnym aspektem tych działań jest także możliwość nawiązywania ciekawych znajomości i kontaktów, które mogą owocować rozszerzeniem i zróżnicowaniem form działalności przedstawicielom regionu, co przynosić musi ogólny rozwój tych podmiotów, a więc i całego regionu.

Szczególnie dużo uwagi należy poświęcić eksponowaniu charakterystycznych dla regionu form związanych z kulturą, gwarą, strojem regionalnym, produktami regionalnymi, a także unikalnych i niepowtarzalnych elementów oferty turystycznej regionu, wyróżniających go spośród innych, konkurencyjnych ofert.

Sposób realizacji:

- Kontrolowanie wydarzeń na rynku usług turystycznych dla znajomości kalendarza tych imprez i ich charakteru.
- Organizowanie i przygotowania oraz realizacja wyjazdów na te imprezy członków LGD.
- Czuwanie nad spójnością i charakterem przedstawianych tam ofert i produktów regionu.
- Pomoc w kontaktowaniu się i nawiązywaniu współpracy pomiędzy poszczególnymi członkami społeczności lokalnej a podmiotami z zewnątrz – uczestnikami tych imprez.
- Wdrażanie ciekawych i przydatnych doświadczeń zdobytych na poszczególnych imprezach na rodzimym gruncie, wykorzystanie nawiązanych kontaktów dla rozwoju poszczególnych podmiotów i całego regionu.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w ZPORR, PROW

Zadania w Celu 3.2. INTEGRACJA ŚRODOWISK LOKALNYCH

3.2.1. KREOWANIE SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Oczekiwane rezultaty:

- Świadomość i przekonanie społeczności regionu, że rozwój lokalny zależy także od niej samej.
- Współpraca społeczności lokalnej w realizacji zadań związanych z rozwojem regionu.
- Podniesienie poziomu świadomości mieszkańców regionu w zakresie możliwości i sposobu rozwiązywania ich problemów poprzez zastosowanie nowych technik informacyjnych.
- Poprawa dostępności technik informatycznych dla ogółu mieszkańców i osób odwiedzających teren.
- Upowszechnienie zastosowania Internetu jako środka wspomagającego przepływ informacji pomiędzy członkami lokalnej społeczności i osobami oraz podmiotami spoza regionu.

Opis działań:

Programy edukacyjne mające na celu doskonalenie umiejętności współpracy w działaniach na rzecz rozwoju regionu i podejmowania odpowiedzialności za te działania i dbałości o wspólne dobro.

Podniesienie świadomości ludzi zamieszkujących region w zakresie możliwości, jakie niosą nowoczesne środki przekazu informacji i sposobu wykorzystywania tych technik dla ich potrzeb. Realizowanie tego będzie możliwe poprzez organizowanie prezentacji, szkoleń i warsztatów. Efektem tych szkoleń będzie przekonanie społeczności lokalnej, że stosowanie tych technik może być sposobem na rozwiązanie wielu ich problemów.

Innym rodzajem działań będzie stymulowanie odpowiednich podmiotów do wybudowania bądź poprawy infrastruktury potrzebnej do łatwego korzystania z Internetu – umożliwienie dostępu do dobrej jakości łączy wszystkim mieszkańcom regionu.

Kolejne grupa działań niezbędnych do podjęcia dotyczy upowszechniania nowoczesnych technik informacyjnych w kontaktach zarówno pomiędzy lokalną społecznością, jak i pomiędzy mieszkańcami regionu i osobami bądź podmiotami spoza regionu, co m.in. służyć będzie wzmożeniu ruchu turystycznego w regionie i podniesieniu jakości usług turystycznych.

Sposób realizacji:

- Organizowanie pokazów, szkoleń i warsztatów prezentujących możliwości nowoczesnych technik informacyjnych i sposoby ich wykorzystania.
- Organizowanie i systematyzowanie działań ludności zmierzających do uzyskania środków technicznych do korzystania z Internetu na dobrym poziomie.
- Zbudowanie portalu internetowego (lub innej formy) oraz zapewnienie jego obsługi dla szybkiego kontaktowania się pomiędzy osobami w regionie i poza nim – wykorzystanie bazy sieci punktów informacji turystycznej, które powstaną w regionie.
- Organizowanie i obsługa ogólnodostępnych kawiarni internetowych, gdzie będzie można szybko uzyskać potrzebne informacje, ale także podnieść swoje umiejętności związane z obsługą komputera i korzystaniem z jego możliwości.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w ZPORR, PROW

3.2.2. IMPREZY INTEGRACYJNE

Oczekiwane rezultaty:

- Podniesienie poziomu spójności pomiędzy mieszkańcami regionu oraz ludźmi odwiedzającymi region.
- Identyfikacja wspólnych problemów i potrzeb oraz znalezienie możliwości do wspólnego ich rozwiązywania, bądź realizowania.
- Wzmocnienie poczucia jedności i więzi pomiędzy mieszkańcami, znalezienie wspólnych i jednolitych form działania, co spowoduje wzmocnienie pozycji regionu w odniesieniu do innych części kraju i kontynentu.

Opis działań:

Organizowanie i przeprowadzanie imprez integracyjnych ma duże znaczenie dla wzajemnego poznania członków lokalnej społeczności i osób z zewnątrz przebywających czasowo w tej społeczności, odnajdywania wspólnych cech, potrzeb, problemów i sposobów na wspólną realizację działań zmierzających do poprawy istniejącej sytuacji.

Należy tak zorganizować terminy, miejsca i tematykę tych spotkań, aby jak największa grupa osób mogła i chciała w nich uczestniczyć. Szczególnie ważne jest zainteresowanie najmłodszej części społeczeństwa w uczestniczeniu w tych spotkaniach dla jej zaktywizowania i wykorzystania jej dużego potencjału i możliwości.

Działania te muszą dać możliwość wzajemnego poznania i identyfikacji cech wspólnych mieszkańcom regionu oraz przekonać o słuszności i sile działań podejmowanych wspólnie. Na spotkaniach tych będzie możliwość wspólnego decydowania o rodzajach oraz sposobie realizacji wspólnych działań i zamierzeń.

Sposób realizacji:

- Wyznaczenie przez członków LGD dogodnych terminów, miejsc i tematyki spotkań.
- Skuteczne informowanie wszystkich członków społeczności o tych spotkaniach.
- Przeprowadzanie spotkań i kontrolowanie ich przebiegu tak, aby w jak największym stopniu służyły założonym celom.
- Zapraszanie na spotkania ludzi znanych i o dużym autorytecie, aby poprzez nich skutecznie oddziaływać na świadomość ludzi.
- Szukanie i podpowiadanie ludziom najbardziej odpowiednich i skutecznych działań zmierzających do rozwiązywania problemów społeczności regionu i pomoc w ich realizacji.

Powiązania z NPR:

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w ZPORR, PROW

3.2.3. BUDOWA SYSTEMU INFORMACJI LOKALNEJ

Oczekiwane rezultaty:

- Możliwość szybkiej wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi podmiotami i członkami lokalnej społeczności – m.in. dla podniesienia poziomu świadczonych usług turystycznych.
- Możliwość oddziaływania na społeczność lokalną, również w celu kształtowania i rozwijania postaw i sposobów działania zgodnych z przyjętą strategią rozwoju regionu.
- Stworzenie forum, dającego możliwość wypowiedzenia się i polemizowania między sobą, dla mieszkańców regionu

Opis działań:

System informacji lokalnej powinien być utworzony na różnych płaszczyznach, wykorzystując różne formy komunikacji.

Jedną z tych form będzie niewątpliwie portal internetowy, stworzony specjalnie dla mieszkańców regionu, za pośrednictwem którego będzie możliwość bardzo szybkiej wymiany informacji pomiędzy członkami lokalnej społeczności. Taka forma komunikacji może doskonale wpłynąć na rozwój ruchu turystycznego w regionie i podniesienie jego jakości. Da to na przykład możliwość utworzenia lokalnej bazy dotyczącej bazy noclegowej w regionie, dzięki której rozwinię się współpraca między podmiotami oferującymi takie usługi – dla dobra zarówno tych podmiotów, jak i osób korzystających z ich usług. Będzie tam również możliwość wypowiedzenia własnych uwag i komentarzy odnoszących się do wydarzeń lokalnych i nie tylko.

Inną formą komunikacji lokalnej będzie biuletyn – gazetka lokalna ukazująca się (np. raz w tygodniu) w regionie. Będą tam zamieszczane informacje o wydarzeniach w regionie, ale również artykuły i komentarze autorstwa głównie mieszkańców regionu dające możliwość wypowiedzenia się wszystkim członkom społeczności lokalnej, a także oddziaływania na czytelników dla kształtowania pewnych postaw i sposobu myślenia zgodnych z przyjętą polityką regionalną.

Sposób realizacji:

- Utworzenie portalu internetowego (w oparciu o bazę i z wykorzystaniem lokalnych centrów informacji turystycznej).
- Stworzenie zespołu redakcyjnego gazety lokalnej (w oparciu o bazę lokalnych centrów kultury i informacji).
- Stworzenie systemu finansowania dla tych form informacji – współpraca pomiędzy urzędami gmin wchodzącymi instytucjami skład regionu, lokalnymi instytucjami kultury, podmiotami gospodarczymi i prywatnymi osobami.

Zadania te powiązane są działaniami zapisanymi w ZPORR, PROW

V.3. PARTNERSTWO

W rozdziale tym opisano szczegółowo sposób przygotowywania Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny. Wszystkie działania ujęto w formie tabelarycznej, uwzględniając daty ich realizacji oraz liczbę uczestników w poszczególnych przedsięwzięciach. Łącznie odbyło się 10 spotkań, w tym 2 spotkania informacyjne, 3 szkoleniowe, 2 konsultacyjne, 1 promocyjne, 2 robocze (głównie w formie warsztatów).

W pracach nad opracowaniem charakterystyki regionu wykorzystano przede wszystkim dokumentację urzędów gmin oraz organizacji działających na terenie regionu Gorce-Pieniny, opracowania monograficzne oraz liczne publikacje i materiały informacyjno-promocyjne.

Do oceny kondycji społeczno-gospodarczej regionu wykorzystano analizę SWOT – w której określono atuty i słabe strony regionu oraz jego szanse i zagrożenia. Posłużono się tu techniką grup nominalnych (TGN) oraz techniką wywiadu bezpośredniego przeprowadzonego wśród mieszkańców regionu, gdzie podstawowym narzędziem badawczym był kwestionariusz. Obie te techniki wykorzystano także w identyfikacji problemów regionu. W obu tych etapach budowy strategii zaangażowani byli zarówno członkowie LGD – Stowarzyszenia Gorce i Pieniny, jak i mieszkańcy regionu (w tym także młodzież).

Do ustalania celów strategicznych, celów operacyjnych oraz podporządkowanych im zadań wykorzystano technikę grup nominalnych. Prace te były prowadzone w czasie warsztatów, w których uczestniczyli członkowie LGD – Stowarzyszenia Gorce i Pieniny.

Opracowana ZSRROW Regionu Gorce-Pieniny została także zaprezentowana mieszkańcom Regionu – w obu gminach wchodzących w skład regionu tzn. Krościenko nad Dunajcem oraz Ochotnica Dolna – celem konsultacji i uzyskania akceptacji zapisanych w niej zadań. Strategia ta została przyjęta do realizacji przez Walne Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia Gorce i Pieniny.

V.4. SPOSÓB FINANSOWANIA ZSRROW

Przewidujemy, że przygotowana Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny będzie realizowana w latach 2006 - 2013

Do realizacji w ramach II Schematu Programu Leader+ zaplanowano realizację następujących zadań priorytetowych:

- W celu strategicznym 1. Krajobrazy, architektura zabytkowa, kultura regionalna
 - 1.1. Infrastruktura turystyczna
 - 1.2. Kultywowanie tradycji
- W celu strategicznym 2. Mieszkańcy, aktywność zawodowa, kwalifikacje
 - 2.1. Aktywizacja zawodowa
 - 2.3. Tworzenie centrów sportowo-rekreacyjnych
- W celu strategicznym 3. Promocja Regionu, komunikacja społeczna i współpraca
 - 3.1. Promocja Regionu
 - 3.2. Integracja środowisk lokalnych

Opracowany budżet obejmuje zadania zaplanowane do realizacji w ramach Schematu II Leader+. Zakładamy, że część zadań w tym okresie będzie realizowana również w oparciu o inne programy i z wykorzystaniem innych możliwości finansowych. Planowane działania w pierwszym etapie oraz ich koszt zamieszczono w tabeli 21.

Tabela 21. Budżet w ramach II Schématu Leader+

Lp.	Wyszczególnienie zakresu rzeczowego	Koszty projektu (w zł)								
		Całkowite ogółem	VAT ogółem	Kwalifiko- walne ogółem	w tym:					
					Etap I			Etap II		
					Całkowite ogółem	Vat ogółem	Kwalifiko- walne ogółem	Całkowite ogółem	Vat ogółem	Kwalifiko- walne ogółem
1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13
A. Koszty administracyjne (Ka)										
I.1.	Wynagrodzenie pracowników									
I.2.	Koszty utrzymania pomieszczeń biurowych									
I.3.	Zakup sprzętu biurowego	2 440,00	440,00	2 440,00	2 440,00	440,00	2 440,00			
I.4.	Konserwacja i naprawa sprzętu biurowego									
I.5.	Oplaty związane z prowadzeniem biura									
I.6.	Inne									
1.7	Zakup komputera wraz z oprogramowaniem oraz drukarką	6 100,00	1 100,00	6 100,00	6 100,00	1 100,00	6 100,00			
Suma kosztów administracyjnych (Ka)		8 540,00	1 540,00	8 540,00	8 540,00	1 540,00	8 540,00			

IV.	Wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych									
IV.1.	Szkolenia									
IV.1.1.*	Zorganizowanie cyklu warsztatów z zakresu wykorzystania ruchu turystycznego, jako źródła dochodu oraz pozyskiwania różnych środków na tego rodzaju działania	19 520,00	3 520,00	19 520,00	19 520,00	3 520,00	19 520,00			
IV.1.2.	Zorganizowanie cyklu warsztatów szkoleniowych dla mieszkańców regionu dotyczących nauki ginących zawodów	10 980,00	1 980,00	10 980,00	10 980,00	1 980,00	10 980,00			

...										
IV.2.	Analizy, ekspertyzy									
IV.2.1.*	Opracowanie dokumentacji technicznej na kładkę pieszo-rowerową na rzece Dunajec	101 260,00	18 260,00	101 260,00				101 260,00	18 260,00	101 260,00
IV.2.2.	Projekt zagospodarowania wraz z koncepcją funkcjonalno-przestrzenną terenów wokół źródeł mineralnych w Krościenku	12 200,00	2 200,00	12 200,00	12 200,00	2 200,00	12 200,00			
IV.2.3	Projekt zagospodarowania kompleksu rekreacyjnego placu zabaw dla dzieci w Krościenku	12 200,00	2 200,00	12 200,00	12 200,00	2 200,00	12 200,00			
IV.2.4	Opracowanie trasy przebiegu i projekt ścieżek rowerowych oraz projekt zagospodarowania punktów postojowo-widokowych łącznie z platformami widokowymi na trasie tych ścieżek w obszarze Pienin i Gorców	30 500,00	5 500,00	30 500,00				30 500,00	5 500,00	30 500,00
IV.2.5	Opracowanie dokumentacji funkcjonalno-przestrzennej Szlaku Kultury Wołoskiej	18 300,00	3 300,00	18 300,00				18 300,00	3 300,00	18 300,00
IV.2.6	Dokumentacja techniczna odbudowy schroniska na Lubaniu	19 520,00	3 520,00	19 520,00	19 520,00	3 520,00	19 520,00			
IV.2.7	Projekt zagospodarowania oraz opracowanie funkcjonalno -przestrzenne kompleksu sportowo-rekreacyjnego w Ochotnicy Dolnej	21 960,00	3 960,00	21 960,00				21 960,00	3 960,00	21 960,00
IV.2.8	Ekspertyza dotycząca możliwości wykorzystania energii kinetycznej wód powierzchniowych jako potencjalnego źródła energii na obszarze działania LGD	24 400,00	4 400,00	24 400,00	24 400,00	4 400,00	24 400,00			
IV.3.	Przedsięwzięcia o charakterze informacyjnym									
IV.3.1.	Wsparcie doradcze LGD	8 540,00	1 540,00	8 540,00				8 540,00	1 540,00	8 540,00
...										
IV.4.	Działania na rzecz promocji regionu, w tym imprezy kulturalne									
IV.4.1.*	Opracowanie i wydanie folderu promującego obszar Gorców i Pienin jako miejsca atrakcyjnego turystycznie	12 200,00	2 200,00	12 200,00				12 200,00	2 200,00	12 200,00

IV.4.2.	Opracowanie i wydanie albumu ilustrowanego atrakcje turystyczne obszaru Gorce i Pieniny	36 600,00	6 600,00	36 600,00				36 600,00	6 600,00	36 600,00
IV.4.3	Opracowanie projektu tablic informacyjnych dla obsługi i promocji ruchu turystycznego na terenie LGD	43 920,00	7 920,00	43 920,00	43 920,00	7 920,00	43 920,00			
IV.4.4.	Opracowanie strony internetowej obszaru LGD pod kątem promocji regionu jako potencjalnego miejsca turystyki i wycieczek	2 440,00	440,00	2 440,00	2 440,00	440,00	2 440,00			
IV.4.5	Zorganizowanie cyklu imprez promujących region	12 200,00	2 200,00	12 200,00				12 200,00	2 200,00	12 200,00
IV.4.6	Obsługa i uaktualnienie strony internetowej	3 660,00	660,00	3 660,00				3 660,00	660,00	3 660,00
IV.5.	Współpraca i wymiana doświadczeń między LGD									
IV.5.1.1.**										
...										
Suma kosztów pozostałych (Kp)		390 400,00	70 400,00	390 400,00	145 180,00	26 180,00	145 180,00	245 220,00	44 220,00	245 220,00
C. Koszty administracyjne i pozostałe projektu (Ka + Kp)		398 940,00	71 940,00	398 940,00	153 720,00	27 720,00	153 720,00	245 220,00	44 220,00	245 220,00

VI. WPLYW REALIZACJI ZSROW NA ROZWÓJ REGIONU GORCE-PIENINY

Działania, jakie będą realizowane w ramach Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny są zgodne ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego, Strategią Rozwoju Powiatu Nowotarskiego oraz strategiami rozwoju gmin Krościenko nad Dunajcem i Ochotnica Dolna. Realizacja ZSROW będzie miała pozytywny wpływ zarówno na rozwój regionu w rozumieniu NUTS II (a więc na poziomie województwa), jak i mniejszych jednostek administracyjnych (a więc powiatu i obu gmin), ale przede wszystkim przyczyni się do rozwoju Regionu Gorce-Pieniny.

Wpływ strategii na rozwój regionu będzie wielopłaszczyznowy, związany zarówno z wykorzystaniem istniejących zasobów naturalnych i kulturowych, podejmowaniem przedsięwzięć innowacyjnych, w tym także podnoszeniem wartości produktów lokalnych, poprawą jakości życia na obszarach wiejskich oraz postawami obywatelskimi ludności lokalnej. Jesteśmy przekonani, że dzięki inicjatywie Leader+ oraz realizacji zadań zapisanych w dokumencie ZSROW Regionu Gorce-Pieniny będziemy mogli w znaczący sposób wpływać na rozwój regionu.

Dążąc do osiągnięcia celu nadrzędnego, jaki sobie nakreśliliśmy, a mianowicie gospodarczego i społecznego rozwoju Regionu Gorce-Pieniny poprzez rozwój usług turystycznych, przy wykorzystaniu miejscowych walorów krajobrazowo – kulturowych, realizować będziemy cele cząstkowe, realizowane w podstawowych tematach wiodących. Naszym zamierzeniem jest celów cząstkowych:

- Wprowadzić tradycyjne formy gospodarowania celem podniesienia jakości produktów lokalnych i ich konkurencyjności;
- Wdrożyć programy edukacyjne, celem których będzie poszerzenie wiedzy i kształcenie nowe umiejętności mieszkańców, którzy wykorzystując współczesną wiedzę i osiągnięcia naukowo-techniczne, będą zdolni i kreatywni w tworzeniu nowych sektorów usług, w tym m.in. obsługi turystycznej, wytwarzania produktów regionalnych i ich zbytu.
- Przygotowanie nowego produktu turystycznego, dzięki któremu zwiększy się ruch turystyczny, co otworzy możliwości nowych miejsc pracy dla lokalnej społeczności.
- Wykreowanie produktów lokalnych i regionalnych i ich zbytu, co wpłynie na większe wykorzystanie lokalnych zasobów pracy i lokalnych surowców.
- Wprowadzenie nowych technologii informatycznych niezbędnych we współczesnej komunikacji i integracji społeczności lokalnej oraz promocji regionu.
- Promocja regionu - wykorzystanie tym celu walorów geograficznych, przyrodniczych, kulturowych i historycznych.
- Rozwijanie infrastruktury technicznej i społecznej celem podniesienia jakości życia mieszkańców, ich aktywności i wzajemnej współpracy, a także celem przygotowania warunków dla potencjalnych inwestorów.
- Wykształcenie postaw obywatelskich mieszkańców i poczucia odpowiedzialności za rozwój lokalny, podejmowanie działań zmierzających do zachowania dziedzictwa kulturowego, ochrony środowiska przyrodniczego i kształcenie kreatywnych postaw młodzieży.

Wszystkie te zamierzenia wpisują się także w strategię województwa małopolskiego, powiatu nowotarskiego i strategię rozwoju gmin Krościenko nad Dunajcem i Ochotnica Dolna. Mieszczą się one w zakresie tematów wiodących:

- Innowacje – zastosowanie nowych informacji know-how i nowych technologii w celu podniesienia konkurencyjności produktów i usług świadczonych na terenach wiejskich.
- Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich.
- Podnoszenie wartości lokalnych produktów, zwłaszcza przez ułatwienie małym jednostkom produkcyjnym dostępu do rynków dzięki wspólnym działaniom.
- Wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

VII. POWIĄZANIE ZSROW ZE STRATEGIĄ NPR (NA LATA 2004-2006)

Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zdolnej do długofalowego harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę zdolności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Realizacja tego celu odbywa się poprzez osiąganie celów cząstkowych takich, jak wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB, zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia, włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej, intensyfikacja procesu zwiększania w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej, rozwój technologii, społeczeństwa informacyjnego, wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Narodowy Plan Rozwoju określa zatem kierunki i priorytety polityki rozwoju regionalnego oraz zasady wyodrębniania obszarów wsparcia. Określa także kryteria i zasady wsparcia finansowego programów wojewódzkich i regionalnych. NPR określa pięć osi rozwoju (priorytetów) – Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw; Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia; Tworzenie warunków dla zwiększania poziomu inwestycji, promowanie zrównoważonego rozwoju i spójności przestrzennej; Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich oraz Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.

Narodowy Plan Rozwoju zawiera siedem programów operacyjnych – Zwiększenie konkurencyjności w gospodarce; Rozwój zasobów ludzkich; Transport; Ochrona środowiska i gospodarka wodna; Restrukturyzacja i modernizacja przemysłu spożywczego oraz rozwój obszarów wiejskich; Rybołówstwo oraz przetwórstwo rybne; oraz Zintegrowany rozwój obszarów wiejskich. Główne programy wsparcia finansowego przedsięwzięć realizowanych na obszarach wiejskich to Sektorowy Program Operacyjny, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.

Opracowana ZSROW Regionu Gorce-Pieniny jest spójna ze strategią zapisaną w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004-2006. Wśród 34 zadań zapisanych w ZSROW Regionu Gorce-Pieniny wszystkie są spójne z priorytetami NPR, w tym z priorytetem „Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw; Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia”, z priorytetem „Tworzenie warunków dla zwiększania poziomu inwestycji, promowanie zrównoważonego rozwoju i spójności przestrzennej”, z priorytetem „Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich” oraz z priorytetem „Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów”. W programy wsparcia wpisują się również wszystkie zadania zaplanowane w ZSROW Regionu Gorce-Pieniny, to jest w Sektorowy Program Operacyjny, w Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, w Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego.

Tabela 21. Powiązanie celów strategicznych rozwoju Regionu Gorce-Pieniny z priorytetami/osiami Narodowego Planu Rozwoju

Priorytety/osie NPR	Priorytety NPR				Razem liczba powiązań z NPR
	Krajobrazy, Architektura zabytkowa, Kultura regionalna	Mieszkańcy – aktywność zawodowa, kwalifikacje	Promocja regionu, komunikacja społeczna i współpraca	Infrastruktura techniczna	
	Liczba zadań ZSROW Regionu Gorce-Pieniny spójnych z priorytetami NPR				
Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw		1	1		
Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia	1	3	2		
Tworzenie warunków dla zwiększania poziomu inwestycji, promowanie zrównoważonego rozwoju i spójności przestrzennej	1	1	2		
Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich	1	3			
Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów	5	3	2		
Razem liczba zadań spójnych z NPR	8	11	7		
Ogólna liczba zadań w poszczególnych celach strategicznych ZSROW Regionu Gorce-Pieniny	11	11	12		34

Źródło: Opracowanie własne

VIII. PROMOCJA I INFORMOWANIE O ZSROW

Realizacja zadań informacyjno-promocyjnych prowadzona będzie zgodnie z zapisami rozporządzenia Komisji Europejskiej nr 1159/2000 z 30 maja 2000 r. w sprawie prowadzenia przez państwa członkowskie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących pomocy udzielanej z funduszy strukturalnych (Dz.Urz. WE L130 z 30.05.2000).

W celu przekazywania informacji o projekcie i realizacji Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gorce-Pieniny planuje się działania informacyjne realizowane za pomocą lokalnej prasy, Internetu, a także audycji radiowych i telewizyjnych. Ponadto informacja o działalności LGD – Stowarzyszenia Gorce i Pieniny oraz o realizacji strategii będzie sukcesywnie przekazywana ludności przy okazji różnych imprez kulturalno – rozrywkowych organizowanych na obszarze działania LGD. Planuje się również wydawanie biuletynu informacyjnego Stowarzyszenia Gorce – Pieniny, który byłby skierowany do miejscowej ludności i do i do osób odwiedzających region.

Zaplanowano również spotkania z mieszkańcami, podczas których zostanie zaprezentowana ZSROW Regionu Gorce-Pieniny.

W działania promocyjne i informacyjne włączona zostanie również młodzież, która przygotowywać będzie prezentacje dotyczące strategii rozwoju i jej realizacji. Prezentacje formie ustnej, opracowań tekstowych, porteriów, fotografii, filmów amatorskich, nagrań wywiadów z realizatorami zadań strategicznych i społecznością lokalną przedstawiane będą na różnych spotkaniach okazjonalnych, wystawach, targach, na szczeblu lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym. Włączenie młodzieży do realizacji zadań, informacji i promocji ma aspekt wychowawczy i aktywizujący.

Promocja i informacja o ZSROW Regionu Gorce-Pieniny skierowana będzie także do potencjalnych inwestorów – lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych (w tym także słowackich).

Zakładamy także, że każdy etap realizacji ZSROW Regionu Gorce-Pieniny będzie okazją do spotkań społeczności lokalnej, z udziałem przedstawicieli okolicznych gmin, w tym także tych na których działają grupy o podobnym charakterze, tj. Jabłonka i Lipnica Wielka, Łapsze Niżne, Nowy Targ, Bukowina Tatrzańska, a także z przedstawicielami Starostwa Powiatowego, Pienińskiego Parku Narodowego, Gorczańskiego Parku Narodowego, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Marszałkowskiego i mass mediów.

